

دوطني امارت

كُنده عقیده اوتورمنهج

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د وطني امارت

گنده عقیده او تور منهج

ذو الحجة / ١٤٤٥ هـ ق

مقدمه

أحمد لله الرحيم والرحمن الذي أنزل كتابه لإثبات الحق وإبطال الباطل والبطلان فسماه بالنور المبين و المصدق و الفرقان والصلاة والسلام على من أكرم بالإسراء من المسجد الحرام إلى المسجد في أقصى الأرض المكان وعلى آله وأصحابه وذريّاته وأتباعه ألى يوم الدين من أهل الإسلام والتوحيد والإيمان أمابعد :

فقال تعالى: **أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَسِرُونَ.**

د كفارو له لوري د مرتدو طالبانو واک ته رسول يوه داسې فتنه ده چې نه يوازې د نړۍ لړ، برحربي کفار ترې خپلې نقدې سياسي گټې ترلاسه کوي ، بلکې د خراسان په خاوره د اسلام د راتلونکي نسل د عقيدې ، ايمان او اسلام د خرابولو ، د دوی د گمراه کولو او د حقيقي اسلامي نظام او حق سره په دښمنۍ کې رانښکېلولو يوه پروژه هم ده ، نو په هر علم لرونکې انسان دا فرض ده ، چې ددې وطني طالبانو د شومو موخو ترڅنګ د دوی ددې ناولې او گنده عقيدې څخه هم پرده پورته کړي.

دوی په ظاهره ځانونه د حنفي مسلک پیروکار او خپل امارت د حنفي فقهي نافذیدونکی نظام معرفي کوي! خو داسې نه ده ، له دې څخه یې هدف د بې علمه مسلمانانو دوکه کول دي، ځکه اصل حقيقت د دې برعکس دی ، دوی د قران او سنت څخه په بغاوت او د توحيد د لارويانو سره په بغض او عداوت د حنفي مسلک څخه هم سرکښ او باغيان گرځېدلي دي، او همدا ډول په مرکزي عقائدو کې هم د امام ابو حنيفه رحمه الله سرسخت مخالفين دي، دا تشه دعوه نه ده بلکې په عملي ، مدلل او قانع کونکي شکل به یې د الله په مرسته په راتلونکو فصلونو کې ان شاء الله لوستونکو ته په اثبات ورسوو.

چې په دې سره مو هدف د حق اثبات او دفاع ده او ترڅنګ یې غواړو چې ددې باطلې ، گمراه او مرتدې طايفې اصلي څېره خلک وپېژني ، راتلونکي نسلونه او

موجوده ناخبره مسلمانان د دوی په دې ناولې شرکې عقیده ، باطل منهج او د اسلام د صریحو احکامو څخه په سرغړونو خبر شي ، د دوی له ملګرتیا او تائید څخه راوګرځي، تر څو ایمان او اسلام یې له تاوان او ضیاع څخه محفوظ او زموږ د "إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ" او د "الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ" شرعي حق او ذمه واري هم اداء شي او په دې خبره د دوی مکمل سر خلاص شي چې دا موجوده وطني امارت نه اسلامي دی او نه هم د حنفي مسلک سره کوم تړاو لري ، بلکې د کفارو یوه پروژې ده او د حقيقي اسلامي نظام په وړاندې یو خنډ او د کفارو د لاس اله ده نو په کار ده چې د دوی په خلاف د جهاد سنگرونه لا ګرم او تاوده کړو ان شاء الله ، نو په همدې اساس په دې لیکنه کې ددې وطني امارت منهج او یو څو مرکزي عقائد د مسلمانانو مخې ته ږدو ، ترڅو دوی دا بڼه وپېژني لکه څنګه چې دغه وطني طالبان د کتاب او سنت او د هغې د اتباع کونکو مخالفین او دښمنان دي، دغه ډول دوی د امام ابوحنیفه رحمه الله د مسلک څخه هم باغیان او د هغې سرسخته مخالفین دي، اګر که د دې وطني امارت ستر قاضي مرتد عبدالحکیم حقاني په خپل مردود کتاب "الإمارة الإسلامية ونظامها! کې دا دعوی کړې، چې افغانستان کې احناف زیات دي او حنفي فقه په کې مروج ده او بل مسلک او مذهب عیب ګڼل کېږي نو لهذا ضروري ده ، چې دلته به حنفیت نافذ وي ، فیصلې به په فقه حنفي باندې کېږي بل مسلک او مذهب ته اجازه نه شته ملخصاً من ص ۳۷ .

دعبدالحکیم حقاني مسکین په دې اصل او قاعده مونږ بحمد الله تعالی په دوه نورو کتابونو (طالبان د دیموکراسۍ او اسلام ترمنځ) او "(د طاغوت لښکر)" کې تفصیلي مدلل رد کړی، چې دلته دغه رد نه تکراروو خو دا خبره بإذن الله وتوفیقه ضرور ثابتوو ، چې طالبان خو نه احناف دي او نه یې په دې جمهوري امارت کې حنفي فقه نافذکړې ده؟

إمارتيان ديو بنديان دي!

د وطني امارت مشران او كشران دا دعوی كوي ، چې دوی دیوبنديان دي او دا فخر گڼي ، خو بل طرف بیا ځانونه حنفيان يعني د أبوحنیفة رحمه الله مقلدين او پیروان هم گڼي ، خواصل حقیقت دا دی چې دوی په دې دعوا کې د موجوده نورو هغو ډلو او فرقو په څېر درواغجن دي چې هغوی هم ځانونونه حنفي مسلک او فقهې ته منسوب کړي دي، لکه قادیانیان کما فی ملفوظات مرزا غلام أحمد قادیاني لعنة الله علیه ج ۲ ص ۳۳ ، لکه بریلویان او پنجپېریان چې دوی هم دا دعوی کوي ، دغه شان کلامیه مرجئة او ځینې روافض هم ځانونه حنفي مسلک ته منسوبوي، لکه عبدالحی الکهینوي لیکي : **وبالجملة فالحنفية لها فروع باعتبار اختلاف العقيدة فمنهم الشيعة ومنهم المعتزلة ومنهم المرجئة (الرفع والتكميل ص ۳۸۶) .**

ژباړه: او په ټوله کې احناف د عقیدې په اعتبار سره ډیرې فرعې (ډلې او څانگې) لري ، چې ځینې له هغو څخه شيعه گان او ځینې معتزله او ځینې مرجئه دي .
علامه تاج الدين سبكي هم په (طبقات الشافعية ج ۴/ص ۲۰۹) کې فرمايي: **ونبع من الحنفية طائفة أشربوا في قلوبهم الاعتزال والتشيع.**

ژباړه: او په احنافو کې ځینې داسې طائفې هم را ښکاره شوي چې په زړونو کې یې اعتزال او شيعيت څښل شوی دی

نو چې څنگه طالبان دغه نورې ډلې په دې دعوا کې د تصديق حقدارې نه گڼي، چې حنفيان وگڼل شي ، دغه شان وطني طالبان هم د هغوي په نزد حنفيان نه دي، نو معلومه شوه چې ياده يوه ډله هم د حنفيت په دعوی کې ريښتوني نه دي .

[بالمثال يوضح المقال!]

زمونږ دا پورته دعوه يوه حقيقي او ريښتوني دعوه ده، چې د علم او عقل والا ورباندې پوهیږي، خو د بي علمو د پوهولو لپاره واضح مثال دا دی چې بریلویان د

حنفیت کلکه دعوه کوي، دیوبندیان د حنفیت څخه بهر او باطل پرست گڼي، همدا دعوی دیوبندیان د بریلویانو باره کې لري، د جانبینو څخه د یو بل په بطلان متعدد تصانیف او مناظرې شوي دي، پنجپېریان بیا دا دواړه ډلې د حنفیت څخه خارج او باطله بولي، خپلو کې یو د بل پسې لمونځونه هم جائزه گڼي او داسې دا نورې ډلې... نو معلومه شوه چې دا ټول په خپله دعوه کې درواغجن دي.

دیوبندیان احناف نه دي!

لکه څنگه چې مونږ مخکې ددې دعوا وکړه، چې موجوده دیوبندیان احناف نه دي او بیا مو په دې سره مثالونه او د دې خبرې وضاحت هم وکړ، نو اوس راځو او دا خبره خپله د دیوبندیانو څخه ثابتوو، چې دوی د امام ابو حنیفه رحمه الله سره په عقیده کې په یو لاره قطعاً نه ځي، ځکه دوی برملا چغې وهي، چې مونږ په عقائدو کې خپل امام ابومنصور ماتریدي او ابو حسن الأشعري منتخب کړي دي او د هغوی په پل باندې روان یو، چې دا اقرار یې په المهند کتاب کې د اول سوال د ځواب څخه مخکې د اعلان په توګه کړی، لیکي: **لِيُعْلَمَ أَوَّلًا قَبْلَ أَنْ نَشْرَعَ فِي الْجَوَابِ أَنَا بِحَمْدِ اللَّهِ وَمَشَايَخِنَا رِضْوَانِ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ وَجَمَاعَتِنَا وَمُقَلِّدُونَ لِقَدْوَةِ الْأَنَامِ وَذُرْوَةِ الْإِسْلَامِ، الْإِمَامِ الْهَمَامِ، الْإِمَامِ الْأَعْظَمِ أَبِي حَنِيفَةَ النُّعْمَانِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فِي الْفُرُوعِ، وَاتَّبَعُونَ لِلْإِمَامِ الْهَمَامِ أَبِي الْحَسَنِ الْأَشْعَرِيِّ وَالْإِمَامِ الْهَمَامِ أَبِي مَنْصُورٍ الْمَاتَرِيدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي الْإِعْتِقَادِ وَالْأَصُولِ.** (المهند على المفند ص ۵)

ژباړه: باید معلومه شي دا چې مخکې له دې چې مونږ په ځواب کې شروع وکړو دا چې الحمد لله مونږ او زمونږ ټول مشايخ او طائفه او جماعت د امام اعظم ابو حنیفه نعمان رحمه الله مقلدين یو په فروعو کې، او د ابو حسن الأشعري او د ابومنصور ماتریدي پیروان یو په عقیده او اصولو کې.

اوس دې لوستونکي فیصله وکړي کله چې دیوبندیان د ابو حنیفه رحمه الله څخه د

عقیدي په پیروی کې بیزاره دي ، نو په فرعي مسائلو کې د هغه د تقلید دعوی قطعاً دوی حنفيان نه ګرځوي .

د دیوبندیانو څخه څو پوښتنې!

زمونږ دا څو پوښتنې پیرې ضروري دي، چې له دیوبندیانو څخه یې عموماً او په هغوی کې یې بیا د امارتیانو څخه خصوصاً وکړو، اگر چې له قانع کوونکي ځوابونو له راکولو څخه تر قیامته هم عاجز دي، خو مقصود مو مسلمانانو ته د دوی د باطل دریځ ، غلط منهج او اعتقاد رابښکاره کول دي راځو پوښتنو ته :

اوله پوښتنه: د ابوحنیفه رحمه الله په عقیده کې تاسې ته څه عیب ښکاره شوی، چې تاسې هغه په عقیده کې پریښی او د ابو منصور ماتریدي او ابو حسن اشعري عقیده مو خپله کړې؟

دویمه پوښتنه : د دین مهم اصل په عقیده ولاړ وي، نو چې کله تاسې د امام ابوحنیفه رحمه الله په عقیده مطمئن نه یاست ، نو په فرعي أمورو کې مو د هغه د انتخاب سبب څه دی؟

دریمه پوښتنه: چې کله تاسې دعوی د تقلید کوئ ، په داسې حال چې تقلید د علم منافي دی، لکه په دې باندې ابن القیم او عبد البر رحمهما الله په خپلو کتابونو کې اجماع نقل کړي!

نو بیا تاسې ته څنګه دا معلومه شوه او دا علم درته له کومه حاصل دی ، چې ابومنصور ماتریدي او ابو حسن الأشعري په عقیده کې د ابوحنیفه رحمه الله څخه ډیر لائق ګڼئ ، چې تقلید یې وشي؟

څلورمه پوښتنه: یو چاسره د خواهش او ضرورت په بناء په عقیده کې مخالفت او په فروعو کې موافقت کول، ایا دا هغه ته په نسبت کې ریښتینولي ده؟

پنځمه پوښتنه: ابوحنیفه رحمه الله د تصوف ددې څلورو سلسو څخه چې تاسو یې

د جنت لنډه لار گڼي، کومه سلسله کې داخل و؟ که نه و، وجه او سبب يې څه و؟ عزتمندو لوستونکو! دا پنځه هغه مهمې او ضروري پوښتنې دي، چې هيڅ مور راوړی ديوښدي او امارتي يې ځواب نه شي کولای، ځکه چې ددې په ځواب کې دوی مجبور دي، چې دا اقرار وکړي چې د ابو حنيفه رحمه الله عقیده غلطه او باطله وه او د دې برعکس د جهميه وو او معطله وو د عقيدې مدح او صحت باندې مهر ولگوي، خو دې کار ته دوی په ښکاره قطعاً زړه نه ښه کوي اگر چې په زړونو کې په دی کلک معترف دي!

د صوفيانو امارت!

لکه څنگه چې پورته فصل کې ثابته شوه چې ديوښديان د ابوحنيفه رحمه الله څخه په عقیده کې برملا د بيزاری اعلانونه کوي او د هغه پرځای يې ماتريدي او اشعري خپل امامان گرځولي او د هغوی تقلیدونه کوي او همدا يې د ديوښد د مرکزي مسلک يو شعار گرځولی، ځکه کله چې دوی د سعودي ملایانو ته خپله صفایې وړاندې کوله، نو دوی د دغه کتاب المهند په ليکلو مجبور شول او د دې کتاب په ابتداء کې يې له هر څه مخکې د همدې اعتقاد وضاحت کړی دی، بيا د دې کتاب په اخر کې د يو لړ ديوښدي ملایانو دستخطونه او تصدیقات هم موجود دي او ترننه د ديوښد يو ملا هم د دې اقرار او اعتراف څخه انکار او ددې نظریې مخالفت نه دی کړی، نو بيا به دا خبره وکړو، څنگه چې ابو حنيفه رحمه الله ته په فروعو کې نورې منسوبې ډلې د کومو چې مخکې یادونه وشوه احناف نه دي او نه ورته ديوښديان احناف وایي، نو دغه ډول د ديوښديانو د دې اعتقاد په مناسبت دوی هم احناف نه دي.

بلکې دغه ديوښديان د عقيدې به باب کې د اشعري او ابو منصور ماتريدي تر څنگ د تصوف د څلور واړو سلسلو هم کلک مقلدين دي، لکه دا خبره يې هم په

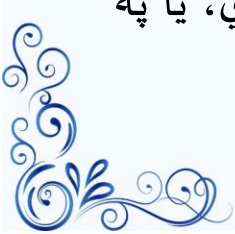

المهند صه کي کړې ، نو په همدې اساس چې د تصوف په شرکياتو کې ديو بنديان د نورو فرقو سره يوشان دي، نو د يادو وطني طالبانو کابينه هم د مختلفو عقيدو والو څخه جوړه ده، بريلويان، سيفيان، اغاخانيان او دغه ډول نور سکولر نظريې ديموکراتان او د زور جمهوريت بې شميره مرتدين په دې امارت کې رسمي دندې لري، خو د اکثريت او مشرتابه په لحاظ دوی د ديو بنديت مدعيان دي اوس ديو بنديان چاته ته وايي او ددې نسبت څخه مقصود څه شی دی، نور احو او د الله متعال په توفيق او مشيئت په لاندې فصل کې بې مختصر وضاحت کوو.

د ديو بندي معنا او مفهوم!

د ديو بندي نسبت دا ديو بند ته دی ، چې دا د هندوستان اتر پرديش ولايت د سهارنپور يوه ولسوالي ده . اصلاً دلته د تصوف د معتقداتو د نشر او تحفظ او د ريښتوني او حقيقي جهاد چې د ولاء او براء په اصولو ولاړ وي، ددې د خاتمې اودغه ډول د کفارو او ملحدانو سره د جوړ جاري د جائزوالي د نظريې دخپريدو په اساس (ددارالعلوم ديو بند) په نوم يوه مدرسه جوړه شوه دغه مدرسه په (31/ مئ 1866 ميلادي) کال کې چې له (15/ محرم الحرام 1283 هجري قمري) سره سمون خوري آباده شوې او رامنځته شوې ده ، چې د همدې سيمې د نوم له امله، دې مدرسې هم په همدې نوم شهرت وموند، کوم چې نن د دارالعلوم ديو بند په نوم سره ياديږي، نو کوم خلک چې له دې يا د پاکستان، هندوستان او افغانستان له نورو مدرسو څخه فارغیږي، چې استاذان يې له ديو بند څخه فارغ شوي وي او يا هم د ديو بند له نظريې، عقيدې او مسلک سره اتفاق لري ، نو دې ټولو ته ديو بنديان ويل کيږي او دغه اصطلاح او نسبتې نوم او صفت بيا هغه عوام هم ځانونو ته په فخر سره استعمالوي ، چې هغوی د ديو بندي فکر لرونکي ملايان خپلو مساجدو کې إمامان مقرر کړي وي، يا په

هغوی نیک گومان لري او یا ځانونه حنفي مذهب ته منسوبوي نو گمان یې دا وي چې بس دغه دیوبندي فکر او عقیده همدا خالص او سوچه د إمام أبو حنیفه نظریه او عقیده ده، نور اکثر خلک له دې خبر نه دي چې د دیوبندیانو مرکزي عقائد څه شی دي او د څه لپاره دعوت کوي .

لوستونکو سره به دا پوښتنه پیدا شوې وي!!

هو دا منم چې د دیوبند د مدرسې هدف د تصوف د جمله سلسلو منل او د هغې اشاعت کول دي، خو دا څنگه ومنو، چې د جهاد د خاتمې رول هم لوبوي، ځکه مونږ په لنډ وخت کې دا په خپله مشاهده کړل چې افغانستان کې د یوبندیانو د رباني د رژیم خلاف جهاد وکړ، دغه ډول بیا چې کله امریکا د دوه څلویښت ملکونو په مرسته افغانستان باندې حمله وکړه، نو همدا دیوبندیان وو چې په زغرده ورسره وجنگیدل او ان تردې چې افغانستان یې فتح (!) کړ او دادی فعلاً د پاکستان د حکومت خلاف هم د تحریک طالبان تنظیم چې د دیوبند معتقد او پیروکار تنظیم دی په جهاد بوخت دی؟!

ځوابونه :

اول ځواب: لوستونکيه ! د تصوف منل د دوی د عقیدې په اولیاتو او اولویاتو کې دا کفایت کوي له دې چې مونږ د جهاد د تعطیل په اثبات مزید دلائل او شواهد ذکر کړو ، خو بیا هم که ذهن مقصود ته نه رسیږي نو واوره ! ته رومی د دیوبند تاریخ ته زیر شه ، کوم وخت چې دغه مدرسه جوړیده او دې خپل شهرت ترلاسه کړ ، نو دغه وخت هندوستان د برطانوي انگریز د استعمار لاندې و، ددغه مدرسې د سرکرده علماؤ خواهش او فتوی دا وه ، چې د انگریز حکومت خلاف جهاد ونه کړای شي، نه په خپله د جهاد صف ته راووتل او نه یې داسې حکم او فتوی صادره کړه چې مسلمانان ددی سور حربي کافر سره جهاد وکړي او دا اجازه یې څنگه ورکړې

واي، چې دوی خپله د دې انگريز د احساناتو او پيرزوينې د سيوري لاندې وو، چې دغه به وروسته ثابته شي ان شاء الله تعالى ، خو اوس راشئ او د ديوېند د بانيانو(بنسټگرو) د جهادي نظريې مخالفت وگورئ.

د ديوېند دمشرانو تور تاريخ!

هندوستان کې چې کله د برطانوي انگريز حکومت و، نو دغه حکومت چې يو کافر او د مسلمانانو د دين او ايمان دښمن حکومت و، چې د قران له مخه د براءت (عداوت) او قتال مستحق و، د الله په کتاب کې ورسره جهاد فرض عين گرځيدلی و، خو دوی سره د ديوېندي شيوخو تعامل بيل ددې برعکس و.

د ديوېند مشهورو شيوخانو رشيد احمد گنگوډي او قاسم نانوتوي باره کې عاشق الهي مير ټهي ديوېندي بغير له کوم خوف او تردد څخه ليکلي :

اور جيسا که آپ حضرات اپنی مهربان سرکار کے دلی خير خواه تھے ، تازيست خير خواه ہی ثابت رہے.

ژباړه : او لکه څنگه چې دغه حضرات د خپل مهربان سرکار له زړه څخه خيرخوا وو ، تر اخره همداسې خير خواه ثابت شول (تذكرة الرشيد ص ۷۹) .

کرتے ہیں چنانچہ ابھی آپ کے آنے سے دس منٹ قبل اُسی کی طیاری تھی۔ افسر نے ہنس کر کہا کہ ”آپ لوگوں کی نماز کے لئے تو مسجد ہے یا مصطل کی کوٹھری؟“ راؤ صاحب نے فوراً جواب دیا کہ ”جناب مسجد فرض نماز کے لئے ہے اور نفل نماز ایسی ہی جیسی جگہ پڑھی جاتی ہے جہاں کسی کو پتہ بھی نہ چلے۔“ لا جواب جواب سنکر افسر نے ہٹ بند کر دیا اور مصطل کے چاروں طرف غائر نظر دوڑانے کے بعد باہر نکلا اور گھوڑے پر سوار ہو یہ کلمات کہہ کر رخصت ہوا۔ ”راؤ صاحب معاف کیجئے آپ کو ہوا وقت ہماری وجہ سے بہت تکلیف اٹھانا پڑی اور پھر بھی عین کوئی گھوڑا پسند نہ آیا۔“ راؤ عبداللہ خاں صاحب کی نظر سے دوش کے سوار جب او جھل ہوئے تو واپس ہوئے اور کوٹھری کھولی دیکھا کہ اعلیٰ حضرت نماز سے سلام پھیر چکے اور مصطل پر مطمئن بیٹھے ہوئے ہیں۔

حضرت مولانا محمد قاسم صاحب رحمۃ اللہ علیہ دیوبند میں روپوش تھے۔ ایک روز زمانہ مکان کے کوٹھے پر مردوں میں سے کوئی تھا انہیں زمین میں آکر فرمایا ”پردہ کر لو میں باہر جاتا ہوں“ عورتوں سے رک نہ سیکے باہر چلے گئے۔ جا رہے تھے کہ دوش راستہ میں ملی آپ ہی کی گرفتاری میں تھی۔ خدا کی شان ہے کہ ایک شخص نے آپ ہی سے پوچھا کہ ”مولوی محمد قاسم کہاں ہیں؟“ آپ نے ایک قدم آگے بڑھا کر پچیلے پاؤں کی جانب نظر ڈالی اور فرمایا ”ابھی تو یہاں تھا“ یہ فرما کر آپ آگے چلے گئے اور دوش نے مکان پر جا کر تلاشی لی۔ آخر ناکام واپس ہوئے۔ ہر چند کہ یہ حضرات حقیقتہً بے گناہ تھے مگر دشمنوں کی یا وہ کوئی نے انکو باغی و مفسد اور مجرم و سرکاری خطا وار ٹھہرا رکھا تھا اسلئے گرفتاری کی تلاش تھی مگر حق تعالیٰ کی حفاظت برسر تھی اسلئے کوئی ایچ نہ آئی اور یہ کیا کہ آپ حضرات اپنی مہربان سرکار کے دلی خیر خواہ تھے تا زیست خیر خواہ ہی ثابت رہے ہاں چند روز کی تفریق بین الاحباب بقدر تھی وہ اٹھانی تھی سو اٹھانی اور اس ضمن میں کرامات و خوارق عادات غیبی حفاظت کے سامان اور سچائی ثابت ہونے کے اسباب ظاہر ہوئے اس قصہ کے بعد مولانا مسجد میں رہتے اور کوئی کسی قسم کا قرض نہ کرتا تھا۔

حضرت امام ربانی قطب الارشاد مولانا رشید احمد صاحب قدس سرہ کو اس سلسلہ میں امتحان کا بڑا مرحلہ طے کرنا تھا اسلئے گرفتار ہوئے اور چھ مہینے حوالات میں بھی رہے آخر جب تحقیقات اور پوری تفتیش و چھان بین کا شمس فی نصف النہار ثابت ہو گیا کہ آپ پر جماعت مفسدین کی شرکت کا محض الزام ہی الزام اور ہبتان ہی ہبتان ہے اسوقت رہا کئے گئے اور آپ بخیر و عافیت وطن مالوف کو واپس آئے۔

لوستونکبه فکر وکړه! ددې سرکار څخه مراد بل څوک نه دی، مگر د انگریز حکومت دی او د خیر خواهي څخه یې مراد د هغوی نظام او قانون منل او په خلاف یې اسلحه نه راپورته کول دي، بیا دغه سرکار چې د شریعت له رویه حربی کفار وو، د دیوبند په دې سرکرده مشرانو ولې او څنگه مهربان وو؟ د دې وجه او راز څه و عقل لرونکي دې فکر وکړي.

دغه ډؤل موصوف لیکي: اور جب حضرت گنگوپی سے عدالت میں سوال کیا گیا کہ تم نے مفسدو کا ساتھ دیا اور فساد کیا؟

تو اپنے جواب دیا ہمارا کام فساد کا نہیں، نہ ہم مفسدوں کے ساتھ ہیں

پوچھا گیا تم نے سرکار کے مقابلے میں ہتھیار اٹھا ئے؟

آپ نے تسبیح نکال کر دکھائی اور فرمایا ہمارا ہتھیار تو یہ ہے!

پھر حاکم نے دھمکی کے انداز میں کہا کہ ہم تم کو سزا دیں گے، جواب دیا، کیا مضایقہ مگر تحقیق کر کے.

ژباړه: انگریزانو درشید احمد گنگوہي نه په عدالت کې وپوښتل چې تا دسرکار مقابل کې فساد کړی او د مفسدینو ملگری یې؟ نو هغه جواب ورکړ چې زمونږ کار فساد ندی او نه د مفسدینو ملگری یو،

وپوښتل شول، تا د دولت پر ضد وسله پورته کړې؟

نو حضرت خپلې تسبیح راوویستې او وروښودې او ویې ویل چې زما اسلحه خو داده بیا ورته انگریز د اخطار په انداز کې وویل چې مونږ تاته سزا درکوو نو ده جواب ورکړ باک نه کوي خو تحقیق وکړئ، (بزرگان دارالعلوم دیوبند ص ۴۶).

۴۶ ————— بزرگان دیوبند اور جہاد شامی

جانوں کو بچائے بغیر نئی جنگ اور جدوجہد کے نئے دور کا آغاز بھی نہیں کیا جاسکتا۔
۱۸۵۷ء میں جب وہ جنگ کی آزمائش میں پڑنے سے پہلے تھانہ بھون میں سعی و عمل کا
قدم اٹھانے کے بارے میں مشورہ کر رہے تھے اور ۱۸۵۷ء کی ناکامی کے بعد جب وہ اپنے
رفقاء کے ساتھ دیوبند میں ایک مدرسہ اسلامیہ کے قیام کا منصوبہ بنا رہے تھے تو ان دونوں
اعمال میں کوئی فرق نہ تھا دونوں عمل اپنے اپنے وقت پر حالات کے تقاضوں کے مطابق نئی
جنگ اور جدوجہد کے نئے دور کا آغاز تھے۔ اس نئے دور کا عازم اور فاتح مدرسہ دیوبند کا محمود
حسن نامی وہ پہلا طالب علم تھا جو شیخ الہند کے لقب سے مشہور ہوا۔

(۸)

ان عظیم بزرگوں نے جس طرح جنگ کے آغاز پر خطرات کو قبول کیا تھا اسی طرح جنگ
کے خاتمے کے بعد اپنے بچاؤ کی بھی پوری کوشش کی۔ یہ ان کی عزیمت اور شجاعت و مردانگی تھی
کہ انہوں نے نہ صریح جھوٹ بولا اور نہ کسی وقوع کی ذمہ داری سے صاف انکار کیا۔ صاحب
تذکرۃ الرشید ہی رقم طراز ہیں کہ جب پولیس سے حضرت قاسم نانوتوی کا سامنا ہوا اور ایک اہل
کار نے پوچھا.....

”مولوی محمد قاسم کہاں ہیں؟“

تو آپ نے پیچھے کی طرف اشارہ کیا اور فرمایا ”بھی تو یہاں تھے“ (ص ۷۹)

اور جب حضرت گنگوہی سے عدالت میں سوال کیا گیا کہ ”تم نے مفسدوں کا ساتھ
دیا اور فساد کیا؟“

تو آپ نے جواب دیا، ہمارا کام فساد کا نہیں، نہ ہم مفسدوں کے ساتھی ہیں۔

پوچھا گیا تم نے سرکار کے مقابلے میں ہتھیار اٹھائے؟

آپ نے تسبیح نکال کر دکھائی اور فرمایا ہمارا ہتھیار تو یہ ہے!

حاکم نے دھمکی کے انداز میں کہا، تم کو سزا دیں گے۔

جواب میں فرمایا، کیا مضائقہ مگر تحقیق کر کے! (ص ۸۵)

یہ حکمت و تدبیر اور بہادری اور مردانگی کی اعلیٰ مثالیں ہیں اور اصحابِ دعوتِ عزیمت کی

د عقل او انصاف والا دې د انگریزانو سره د یاد دیوبندي سربراه دغه خبرې اترې
بنه په غور ولولي او بیا دې د رب د شریعت څخه د جهاد احکام وگوري ، چې دا
ورسره سمون خوري؟

ایا له دې څخه دانه ثابتیږي چې انگریز په مسلمانانو خپل وحشت جاري ساتلی و ،
خو د دیوبند مشران یې بیا هم خیرخوا وو ، او په خلاف یې توپک هم لاس کې نه وو
پورته کړی او دغه انگریزي سرکار هم په دوی رحم کونکی سرکار و.

تنبيه: دلته د گنگوې داخبره څوک په حربي توريه حمل نه کړي ، ځکه یاد کتاب
کې یې له دې څخه څو کرښې لیکلي ، چې د گنگوې صاحب په دې خبرو کې توريه
مقصود نه وه ، مقصود دا شو چې حقیقت کې هغه جناب د جهاد څخه ناست و
او د خپل تصوف په بدعي اذکارو کې بوخت و او د یادونې وړه ده ، چې دا گنگوې
هغه کس دی ، چې د دیوبندیانو په نزد د دوی د اصولو او عقیدې امام گنل کېږي
کمافي المهند ص ۱۷۵ .

د دیوبند ملایانو خو به دغه انگریز حکومت چې یو حربي کافر حکومت و ، د
رحمدل څخه بغیر په بل نوم نه یاداوه او ددې په مقابل کې جهاد کونکو ته یې
باغیان ویل.

میر ټېي دیوبندي لیکي: **جب بغاوت و فساد کا قصه فرو ہوا اور رحم دل
گورنمنٹ نے دوباره غلبه پا کر باغیوں کی سرکوبی شروع کی.**
ژباړه: چې کله د بغاوت او فساد کیسه شروع شوه او رحم دله حکومت دوباره غلبه
حاصله کړه د باغیانو ټکول یې شروع کړل (تذکرۃ الرشید ص ۷۶)

کے لئے قدرت کی طرف سے تجویز ہوا تھا جس میں نہ کوئی پاس تھا نہ قریب۔ لیکن نہ تھا نہ بیگانہ۔ آخر جب مفسدوں کی معرکہ آرائی سے چھاپٹنا تو حضرت اپنے شہید و فار و حانی مرلی کی لغش کو کا ندھ سے پر لکھراٹھے اور چار پائی پرٹا کر کیے بعد دیگرے تھانہ میں بہت مغرب زمین کی گود کے حوالہ کیا۔

جب بغاوت و فساد کا قصہ فرو ہوا اور مدلل گورنمنٹ کی حکومت نے دوبارہ غلبہ پا کر باغیوں کی سرکوبی شروع کی تو جن بزدل مفسدوں کو سوائے اسکے اپنی ربائی کا کوئی چارہ نہ تھا کہ جھوٹی مسیحی تہمتوں اور مخبری

کے پیشہ سے سرکاری خیر خواہ اپنے کو ظاہر کریں انہوں نے اپنا رنگ جمایا اور ان کو ستہ نشین حضرات پر بھی بغاوت کا الزام لگایا اور یہ مخبری کی کہ تھانہ کے فساد میں اصل لاصول یہی لوگ تھے اور شامی کی تحصیل پر حملہ کرنے والا یہی گروہ تھا۔ بستی کی دوکانوں کے چھپراہٹوں نے تحصیل کے دروازہ پر جمع کئے اور اس میں آگ لگادی یہاں کہ جس وقت آدھے کو اڑھل گئے ابھی آگ بجھنے بھی نہ پائی تھی کہ ان ٹڈنڈوں نے جلتی آگ میں قدم بڑھائے اور بھڑکتے ہوئے شعلوں میں گسکر خزانہ سرکار کو لوٹا تھا حالانکہ کیل پوش فاقہ کش نفس کش حضرات فساد سے کوسوں دور تھے ملک و مال کے جھگڑے اگر سر رکھتے تو یہ صورت ہی کیوں ہوتی کوئی کہیں کا ڈٹی ہوتا اور کوئی کسی جگہ کا صدرا الصدور۔ کچہری کے عالیشان کمرے اور عدالت کے وسیع اور اونچی چیتوں والے مکانات کو چھوڑ کر قبر کی تنگی یاد دلانے والے حجروں اور گھرے بوریہ کے فرش والے تاریک گوشوں کیوں پڑے مگر کون سنا ہے کہانی میری اور بچر وہ بھی زبانی میری

بڑی مصیبت یہ تھی کہ حکام کے سامنے جانے کا کبھی انکو اتفاق نہیں ہوا ملزم و مجرم بننے کا موقع ہی نہیں ملا کہ برادری اور صفائی کا طریقہ معلوم ہو۔ نہ اتنی دنیاوی عزت کہ جس کا کوئی لحاظ کرے نہ وہ چہل بل اور بے تحاشانہ ساقی کہ جس کا پاس ہو۔ نہ پاس روپیہ کہ بذریعہ وکالت اس الزام کو اٹھائیں اور خیر کریں نہ ایسی اندھی جنگ بغاوت کبھی دیکھی یا سنی کہ جس کے نتیجہ سے کچھ بھی واقفیت نہ ہو آخر بادل دردمند اپنے مالک جل و علی شانہ کی طرف متوجہ ہوئے اور جو حکم غیب سے صادر ہوا سپر کار بند ہونے کے منتظر و آمادہ۔ حق تعالیٰ کا شکر ہے کہ سچ سچ ہو کر رہا اور جھوٹ جھوٹ ان حضرات پر اتہام کا بجھا شد کوئی شرہ مرتب نہ ہو گا و خدائی آزمائش میں جھڑھڑائے گئے۔ پریشانیوں اٹھائیں کو فت سہی روپوش رہے گوا انجام کار حق کو غلبہ ہوا اور دودھ کا دودھ پانی کا پانی ان پاک نفوس اور ملکوتی صفات بدلوں پر گچ نہ آئی۔

اللہ حضرت قدس سرہ نے اسی قصہ میں اپنے شیدائی بچوں یعنی مولانا قاسم معلوم اور خلف الرشید امام

د دیوبندی ملا پہ فتویٰ جہاد عبث کار دی

دیوبندی مشائخو د خپل رحم دلہ انگریز حکومت پہ دفاع کې په یو بل انداز د جہاد پہ حرمت پریکړه هم وگورئ.

د دیوبندیانو شاہ فضل الرحمان گنج مراد آبادی د انگریزانو خلاف جنگیدونکو ته باغیان وویل او بیا وایي: لڑنے کا کیا فائدہ؟ خضر کو تو میں انگریزوں کی صف میں پارہا ہوں۔

ثبارہ: د جنگ کولو گتہ څه ده؟ زه خو خضر (علیہ السلام) د انگریزانو په صف کې وینم. [سوانح قاسمی ج ۲/ ص ۱۰۳، علماء ہند کا شاندار ماضی ج ۴/ ص ۳۸۰].

۱۰۳

ان کی تاریخ کے اس فقرے کا معنی
 ”دہلی اور لکھنؤ کے ٹوٹنے ہی باغیوں کی کرٹھ گئی“ ۱۱۹۹ جہاں نما
 جس کا مطلب بھی یہی ہے۔
 یہ اتفاق کی بات تھی کہ مقابلہ سب سے زیادہ ان ہی دونوں مقامات میں ہوا۔ ۱۱۹۹ کش کش بھی
 سب سے زیادہ طویل ان ہی دونوں مقامات کی تھی۔ کافی وقفہ اسی لئے سرچنے سمجھنے اور فیصلہ
 کرے کہ ان لوگوں کو مل گیا۔ جو عوام کے بھیڑیاد ہسان میں ابتدا ہی سے شریک نہیں ہوئے تھے،
 میں یہ کہنا چاہتا ہوں کہ اس ہنگامہ میں شریک ہونے والوں میں ایک طبقہ تو ان لوگوں کا تھا،
 جن کے لئے ”جو“ کی آواز میں تھی، ہندو اور مسلمان دونوں ہی طرح کے موبوں کی کتابوں میں
 اس قسم کی باتیں جو ملتی ہیں۔ مثلاً رامیشیو پرشاد نے لکھا ہے کہ
 ”اس عرصہ میں ہزار ہا قیدی چھٹے اور انہوں نے شہر اور چھاؤنی کے لپے بدستار
 دگڑستہ صفوں سے، وقت پر انگریزوں کو سرزد آتی تو کہنے والے کہتے ہیں کہ لکھنؤ کا سقوط آسان نہ تھا۔ دہلی نسو
 کی کوٹھی میں کارڈ کے در دیوار میں بھی جودو چید کرنے والوں کی نشانیاں محفوظ ہیں۔ اس موقع پر بے ساختہ جی
 چاہ رہا ہے کہ ایک سنی ہوئی بات کا ذکر کر دوں، اگرچہ اب نہ ان باتوں کے سستے واسے ہی رہ گئے ہیں اور نہ خانہ دار
 انوار صاحب دار جنگ مولانا صاحب الرحمن خان شیردانی صدر الصدور سرکار آصفیہ قدس اللہ سرہ سے لیکے فہم
 نہیں مختلف موقعوں پر یہ بات فقیر نے سنی تھی کہ انگریزوں کے مقابلہ میں جو لوگ لڑے تھے، ان میں
 حضرت مولانا مفتاح فضل الرحمن گنج مراد آبادی رحمتہ اللہ علیہ تھے۔ اچانک ایک دن مولانا کو دیکھا گیا کہ
 خود بھاگے جا رہے ہیں اور کسی جدوجہد کا نام لے کر جو باغیوں کی فوج کی افہری کر رہے تھے کہتے جاتے
 تھے کہ لڑنے کا کیا فائدہ خضر کو تو میں انگریزوں کی صف میں پارہا ہوں۔ فراب صاحب جی دوسرے واقعہ
 کا ذکر بھی فرماتے تھے کہ خضر کے بعد جب گنج مراد آبادی دہلی میں مسجد میں حضرت مولانا جاکر شریف ہوئے تو اتفاقاً
 اسی راستہ سے جس کے کنارے مسجد ہے کسی وجہ سے انگریزی فوج گزری تھی مولانا مسجد سے دیکھتے ہوئے چلا گیا
 مسجد کی بیڑیوں سے اتر کر دیکھا گیا کہ انگریزی فوج کے ایک سائیس کوجو باگ دہر کھوٹے دھرو گھوٹے کاٹھے ہوئے تھے اس
 بات پر کہ کچھ نہیں آگیا، اب یاد نہیں پاؤں پھر پورا خود بخود فراموش گئے کہ سائیس جس کی جگہ کی یہ خضر تھے جس نے دیکھا کہ کمال
 انہوں میں کیا حکم بھی ہوا۔ یہ رایت فراتلے جسے سنی ہوئی ہے باقی خضر کا مطلب کیا ہے؟ حضرت جن کی خالی تھی جس نام پر
 ظاہر ہوتی ہے شخصیت کیلئے نہاد ولی اللہ خیرہ کی کتابیں پڑھنے کو یا کچھ دیکھا جا رہا تھا کہ اس کے باطنی پہلو کا یہ شکاف تھا ۱۲

استغفرالله فکروکره لوستونکيه! دا خبره کومه معنا لري ايا دا د فرض عين جهاد تعطيل او خاتمه نه ده؟ تر ننه دغه خبره ديوېنديان په خپلو تصانيفو کې د ديوېند د ملايانو او هم عقیده وو په کرامت کې ذکر کوي او حال دا چې دا دکفر خبره ده لاحول ولاقوة الا بالله! بيا د الله نبي خضر عليه السلام ته داسې نسبت کول چې هغه د مجاهدينو خلاف د کفارو صف کې دی! خو د دې ټولو خرافاتو څخه همدا معلومېږي، چې د انگرېز د حکومت دفاع وشي او خلک يې د مقاومت څخه په کورونو کې کښيني.

هو! ددغه شيطاني کردار څخه د دوی مقصد او هدف همدا و، خو که د شريعت له رويه د گنج مراد ابادي دغه خبري ته وکتلی شي، نو دا بيا بواح کفر دی چې مخرج عن الملة عقیده ده.

د ديوېند د شيخ الهند کفري فتوی

د ديوېند بل هغه مشر چې ديوېنديان يې د شيخ الهند په لقب ملقب کوي د هغه متعلق سيد محمد ميان ديوېندي ليکلي دي: **شايد اس سلسله ميں سب سے گراں قدر فيصلہ وہ فتویٰ ہے جو ۱۸۸۸م ميں مرحوم مولانا محمود الحسن کے بھی دستخط موجود ہیں کہ مسلمان مذہبی طور سے پابند ہیں کہ حکومت برطانیہ کے وفادار رہیں خواہ آخر الذکر سلطان ترکی سے ہی برسر جنگ کہوں نہ ہو۔**

ژباړه: په دې سلسله کې له ټولو څخه درنه فيصله دا فتوه وه، چې په ۱۸۸۸ ميلادي کال ورکړل شوه، چې په هغې کې د مولانا محمود الحسن يعنې شيخ الهند دستخط هم و، چې مسلمانان په مذهبي طور سره ددې پابند دي، چې د برطانيه د حکومت وفادار واوسي، اگر که اخري خليفه د ترکيې څخه هم د جنگ په حال کې وي! (تحريک شيخ الهند صفحه ۱۰۵).

خلاصہ یہ کہ اس وقت آپ کے سامنے چھ باب پیش کئے جا رہے ہیں۔
 (۱) محکماتی کارروائی۔ مثلاً تار یا آرڈر جو اس کے پاس آئے یا دوسرے افسر کی طرف سے گئے یا ان کو دئے گئے۔
 (۲) سی۔ آئی۔ ڈی کی رپورٹوں کے پیش نظر پورے کیس کا خلاصہ۔
 (۳) استغاثہ از ملک معظم بنام عبید اللہ وغیرہ۔
 (۴) عبدالباری صاحب اور شجاع اللہ صاحب کے بیانات (۵) خطوط کے ترجمے
 (۶) ریشمی خطوط کے کیس میں کون کیا ہے۔

چند مغالطے (۱) استغاثہ کے آخر میں ایک عنوان ہے۔ مقدمہ کا مذہبی پہلو پر پورٹ مرتب کرنے والوں کے نزدیک مذہبی پہلو یہ ہے کہ جہاد اور جہاد کئے اشتعال دلانا۔ فرض ہونا کجا جائز بھی نہیں بلکہ فی الحقیقت حرام ہے اگر کوئی شخص ایسے خیالات کی حوصلہ فزائی کرے تو وہ مملکت کے خلاف ایسے جرم کا ارتکاب کرتا ہے جس کے لئے شرعی طور پر مکلف ہونے کا عذر بھی نہیں کیا جاسکتا۔
 ممکن ہے کچھ علماء کے اقوال اور فتاویٰ ایسے ہوں جن کی بنا پر سی۔ آئی۔ ڈی کا یہ فتویٰ صحیح کہا جاسکے۔ مگر عجیب بات یہ ہے کہ سی۔ آئی۔ ڈی نے حضرت مولانا رشید احمد گنگوہی رحمۃ اللہ علیہ اور خود حضرت شیخ الہند کے فتویٰ کو اس لئے کی بنیاد قرار دی ہے استغاثہ میں ہے۔

”شاید اس سلسلہ میں سب سے زیادہ گراں قدر فیصلہ وہ فتویٰ ہے جو ۱۲۹۸ھ میں مرحوم مولانا رشید احمد گنگوہی نے جاری کیا تھا۔ کیونکہ اس پر دوسرے علماء کے علاوہ مولانا محمود حسن کے بھی دستخط ہیں کہ مسلمان مذہبی طور سے پابند ہیں کہ حکومت برطانیہ کے وفادار رہیں خواہ آخر الذکر سلطان ترکی ہی سے برسرِ جنگ کیوں نہ ہو۔“

اس فتویٰ کے مستفی کون تھے؟ سوال کے الفاظ کیا تھے؟ کیا ۱۲۹۸ھ میں انگریزوں کی حکومت سے جنگ ہو رہی تھی؟ ان سوالات میں سے کسی پر کوئی روشنی نہیں ڈالی گئی حوالہ یہ دیا گیا ہے ”ترکی کے موجودہ جنگ میں شامل ہونے سے کچھ دن پہلے ہی یہ فتویٰ البشیر میں طبع ہوا ہے۔“ البشیر اخبار ہے یا رسالہ۔ کہاں سے شائع ہوتا ہے۔ ترکی کے موجودہ جنگ میں شامل ہونے سے کچھ دن پہلے۔ تاریخ ندارد۔ مہینہ کا بھی نام نہیں۔

انا لله وانا اليه راجعون د مسلمانانو مذهب خو قران او حديث دی، نو قران او حديث خو قطعاً د حربي کفارو سره د وفاداری او د هغوی د نظام لاندې د ژوند تیروني او د هغوی د قانون د منلو حکم نه کوي، د دې فتوی څخه خو دا معلومه شوه چې مسلمانان به خاماڅا دکفارو د دين تابعداري کوي او دا يې مذهبي حق دی، که د شریعت په ترازو دا فتوی کفر نه وي، نو بیا به کفر بل کوم وي؟ که دا د جهاد د نظريې قتلول نه وي نو نور به څه وي؟

هو! يقيناً دا د شيخ الهند هغه وصيت او فتوی ده چې له مرگ څخه بعد يې هم دده منونکي د عمل وړ گڼي، تاسې د پاکستان ملا فضل رحمان ديويندي ته وگورئ، جمهوريت چې د وخت او عصر نجس طاغوت دی نوموړي په همدې جمهوريت ايمان راوړی دی، ځکه د خپل کفر د جواز لپاره د "الا بلا به گردن ملا" په بناء همدا شيخ الهند ذمه دار گرځوي او وايي:

بم شيخ الهند کے پیروکار ہیں، انہوں نے ہمیں مسلح طاقت کے بجائے سیاسی جدوجہد کا راستہ دیا ہے، ہم اسی پر قائم رہتے ہوئے مذہبی نوجوان کو جمهوريت اور پارلیمانی نظام کے ساتھ کھڑا کیا.

دغه شيخ الهند چې دوی ته یی د مسلح یعني د جهاد پرځای د وتونو وصیت کړی دا د دیوبند مدرسې صدر مدرس دی، ټولو دیوبندیانو ورته د شيخ الهند لقب ورکړی دی، ددې طاغوت دا خبره فضل رحمان مرتد لکه د کتاب الله داسې معتبره گرځولې، دا د ریښتوني جهاد خاتمه ده او که نه؟ جمهوريت او د لارډ میکالي قانون کفر دی که نه؟

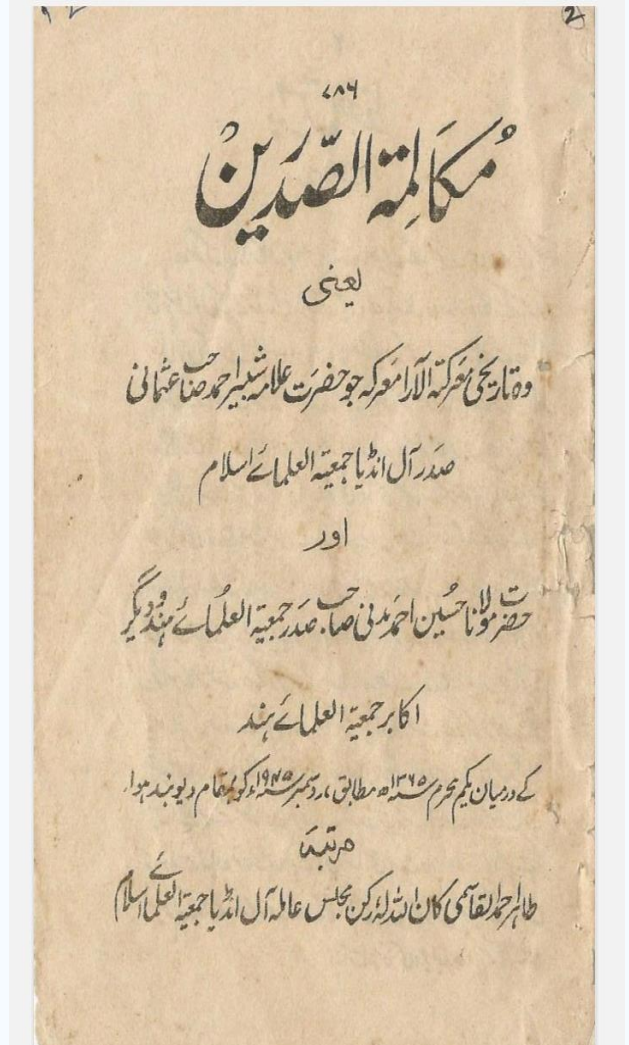
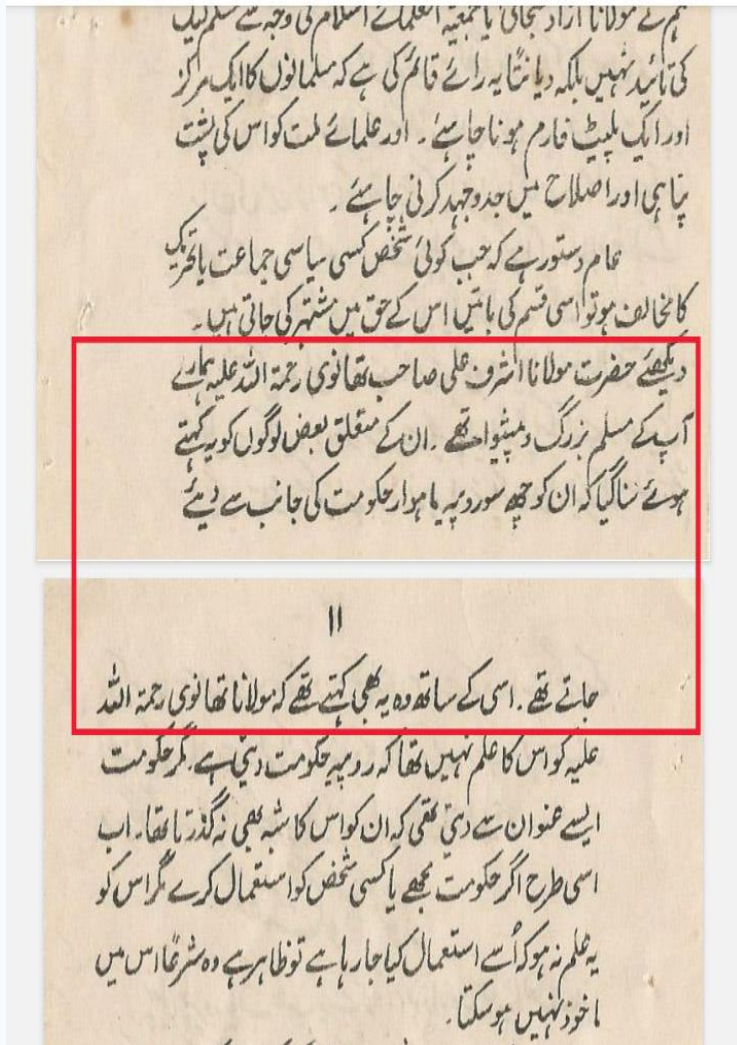
دا يې د پاکستانی فضل رحمان عقیده ده او د هندوستانی فضل رحمان عقیده يې هم تاسې ملاحظه کړه چې د انگریزانو خلاف جنگیدونکو ته يې باغیان ویل او بیا وایي: د جنگ کولو گټه څه ده؟ زه خو خضر (عليه السلام) د انگریزانو په صف کې

وینم. (سوانح قاسمی ج ۲ / ص ۱۰۳ ، علماء ہند کا شاندار ماضی ج ۴ / ص ۳۸۰)

انگریزانو تہانوی تہ ہم تنخوا ورکولہ

د شرعی جہاد د تعطیل پہ برخہ کی دیوبندیان دیر تور تاریخ لری ، لکہ خنگہ چي تاسی ملاحظہ کرل، نو لبر راشی د دے دلی حکیم الامت ہم وگوری ، پہ مکالمۃ الصرین ۱۰ ص کی چي د شبیر احمد عثمانی دیوبندی د تقریر لیک دی، پہ دے کی لیکلی چي اشرف علی تہانوی تہ د انگریز د حکومت لہ طرفہ ہرہ میاشت ۶۰۰ روپی ورکول کیدی، او دغہ واقعہ بہ الإفاضات الیومیة ۴ / ۶۰ ملفوظ ۱۰۸ کی ہم کتلائی شی.

لکه څنگه يې چې اوس لمسو د (افغانستان طالب ملېشو) ته د انگرېزانو لمسي (امريکايان) د ډالري کڅوړو په شکل تنخوا ورکوي او يا يې د برطانوي انگرېزانو هندي لمسي د نريندرا مودي حکومت يې تحريک طالبان پاکستان ته ورکوي ، ځکه يې نو که د جهاد په نوم په جهاد او نورو اسلامي ارزښتونو کومې ملنډې وهلي او يا يې پرې وهي او دا سپيڅلي نومونه د خپل واک او شهرت لپاره استعمالوي ، نو يو څوک دې دا په دليل کې نه وړاندې کوي ، چې دوی جهاد کړی دا جهاد نه گنل کيږي ، بلکې تاسې يې عملاً گورئ چې که څه هم ډيری خلکو به په خالص نيت د افغانستان په جهاد کې د شريعت د حاکميت په هدف برخه اخستې وه ، خو چې منهج او د بنياد څټه يې د ديوېند د خوسا ډنډ په اوبو لمدې ده، نو تاسې يې گورئ چې د شريعت څرک يې نه لگيږي ، بلکې همدا وطني کوز او بر ملېشې په عملي توگه د بين المللي کفري اصولو په منلو د کفارو گټې ساتي او پالي .

نو لوستونکيه ! يوکس چې د ديوېند فرقه يې د حکيم الأمت په لقب ملقب کوي او هغه ته د وخت يو حربي کافر حکومت د مياشتي شپږ سوه روپۍ تنخوا ورکوي دا ولې؟ ايا دا ددې راز څخه پرده نه پورته کوي چې ياد ديوېندي شيخ د انگرېز د حکومت يو منونکی او تابع فرد و؟ نو د جهاد د وجوب حکم څه شو؟

دانگرېزانو گورنر د ديوېند په مدرسه کې

دلته دا هم د يادونې وړ ده، چې ذکر يې کړو او هغه دا چې په ۱۹۱۵ م کې مشهور انگرېز سر جيمس مسټن چې د متحده صوبي گورنر و، د ديوېند مدرسې تاريخ کې راځي (تاريخ دارالعلوم ديوېند) ليکي چې د دی مدرسې سره دده په زړه کې د عظمت کوم ژور نقش جوړ شوی و د هغې اظهار يې داسې وکړ:

عرصے سے میری تمنا تھی کہ یہاں آکر بچشم خود اس مشہور مدرسہ کو دیکھوں... اور ایک بڑی وجہ یہ بھی ہے کہ میں تہہ دل سے اس کے قدر و منزلت کرتا ہوں کہ

آپ نہایت ثابت قدمی سے محض مذہبی درس و تدریس میں مشغول رہتے ہیں۔۔ الخ...

ژباړه: له مودې څخه زما دا تمنا وه ، چې زه دلته راشم او په خپلو سترگو دغه مشهوره مدرسه وگورم او يوه غټه وجه داده چې زه ددې مدرسي قدر او احترام کوم چې تاسې په سخته ثابت قدمی سره خاص په خپل مذهبي درس او تدریس کې مشغول یاستئ. (تاریخ دارالعلوم دیوبند حصه اول صفحه ۲۴۲ او ۲۴۳):

دارالعلوم کو دیکھ کر سر جیس سٹن کے قلب میں اس کی عظمت کا جو گہرا نقش قائم ہوا، اس کا اظہار انھوں نے اپنی مندرجہ ذیل اردو تقریر میں اس طرح کیا :-

” عرصے سے میری تمنا یہ تھی کہ یہاں آکر بحیثیت خود اس مشہور مدرسہ کو دیکھوں اور اس کے ذی علم مدرسوں سے تعارف و ملاقات کا مجھ کو موقع ملے، میری اس آرزو کی متعدد وجوہ ہیں، اولاً ایسے علمائے متبحر کی جو بلا امید نفع و نیوی تعلیم و تدریس میں مصروف رہتے ہیں، تعظیم و تکریم جو فطرتاً ہی ہر شخص کے دل میں جاگزیں ہوتی چاہئے، دوم وہ فخر و مباہات جو ان صوبوں کے ہر باشندے کو اس مدرسہ کی وجہ سے کرنا چاہئے، جس کی شہرت تمام ممالک ایشیا اور اسلامی یورپ میں پھیلی ہوئی ہے، اور ایک بڑی وجہ یہ بھی ہے کہ میں تہہ دل سے اس کی قدر و منزلت کرتا ہوں کہ آپ نہایت ثابت قدمی سے محض مذہبی درس و تدریس میں مشغول رہتے ہیں، میں تہہ دل سے آپ کا ممنون ہوں کہ آپ نے

۲۴۳

اپنا مشہور و معروف مدرسہ مجھ کو دکھلایا اور اپنے کام اور مقاصد اصلی کے کچھ کچھ حالات معلوم کرنے کا مجھ کو موقع دیا۔
آج کل دنیا کے لوگوں کا میلان تین امور ناقص کی طرف ہے، اول یہ کہ لوگ بلا لحاظ عقلی کی راحت دائمی کے رات دن دولت دنیا کے حصول کی سعی کرتے رہتے ہیں اور اسی ادنیٰ کام میں اپنی عقل و شعور کو جو ہمارے خالق اکبر نے بہتر مقاصد کے لئے ہم کو عطا فرمایا ہے صرف کر دیتے ہیں، دوسرا امر یہ ہے کہ لوگ ظاہری زیب و زینت اور نام و نمود کی طرف مائل رہتے ہیں اور روحانی و باطنی برکت و ترقیات حاصل کرنے کے لئے جو سچی اور واقعی نعمتیں ہیں کوئی حصہ اپنے وقت کا باقی نہیں رکھتے، تیسرا امر یہ ہے کہ لوگ مذہب کے پردے میں تعصب کا پرتاؤ کرتے ہیں اور باہمی نزاع و نفاق پھیلاتے ہیں، بجائے اس کے کہ مذہبی پند و تعلیم سے یہ بات ذہن نشین کریں کہ خداوند عالم کی نظر میں اس کے سب بندے یکساں ہیں، اور سب کو باہم دگر انکسار و درگزر کا سلوک اور اس قول پر عمل کرنا چاہئے۔

دلته هم له لوستونکو څخه د فکر او سوچ غوښتنه کوو، که د دیوبند مدرسې شیوخ اومدرسین شاگردان او طالبان د جهادي نظریې د اشاعت او عمل والا وی، نو ایا د انگریز حکومت یوه والي به دا تمنا کوله چې دا خپله راشي او دا مدرسه له نزدې څخه په خپلو سترگو وويني؟

هغه به ددې مدرسې له زړه څخه قدر او احترام ته قائل وي؟
هغه به دغه مدرسین په دې ستایل چې تاسې صرف په خپل درس او تدریس کې مشغول یاستئ؟

د دې خو صفا همدا معنا ده، چې تاسې د جهاد طرفدار نه یاستئ، تاسې زمونږ مخالفین نه یاستئ، ځکه که د دیوبند د مدرسې د مدرسینو شیوخو او یا هم د شاگردانو څخه د جهاد کوم اثر او نښه هغوی محسوس کړی وی، نوبین وکړه بیا به معامله بلکل برعکس وای، خو چې د انگریزانو والي راځي او د دیوبند په مدرسه کې د هغه استقبال کېږي او هغه ته په سټیج د تقریر چانس ورکول کېږي او هغه د دې مدرسې او ددې د طالبو، شیوخو او مدرسینو ستاينه کوي، نو دا دلیل دی په دی چې دغه مدرسه د دوی د فرمان د عملي کولو په موخه وجود ته راغلې ده، چې د هر مشر او کشرېې دا موقف دی، چې د انگریز خلاف جهاد کول دا بغاوت او فساد دی، لکه دا هر څه تاسې د همدوی د حوالو په استناد ولوستل.

انگریز او د دیوبند مدرسې سره تعاون

لوستونکیه! د برطانوي انگریزانو یعنی د اهل کتابو کفارو یواځې د دیوبند مدرسې ته راتلل نه دي، چې د دیوبند مدرسې ته راځي اودلته د دوی سره د خپل محبت اظهار کوي، بلکې د هغوی ډېری پټ او ښکاره مالي تعاونونه او مرستې هم کوي، چې دوی ورته د هدیی او تحفو نومونه ورکړي دي تاریخ دار العلوم دیوبند لیکي:

۱۲۹۹ م میں پنجاب یونیورسٹی کے انگریز رجسٹر ڈاکٹر ڈبلیو لٹیر نے بھی مختلف

علوم و فنون کی تقریباً دو درجن کتابیں کتب خانے کے لیے بھیجیں۔

ثبارہ : پہ ۱۲۹۹ م کی دینجاب یونہورستی انگریز رجسٹر ڈاکٹر ڈبلیو لیٹر ہم د مختلفو علومو او فنونو تقریباً دوہ درجنہ کتابونہ د دیوبند مکتبی تہ راولپورل (تاریخ دارالعلوم دیوبند حصہ اول صفحہ ۱۹۴، ۱۹۵)

۱۹۵

اس طرف توجہ فرمائی، کتب قیمتی و کارآمد سے امداد فرمائی، بالخصوص منشی نول کشور صاحب مالک چھاپہ خانہ اعظم مقام لکھنؤ، اس امر میں زیادہ تر قابل مشکوری ہیں کہ باوجود بُعد مسافت بہت سی کتب کارآمد سے معاونت کی ۵۔
۱۲۸۹ھ کی روداد میں منشی نول کشور صاحب کا شکریہ ادا کرتے ہوئے لکھا ہے :-
”ارباب مشورہ مدرسہ نہایت مشکر گزار ہیں جناب منشی نول کشور صاحب مالک مطبع اعظم لکھنؤ کے جنہوں نے کمال دریا دلی کا کام فرمایا اور چند کتب مفید سے امداد مدرسہ میں ہمت فرمائی، خاص کر نسخہ قاموس سے کہ لغت میں بے نظیر ہے اور منشی صاحب نے اس کتاب کو نہایت خوبی اور صحت سے طبع فرمایا ہے، مدرسہ میں اس سے پہلے کوئی نسخہ اس کتاب کا نہ تھا، یہ کتاب ایسی محتاج ایہ ہے کہ ہر مدرس اور طالب علم کو اس کی حاجت رہتی ہے ۵
غرض کہ دارالعلوم کی روداد میں جایا ان کے عطیات کتب کا ذکر ہے، اور بار بار ان کا شکریہ ادا کیا گیا ہے، نول کشور پریس سے شائع ہونے والا مشہور ”اودھ اخبار“ بھی ہمیشہ اعزازی طور پر دارالعلوم میں آتا رہا ہے، ۱۲۹۲ھ کی روداد میں لکھا ہے :-
”جناب منشی نول کشور مالک“ اودھ اخبار“ لکھنؤ اور جناب راؤ امر سنگھ صاحب مالک اخبار ”سفیر“ بڑھانہ کا بالخصوص شکریہ، باوجود کہ یہ دونوں صاحب اہل ہندو سے ہیں مگر آفریں ہزار آفریں ان کی سخاوت اور عنایت پر کہ اپنے اپنے اخبارات گراں بہا اس مدرسہ کو عنایت فرماتے ہیں، جملہ ارباب مشورہ مدرسہ ہذا تہ دل سے شکریہ ادا کرتے ہیں اور سب صاحبوں کے حق میں دعا کرتے ہیں کہ خداوند تعالیٰ ان کے اخبارات اور کارخانہ جات کو دم بدم ترقی عطا فرمائے اور ان کی قوت و آزادی کو قائم رکھے ۵

۱۲۹۹ھ میں پنجاب یونیورسٹی کے انگریز رجسٹرار ڈاکٹر جی، ڈبلیو لیٹر نے بھی مختلف علوم و فنون کی تقریباً دو درجن کتابیں کتب خانے کے لیے بھیجیں۔

دغه ډؤل یاد کتاب داهم لیکلي چې : د دیوبند په مدرسه کې چې د بارانونو اوبه جمع کېدلې او داخل کې دیوبندي طالبان او استاذان له هغې څخه سخت په تکلیف کې وو، نو ددغه اوبو د وتلو تکلیف هم د انگریز حکومت وکړ . دې ته وایي دوستي او دیته وایي د جهادي نظریې قتلول او ختمول . هو!

پرون د انگریزانو نیکونو د دوی استادانو سره د مدرسې لپاره مرستې کولې او داسې مرستې ، راشه ، دوستي او خواخوږي یې درلوده ، نن نو د همغه انگریزانو لمسي ، د همغه استادانو شاگردانو ته د مدرسو او ښونځیو د استادانو معاشونه ورکوي ، د مدرسو د جوړولو لپاره ورته یه یو نوم او بل نوم ډالر او پوند ورکوي او همغسې یو بل سره خواخوږي او راشه درشه لري ، دا د دوی زوړ تاریخ او زړه پدري دوستي ده .

هندوان او د دیوبند له مدرسې سره تعاون!

د دیوبند د دارالعلوم دغه دوستانه تعامل نه صرف د انگریزانو سره، بلکې د هندوانو او سیکهانو سره هم ښه گرم روان و (تاریخ دارالعلوم دیوبند) په نوم کتاب کې یو عنوان په دې نوم درج دی "دارالعلوم کے ہندو معاونین"

د دې عنوان لاندې لیکي: جناب منشی نول کشور مالک، اودم اخبار لکهنو اور جناب راو مر سنگھ صاحب مالک اخبار سفیر بڈمانا کا بالخصوص شکریه باوجود یکہ دونوں صاحبان اہل ہنود سے ہیں مگر آفرین ہزار آفرین ان کی سخاوت اور عنایت پر کہ اپنے اپنے اخبارات گران بها اس مدرسے کو عنایت فرماتے ہیں جملہ ارباب مشورہ مدرسہ ہذا تمہ دل سے شکریہ ادا کرتے ہیں اور سب صاحبوں کے حق میں دعا کرتے ہیں کہ خداوند تعالیٰ ان کی اخبارات اور کار خانہ جات کو دم بدم ترقی عطا فرمادے اور ان کی قوت اور آزادی کو قائم رکھے .

ژباړه: جناب منشي نول کشور د لکهنو داود اخبار مالک او جناب راو مر سنگ صیب

د سفیر بدھانا د مالک بالخصوص شکریہ ادا کوو چي دا دواړه صاحبان د هندوانو
خخه دي ، خو افرین او هزار افرین د دوی په سخاوت او پیرزوینه چي خپل قیمتي
اخبارونه دې مدرسې ته ورکوي، ددې دیوبند د مدرسې د مشورې ټول استاذان د
زړه له کومې د دوی شکریه اداکوي او دی ټولو صاحبانو په حق کې دا دعا کوي چي
الله تعالی د هغوي اخبارونو او کارخانو ته زر زر ترقی ورکړي او د هغوی قوت او
آزادي قائمه پریږدي!

۱۹۴

لگائے ہوئے طلب علم کے شوق میں پڑے ہوئے ہیں، اللہ تعالیٰ ان لوگوں کو اپنی ہمت عالی کا
شرع عنایت فرمائے

دارالعلوم کے ہندو معاونین

دارالعلوم سے تعاون اور چندے کے سلسلے میں شروع ہی
سے یہ عمل رہا ہے کہ اس میں ہر مذہب و ملت کے لوگوں
کے چندے کو قبول کیا جاتا رہا ہے، دارالعلوم کے آئین چندے کی پہلی دفعہ یہ ہے۔
”چندے کی کوئی مقدار مقرر نہیں اور نہ خصوصیت مذہب و ملت“
چنانچہ دارالعلوم کی رودادوں میں جا بجا اہل ہندو اور دوسرے غیر مسلم چندہ دہندگان
کے نام درج ہیں، اور یہ سلسلہ شروع سے لے کر اب تک جاری ہے، اس کے علاوہ دارالعلوم کے
ابتدائی سالوں میں فارسی دریا ضی کے درجات میں مسلمان بچوں کے دوش بدش ہندو بچے
بھی نظر آتے ہیں، دارالعلوم میں ہندو بچوں کی تعلیم کا سلسلہ ایک عرصے تک جاری رہا ہے، جب
برطانوی حکومت نے سرکاری ملازمتوں کے لئے سرکاری اسکولوں کی سند کو ضروری قرار
دے دیا تو سرکاری ملازمتوں کے خواہشمند مسلم بچوں کی طرح ہندو بچوں کی تعلیم کا رخ بھی
سرکاری اسکولوں کی طرف بھرنے لگا۔

نقد چندے کے علاوہ کتابوں کی فراہمی میں بھی غیر مسلموں اور بالخصوص ہندوؤں کا بڑا حصہ
رہا ہے، اس سلسلے میں ہندوستان کے مشہور مطبع نول کشور کھنکے مالک آں جہانی فشی نول کشور
صاحب کے نام کو دارالعلوم کی تاریخ میں نمایاں مقام حاصل ہے، فشی نول کشور جب تک زندہ
رہے اپنے پریس کی مطبوعات کے نسخے دارالعلوم کو ضرور عنایت کرتے رہے۔ ۱۹۸۶ء کے حالات
میں اوپر گزر چکا ہے کہ :-

”امداد کتب کی نسبت جو سال گزشتہ میں لکھا گیا تھا بہت سے اہل ہمت نے

لے روداد ملے انعام ۱۳۹۵ھ ص ۱۱ و ۱۲

اس طرف توجہ فرمائی، کتب قیمتی و کارآمد سے امداد فرمائی، بالخصوص منشی نول کشور صاحب مالک چھاپہ خانہ اعظم مقام لکھنؤ، اس امر میں زیادہ تر قابل مشکوری ہیں کہ باوجود بُعد مسافت بہت سی کتب کارآمد سے معاونت کی۔
 ۱۲۸۹ھ کی روداد میں منشی نول کشور صاحب کا شکریہ ادا کرتے ہوئے لکھا ہے :-
 * ارباب مشورہ مدرسہ نہایت شکر گزار ہیں جناب منشی نول کشور صاحب مالک مطبع اعظم لکھنؤ کے جنہوں نے کمال دریا دلی کا کام فرمایا اور چند کتب مفید سے امداد مدرسہ میں ہمت فرمائی، خاص کر نسخہ قاموس سے کہ لغت میں بے نظیر ہے اور منشی صاحب نے اس کتاب کو نہایت خوبی اور صحت سے طبع فرمایا ہے، مدرسہ میں اس سے پہلے کوئی نسخہ اس کتاب کا نہ تھا، یہ کتاب ایسی محتاج الیہ ہے کہ ہر مدرس اور طالب علم کو اس کی حاجت رہتی ہے۔

غرض کہ دارالعلوم کی روداد میں جا بجا ان کے عطیات کتب کا ذکر ہے، اور بار بار ان کا شکریہ ادا کیا گیا ہے، نول کشور پریس سے شائع ہونے والا مشہور ”ادھ اخبار“ بھی ہمیشہ اعزازی طور پر دارالعلوم میں آتا رہا ہے، ۱۲۹۴ھ کی روداد میں لکھا ہے :-

”جناب منشی نول کشور مالک ”ادھ اخبار“ لکھنؤ اور جناب راؤ امر سنگھ صاحب مالک اخبار ”سفیر“ بڑھانہ کا بالخصوص شکریہ، باوجودیکہ یہ دونوں صاحب اہل ہندو سے ہیں مگر آفریں ہزار آفریں ان کی سخاوت اور عنایت پر کہ اپنے اپنے اخبارات گراں بہا اس مدرسہ کو عنایت فرماتے ہیں، جملہ ارباب مشورہ مدرسہ ہذا تیرہ دل سے شکریہ ادا کرتے ہیں اور سب صاحبوں کے حق میں دعا کرتے ہیں کہ خداوند تعالیٰ ان کے اخبارات اور کارخانہ جات کو دم بدم ترقی عطا فرمائے اور ان کی قوت و آزادی کو قائم رکھے۔“

۱۲۹۹ھ میں پنجاب یونیورسٹی کے انگریز رجسٹرار ڈاکٹر جی، ڈبلیو لیٹر نے بھی مختلف علوم و فنون کی تقریباً دو درجن کتابیں کتب خانے کے لئے بھیجیں۔

لوستونکو! دا باب ڊیر اورد دی تفصیل ٻی ڊیر وخت غواری، خولنڊہ دا چي د یو
خو نورو هغو غور لستونو والا هندو مشرکانو چاندی او هدی هم وگوری چي د
دیوبند د دارالعلوم سره یی کړی او دوی په خپلو تصانیفو کي د هغوی نومونه ذکر
کړی دي.

① منشی تلسی رام

② رام سهالی

③ منشی پردواری لال

④ لالا بجنا ته

⑤ پنڈت سری رام

⑤ منشی موتی لال

⑥ رام لال

⑦ سیلورام سوار

(وگوری سوانح قاسمی

ج ۲ ص ۳۱۷)

۳۱۷

تعلق کو ده ان کے ساتھ قائم رکھنا چاہتا تھا۔
عبد قاسمی کی ان ہی قدیم رودادوں میں ”دستور المل چندہ“ و ”ذکر آئین چندہ“ کا عنوان قائم کیے
پہلی دفعہ اسی دستور اور آئین کی باریں الفاظ اس زمانہ کی ہر روداد میں جو ملتی ہے یعنی
”چندہ کی کوئی مقدار مقرر نہیں، اور نہ خصوصیت مذہب و ملت“
اسی کے ساتھ ان ہی رودادوں میں چندہ دینے والوں کی فہرست میں دیکھ لیجئے اسلامی ناموں کے
بہلول بہلول، منشی تلسی رام، رام سہالے، منشی ہروداری لال، لالا بجنا تھ، پنڈت سری رام، منشی
موتی لال، رام لال، سیلورام سوار وغیرہ اسرار بھی مسلسل ملتے چلے جاتے ہیں، سرسری نظر ڈال کر شاید
نام جو سامنے آگئے، وہ چن لئے گئے ہوں۔
ظاہر ہے کہ دیوبند مسلمانوں کا خالص دینی مدرسہ تھا، اس مدرسہ کی امداد میں کسی ملت و مذہب کی
خصوصیت کو قطعی طور پر ختم کر کے مسلمانوں کے سوا ملک کے دوسرے مذہبی اقوام و طبقات کے لئے
رودادہ کو کھلے کھنے کی پہلے ہمت ہی کیسے کی گئی، اور کسی مصلحت سے لکھنے کو اگر یہ لکھ بھی دیا جاتا تھا،
تو عملاً غیر مسلم اقوام کی امداد اس دینی کام میں قبول ہی کیسے کی گئی، اور اس سے بھی زیادہ تعجب اس پر
ہوتا ہے، کہ لینے والے لینے پر کسی وجہ سے آمادہ بھی ہو گئے تھے، تو یہ جانتے ہوئے کہ دیوبند کے مدرسہ
میں مسلمانوں کے خالص دینی علوم پڑھائے جاتے ہیں، غیر اسلامی دائرے کے افراد کی طرف
سے امدادی رقوم کیسے پیش ہو رہی تھیں۔ میں یہ ماننا ہوں کہ چندہ دینے والوں میں جیسا کہ چاہئے تھا،
زیادہ اور بہت زیادہ تعداد مسلمانوں ہی کی تھی، مسلمانوں ہی کا یہ مدرسہ تھا، وہ اس کی امداد نہ کرتے، تو اور کون
کرتا، لیکن یا اس ہر مسلمان نہ تھے، وہ اس مدرسہ کی مدد کیوں کرتے تھے، مزید حیرت اس پر ہوتی ہے،
کہ عموماً غیر مسلم افراد کے ان چندوں کی نوعیت وقتی چندے کی نظر نہیں آتی، بلکہ دوا می چندہ دینے والوں کی
فہرست میں ان میں اکثر ناموں کو ہم پاتے ہیں۔ میرے لئے یہ سارے سوالات آج سمجھنے بچے ہیں۔
آج کیا ہے۔ کل کیا تھا؟ آج کی تاریخ کل کی تاریخ سے کیوں بدل گئی، کیسے بدل گئی اور کس حد تک بدل گئی؟
اگر اندر دل ان باتوں کو سوچتا ہے، اور سوچ کر دم بخود ہوتا ہے۔ اف!

هو!

نن هم همغسې د پرون تاريخ تکراريږي ، د همغه هندوانو لمسي د همغې مدرسینو شاگردانو سره داسې خوږه یارانه لري چې مه یې کوه پوښتنه .. دوی ته همغسې مرستې رالېږي او په یو او بل نوم یې تقویه کوي او دا شاگردان یې هم د خپلو نیکونو او مدرسینو د دوستانو لمسي همغسې نازوي .

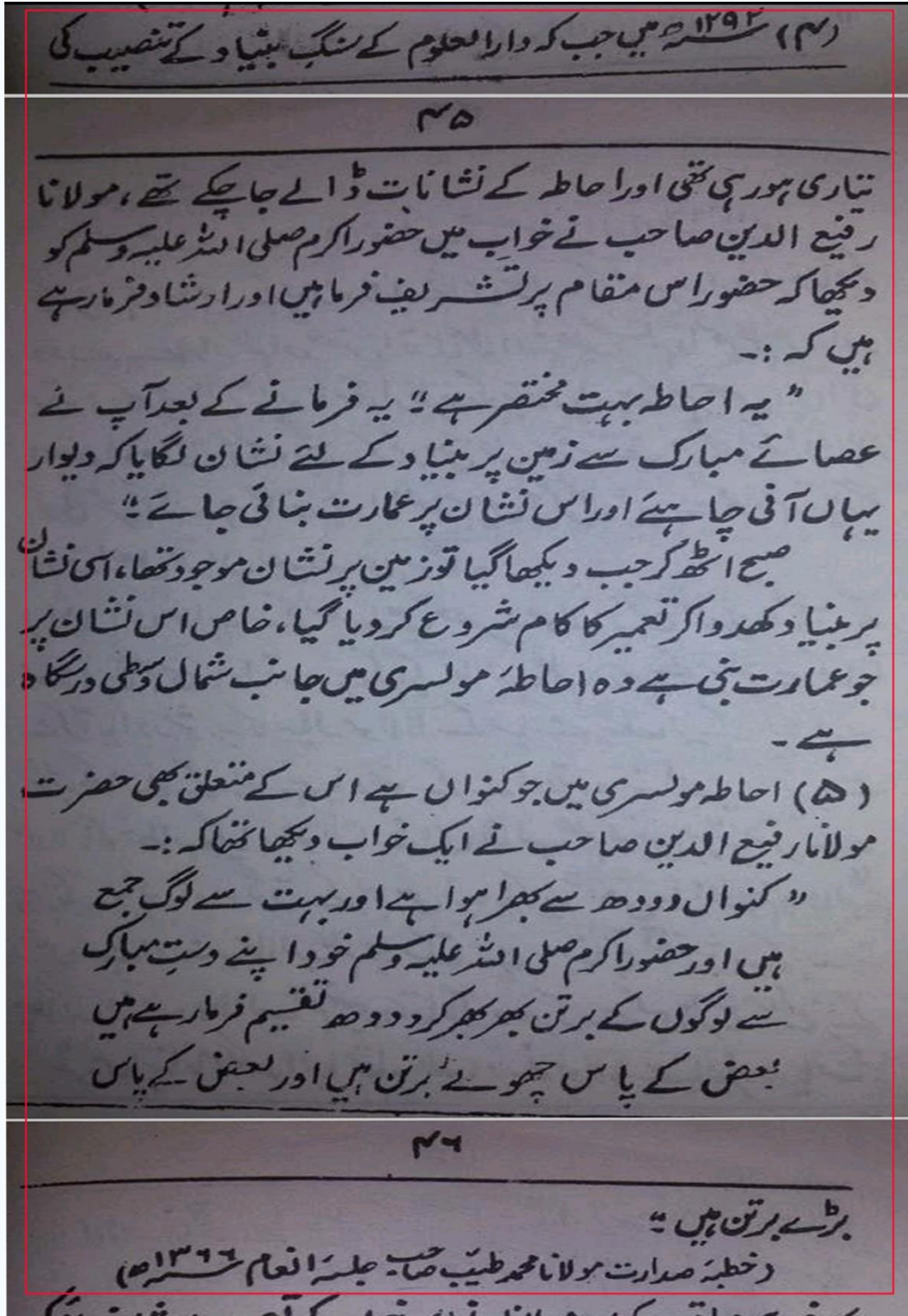
لوستونکو! غور وکړئ، دا دی د دیوبند او د دې د مدرسینو او د مشورې د اراکینو د جهاد څخه د نفرت او د جهاد د تعطیل په نظریه بل دلیل او ثبوت ، چې تاسې ملاحظه کړ ، دوی نه یوازې د نجسو مشرکانو چاندې او هدې قبلوي ، بلکې هغوی ته په مال او ژوند کې د ترقۍ دعاګانې هم کوي! د دې خبرې ورسره هیڅ غم نه شته چې الله متعال دوی ته په خپل کتاب کې نجس او شرالبريّه نومونه ورکړي ، خو د دیوبند د مشورې کمیټې او جمله مدرسین هغوی ته د افرین او د زر ځله افرین میدالونه ورکوي ، الله ورته فقراء بخیلان او د مال حرص کونکي او د اسلام او مسلمانانو دښمنان ویلي ، خو د دیوبند مدرسین او شیوخ بیا دوی حد درجه سخاوت کونکي او عنایت کونکي دوستان ګڼي! هغوی د الله توهین کوی ، الله ته ښکښلې کوي او د الله سره د شرک په جمله اقسامو کې د یو ګنده قسم شرک مرتکبین ګرځیدلي ، خو د دیوبند د مشورې کمیټې او جمله مدرسین ورته د همدې الله څخه د قوت او ازادۍ دعاګانې غواړي! الله متعال د هغوی په قتلولو او حصارولو په کتاب کې په لسګونه مقاماتو کې مؤمنانو ته امر کړی ، خو د دیوبند د مشورې کمیټې او جمله مدرسین هغوی ته د امن او ازادۍ فرصت قائلول غواړي!

یاد لرئ دا هماغه دارالعلوم دیوبند دی ، چې دجهالو او ناخبره عوامو د توجو د جذبولو په پار یې په رسول الله صلی الله علیه وسلم هم د درواغو ارتکاب ته غاړه ایښې ده او دا یې مشهوره کړې ، چې ددې بنیاد نبي صلی الله علیه وسلم په خپل

لاس اینی دی، وگوری (مبشرات دارالعلوم ص ۴۵ دارالعلوم دیوبند ص ۱۳۹) او
نه صرف دومره بلکه دا دعوی لری، چي د قاسم نانوتوی نه به د دی مدرسی د
خرچ د احتساب أخستنی په پار نبی صلی اللہ علیہ وسلم په وینہ راتہ گوری
أرواح ثلاثة ص ۳۰۳)

نني امارتيان اود ديو بند پروني مشران

مونږ لا د لوستونکو د کړې پوښتنې په لومړي ځواب کې لگيايو ، دا ثابته کړو چې د ديو بند مدرسه د حقيقي او شرعي جهاد د نړولو په اساس منځ ته راغلې، چې ښکاره شواهد او ثبوتونه مو تاسې ته په حوالو سره خپله د ديو بند له کتابونو څخه وړاندې کړل .

نن چې امارتي اخوندان د کفارو په دوستۍ او راشه درشه شرم او عار نه محسوسوي ، نو دا يې د پروني ديو بندي مشرانو سنت دی ، چې د عمل جامه يې وراغوستې ده ، دا د هغوي منهج دی ، چې دوی نن خپله تگلاره گرځولې ده .

هو! بلکل او يقيناً همداسې ده ، پرون که قاسم نانوتوي او رشيد احمد گنگوهي دغه کفار رحمډل گڼل او حتی الوسع يې ورته خيرخواهي کوله ، همدا طريقه نن ملا حسن او ملا کبير هم خپله کړې ، همدا طريقه د امارت ملايانو خپله کړې چې وخت په وخت په يو نوم او بل نوم يې ورسره د جهاد د حرمت او د غير واجب والي فتوی صادروي!!

پرون که ميرتي ديو بندي او گنج مراد ابادي ديو بندي د انگريز سره جهاد بغاوت او فساد گانه ، نن هم ملاهيبتوف او د وطني امارت جمله ارکين د نړۍ د کفارو خلاف شرعي محمدي جهاد بغاوت شر او خارجيت تصور کوي!! پرون که د ديو بند شيخ الهند محمود الحسن ديو بندي فتوی صادروله ، چې د هندوستان د جمله مسلمانانو د احق جوړيږي ، چې که خليفه او خلافت هم قائم شي ، بيا به هم دوی د برطانوي حکومت وفادار وي او هيڅ قسم سرغړونه به ترينه نه کوي ، نو نن همدا شيطاني منهج وطني امارت خپل کړی ، چې مسلمانانو ته دا ثابته کړي ، چې د همدې کفارو له لورې ورکړل شوي ، خپل قطري او ظاهر شاهي گنده قوانين ، دين الملل د کفري قوانينو د احترام په ملتيا د افغانستان په مسلمانانو ومني او په خلاف

يې هيڅ قسم دريځ ښکاره نه کړي، ولو که د شام او عراق څخه په نبوي منهج جوړ خلافت او خليفه هم موجود دی، چې د جمله کفارو او مرتدينو سره يې شرعي او حقيقي جهاد هم شروع کړی، چې په هيڅ چا پټ نه دی!! پرون که د ديوېند مدرسې ته برطانوي انگريزان او د هغوي گورنران راروان وو او په ياده مدرسه کې يې اکرام او احترام ته اولويت ورکول کېده، نو نن همدا ناولی منهج دی چې وطني امارت ورته عملي جامه وړا غوستې ډلې، ډلې حربي کفار د کفري دولتونو څخه راروان دي، مفتيان يې کشرانو ته د امن ساتنې په پارفتوي ورکوي او ورته توصيې کوي چارې برادلي (برادر ملا) يې ورسره څنگلې جنگوي! پلن څټی فاسق امرخان متقي(!) يې ورته چنغوزي ډالۍ کوي!

پرون که د برطانوي حکومت انگريزان د ديوېند مدرسې ته ورتلل او د ديوېند د مشرانو او کشرانو څخه يې منې او د هغوی ستائني يې کولې، نن د کفارو ددې صميمي ورورولۍ دغه مثال هم په وطني طالبانو کې ليدل کېږي، که جوبايدين يې امريکا کې ستائني کوي، نو د چېن روس او ټولې اروپا استازي نارينه او ښځينه دلته په کابل او قندهار کې د ملاهيبتوف او د نورو مليشو سره په پټو او ښکاره ملاقتونو کې دلته ستاينې کوي!! پرون که د دوی عقيدوي ورونو سيکهانو، هندو، مشرکانو د ديوېند مدرسې ته چاندې ورکولې، نو نن همدا طريقه مودي مشرک هم عملي کړې، چې وخت په وخت هيبتوف ته خپله چانده رالېږي!! پرون که گنگوهي دبرطانوي حکومت سره د دښمنۍ نه کولو په ثبوت کې خپلې تسبيح لاس کې ښکاره کولې، نو نن وطني امارت هم د دې باتور دا کردار بار بار لوبوي د(ای ایس ای) د وفادار ايجنت زوی سراج الدين حقاني وايي امريکه خپله دښمنه نه گڼو! پلن څټی امر خان متقي(!) وايي حيران يم مونږ به کوم هغه شرط نه وي عملي کړی، چې کفارو ته مو په رسميت منلو کې مانع وي؟! پرون که برطانوي حکومت د ديوېند د

مدرسې د پرناله جوړولو خرچه منله او ددې مکتبې ته یې کتابونه ورکول، نو نن هم دیوبندي امارت ته له امریکا څخه نیولې د جمله کفري ملتونو څخه د ډالرو پېټۍ راروانې دي، پروڼ که د دیوبند مشرانو د دیوبند مدرسې د پرنالې دپاره برطانوي حکومت ته درخواستونه او عذرونه کول نو نن د دیوبندي امارت سیکولر نظریه لرونکي ستانکزی هم د هغوی څخه ددې کار په اتباع کې شاته نه شو، بلکې وخت په وخت د کفري ملتونو څخه د امارت سره د مالي او تعمیراتي مرستو درخواستونه کوي!! پروڼ که د دیوبند حکیم الأمت اشرف علي تېهانوي ته برطانوي حکومت میاشت په میاشت ۶۰۰ روپي تنخوا ورکوله او تېهانوي ته ددې اخستل جائز وو، نو نن ددې وطني امارت هیبتوف ته هم د نړۍ کفار میاشت په میاشت خپلې ډکې ډالري کڅورې ورکوي!! پروڼ که د دیوبند شیخ الېهند د څه لاس ته راوړنې لپاره په خپله فتوی د هندوستان مسلمانان برطانوي حکومت ته د لاس او پښو څخه تړل نونن دغه مسیر طالب مرتدینو خپل منهج گرځولی، چې د یو څو گنده پیسو لاس ته راوړو لپاره یې د شرقي ترکستان مسلمان ملت د چېن د خوراک لقمه وگرځوله لاحول ولاقوة الا بالله .

لوستونکیه فکر وکړه!

لوستونکیه! دطالب مرتدینو ډېری مثالونه او شواهد ثبوتونه او تشبیهات شته چې دوی د دیوبند د مدرسې نظریه او عقیده د امارت په نوم نافذ کړې، چې د نورو جمهوري مرتدو دولتونو غوندې یې ورسره د "اسلامي" کلمه په لیکنه کې زیاته کړې ده، نولکه څنگه چې دغه نور دولتونه په دې سره اسلامي نه شي کېدای، دغه ډول دا امارت دیوبندي هم دی، نو اوس ته فکر وکړه کفارو سره د دوی د دغه مذکور تعامل جواز په قرآن کې شته؟ په احادیثو کې شته؟ د صحابه وو په اثارو کې یې څوک وړاندې کولای شي؟ د تېرو اسلامي خلافتونو او دولتونو څخه یې څوک ثابتولی

دامام ابوحنيفه رحمه الله د فتوى او اجتهاد څخه يې ثبوت وړاندې كولاى شي؟ نو كه دوى زمونږ دغه اخري مطالبه هم منظوره نه كړاى شي او له منلو يې عاجز شي، لكه څنگه چې عاجز دي نو بيا دې امام ابو حنيفه رحمه الله ته په خپل نسبت كولو كې لږه حياء وکړي او له درواغو او د حنفي فقهي له بدنامولو څخه دې ډډه وكړي، نو دا د اول ځواب تفصيل وو چې مختصر خلاصه يې داده چې د ديوې بند مدرسه د تعطيل الجهاد يو بنياد او بنسټ وو او موجوده وطني طالبان ددې ديوې بند د نظريې كامل معتقدين او مقلدين دي، نو ځكه يې نن افغانستان كې د زرگونو شهداؤ، معلولينو، يتيمانو، كوندو او اسيرانو د قربانيو سره خيانت وكړ او د هغې په بدل كې يې د تصوف د شركياتو د ناكاره خرافاتو د مردودو بدعاتو او د كفارو سره د محرم او ممنوع موالاتو څخه ډك امارت نافذ كړى، چې د كتاب او د سنت سره سره فقه حنفي هم له دې څخه براءت او بيزاري اعلانوي .

اوس راځو دې خبرې ته چې دوى دا دوه لسيزي جنگ چې د امريكا او د هغوى د متحالفينو سره وكړنوولې دا جهاد نه و؟ نو دا خبره دويم ځواب كې ولولئ.

[داجهاد و، كه وطني جنگ؟]

دويم ځواب!

جهاد هغه نه دى، چې ته او زه ورته جهاد ووايو، بلكې جهاد يوه شرعي كلمه ده، نو مفهوم او معنا به يې هم هغه وي، چې كومه ورته شارع بيان كړې وي او د شارع په نزد دا د هغه جنگ او قتال نوم دى، چې د الله د دين او شعائرو د غلبې لپاره وشي، چې ددې سره د ولاء او براء نظريه انغېټې وي، د دې مقصود او معنا داده چې جمله اهل اسلام ترڅو د اسلام په صفت موصوف وي، هغوى سره به دوستي جاري وي او د جمله اهل كفر سره به عداوت او دشمني جاري وي، ترڅو دوى په

يو الله متعال ايمان نه وي راوړی، همدا هغه عقیده ده چې زمونږ د پلار ابراهيم عليه السلام ملت او زمونږ د خوږ پيغمبر محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم شريعت کې قابل د اتباع حکم او عقیده گرځيدلې ده الله متعال په سُورَةُ الْمُتَحَنَّة ۴ نمبر ايت کې فرمايې:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ

ژباړه: يقيناً شته ستاسې لپاره د تابعداری خايسته نمونه د ابراهيم عليه (الصلاة والسلام) او د هغو کسانو په باره کښې چې هغه سره ملګري وو، چې کله هغوی خپل قوم ته په ډاګه وويل: "موږ له تاسې او ستاسې له دغو معبودانو څخه چې د الله پر ځای يې بندي کوي، په ټينګه بېزاره يوو. موږ په تاسې کفرکوو او زمونږ او ستاسې ترمنځ د تل لپاره دښمني او کينه ولويدله، ترڅو پورې چې پريوه الله ايمان رانه وړئ." -

به سورة التوبة ۵ نمبر ايت کې الله متعال فرمايې :

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ژباړه: پس چې کله حرامې مياشتې تيرې شي، نو مشرکان ووژنئ چېرې يې چې هم ومومئ او هغوی ونيسئ او ايسار يې کړئ، او په هر څارنځای کښې د هغوی د (قتلولو) لپاره کښېنئ، نو که هغوی توبه وباسي او لمونځ قايم کړي او زکات ورکړي، نو خوشي يې کړئ، الله بښونکی او رحم کوونکی دی.

دغه ډول د صحيحينو مشهور حديث کې چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم

څخه د الله په لار کې چې د جهاد کونکي معرفت وپوښتل شو، نونبي صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل **"من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا فهو في سبيل الله"** څوک چې وجنگېږي ددې لپاره چې د الله دین همدا غالب شي ، نو دا جنگیدونکي به د الله په لار کې وي (متفق علیه)

لوستونکېه اوس ته ووايه

افغانستان کې چې د مسعود خلاف کوم جنگ وشو، يا مخکې د روس خلاف شوی وو، يا اوس نزدې وخت کې چې د امريکا او د هغې د متحالفينو خلاف کوم جنگ چې پرته له خلافت مجاهدينو دوی وکړو آيا دا جهاد و؟

که جهاد و د الله دین څومره غالب شو؟

فعلاً افغانستان کې شرعي محکمه نافذ ده ؟

که وي نو د الله د شريعت څخه يې کوم حد نافذ کړی ؟

مونږ ته څوک يو حد رابښودلای شي؟

د الله کتاب کې جهاد صرف افغانستان پورې محدود دی؟، د نړۍ نور اسلامي دولتونو کې چې کفار میشت دي او خپل قوانین يې ورکې نافذ کړي ، هغې سره جهاد واجب نه دی؟

که وي نو بيا ولې طالب اخوندانو او دې ديوېندي معتقدينو د جهاد پرځای اوس د هغوی د ساتنې ليوالتيا شروع کړې.

ايا کفارو اسلام او ايمان راوړ چې نن طالبانو د هغوی سره ورورولي شروع کړې ده؟ که کفارو اسلام او ايمان راوړی چې هبت الله خپل لښکر د هغوی په دفاع او ساتنه مأمور کړی؟

ايا کفارو اسلام او ايمان راوړی چې نن د جلال الدين حقاني زوی سراج الدين حقاني امريکا خپله دښمنه نه گڼي؟

ايا كفارو اسلام او ايمان راوړی چې عباس ستانكزی مرتد يې افغانستان کې د
سفارتونو د خلاصولو او د ټولې اروپا د راتللو تمنا او ارزوگانې کوي؟
ايا كفارو اسلام او ايمان راوړی چې مرتد ملاکیرنن خپل امارت د
واشنگټن د امن ذمه دار، سبب او برکت گڼي؟
ايا كفارو اسلام او ايمان راوړی چې نن امارت ته وخت په وخت څلوېښت ميلونه او
اټياميلونه ډالري کڅوړې راروانې دي؟
ايا په افغانستان کې اروپايي کفار ازاد او په امن نه دي؟
چينايي کفار ازاد او په امن نه دي؟
هندي کفارو ته امن او ازادي نه ده؟
روسي کفارو ته ازادي او امن نه دی ورکړل شوی؟
اخر کوم هغه کافر دی چې طالب په خپل ديوبندي امارت کې په هغوي پابندي لگولې
او يا يې دښمن گڼي؟
ايا روافض که هغه ايراني دي او که افغاني او که د هر ملک او وطن دي ، دا د
سلفو په نزد اتفاقي مرتدين نه دي؟
ايل هغوی د رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرام تابعين او د ائمه اربعه وو
په شمؤل ټول سلف امامان نه تکفيروي؟
ايا روافض د رسول الله صلى الله عليه وسلم د پاکو بيبيانو توهين نه کوي ، هغوی
ته د زنا او بدکاری نسبتونه نه کوي؟
ايا روافض قرآن ناقص نه گڼي؟
ايا هغوی ابوبکر او عمر رضي الله عنهما نعوذ بالله منافقان او کافران نه گڼي او
خلافتونه يې دظلم او بربريت څخه ډک او باطل نه گڼي؟
ايا د روافضو عقائد ښکاره شرکيات او خرافات نه دي؟

ايا د روافضو امام باري ولاړې پريښودل او ابادول د كفر شعائر برقرار پريښودل او ابادول نه دي؟

ايا سيكهان بدترين او نجس كفار او مشركين نه دي؟
د دوى ژوندي او په امن پريښودل او د دوى كفري او شرکي معبودونه جوړ او برقرار پريښودل د قران د مخکې اوامرو څخه مخالفت او سرغړونه نه ده؟
د هغوى درمسال ابادول او ولاړ پريښودل دا د غير الله په عبادت رضا او خوښي نه ده؟

د تيرې دورې د جمهوريت مرتدين بغير له استتابي ژوندي پريښودل او بيا هغوى ته په خپل نظام کې عهدي ورکول او هغوى خپل وروڼه گڼل داد شريعت مخالفت نه دى؟ خو نن د ديوښديانو امارت دا خپل منهج گرځولى، دا هرڅه بغير له شک او تردد څخه جائز گڼي، د الله د شريعت د دومره صريح مخالفت باوجود خپل نظام شرعي او اسلامي گڼي.

نولوستونکيه! اوس ووايه دا جهاد و؟

د الله کوم حکم په افغانستان کې غالب دى؟

د كفر کوم حکم په کې مغلوب دى؟

صرف يوراته راوښايه؟

که محض د وطن جنگ ته څوک د جهاد نوم ورکوي، نو بيا خويوکرانيان بايد ستر مجاهدين وبلل شي او که دغه خاوره د روس وي، نو بيا خود جهاد ميدال روسانو ته ورکول پکار دي! لاحول ولاقوة الا بالله د روس له وتلو بعد هم د ديوښدي نظريې څخه لاندې جهاد کونکو چې څنگه شريعت نافذ نه کړ، داسې د امريکا له وتو بعد هم د ديوښدي مخلصو بچو دا توره ونه کړه.

موږ دا نه وايو چې تير شل کلن جنگ کې چې چا په خالص نيت د شريعت د قيام

لپاره مبارزه کړي وي او هدف يي له امريکايانو څخه فقط د خپل وطن ازادي نه وه، بلکې په دې وطن او د اسلام په نورو وطنونو يې د الله د کلمې لور او هدف وو او په دې لاره کې وژل شوي نو هغه شهيدان دي ان شاء الله .

خو په ټوله کې د امارت منهج او د امارت مشران له پيله په کږه روان وو، او لاندې خلک يې په مختلفو نومونو او شعارونو غوليدلي ساتل ، گڼې د دوی شل کلن جنگ هم له حرامو خړوبیده ، همدا د کوکنارو او چرسو عشرونه ، کښتونه او قاچاق و، چې د دوی جنگ يې روان ساته ، همدا د مرتد پاکستاني نظام په شمول د ايران او گڼو نورو مشرکو او مرتدو طواغيتو هراړخيزې مرستې وې چې دوی پرې خپلې خيټې او جیبونه ډک ساتل او دا جنگ يي پرې روان کړی و، د دوی دا جنگ له پيله د جهاد په اصولو او شرائطو برابر نه و، دوی له همغه پيله په کږو لارو او کور منهج روان و.

د پاکستان تحريکيان او شريعت!!

د شېشې په يومخ مو د افغاني وطني طالبانو اود هغوی د امارت د وطني جهاد نتیجه وليده ، چې دا امید يې له بيخه ونيړاوه چې دوی به شريعت نافذ کړي، خو ډير فکر او پام مو گوره دې ته هم وي چې دا تمه او امید دپاکستاني تحريک طالبان څخه هم ونه کړئ، ځکه دا دواړه د يوې غوا خوشکيان دي که نن افغاني طالبان د عالم کفر سره په کوم متقابل احترام او تعامل بوخت دي، همدا ارمان د پاکستاني طالبانو هم دی، نو ځکه خو وخت په وخت نړيوالو کفارو ته ددې خبرې وضاحت کوي، چې زمونږ کار صرف د پاکستان سره دی، نور مونږ له تاسې سره هيڅ قسم مشکل نه لرو .

مونږ هم لکه افغاني ديوبندي امارت غوندې ستاسې په دين او منهج ايمان راوړی دی، مونږ هم لکه د هغوی ، د الله پر ځای د طاغوت بنده گان گرځيدلي يو، مونږ هم لکه د ملاهيبتوف مسکين په څېر په پاکستان کې ديوبندي امارت نافذوو، چې ستاسې او ستاسې په شمول د جمله مرتدو دولتونو خلاف دغه خاوره استعمال نه شي ، موږ هم د (ای ایس ای) د دغه مزعوم امارت په بيعت تړلي يو ، نو له هغوی څخه په هيڅ کې کم نه يو ، بس خلاصه دا چې د دوی تورعقائد هم د وطني افغاني امارت د ناوړي منهج او تورې عقيدې څخه سرچېنه اخلي ځکه چې دا ټول دچا خبره په خټه کې د هندوستان د مشرک رياست په مرسته او تعاون په پلان او مشوره منځ ته راغلي ، دارالعلوم ديوبند اکثر مدرسین او شاگردان يې غالي او وحدة الوجودي صوفيان او ماتريديان او اشعريان دي چې د کتاب او سنت او د دې د اهل سره عداوت يې د عقيدې او منهج له اولياتو څخه دي فانا لله وانا اليه راجعون

دوکه شوي مسلمانان .

مخکې له دې چې مونږ د ديوبندي امارت د عقيدې او منهج څخه يو څو مرکزي

برخي ذکر کړو او بيا د کتاب او سنت سره سره د فقهي څخه هم د هغې مخالفت ذکر کړو، نو رومي دا يادونه اهمه او ضروري گڼو چې، زمونږ مراد ددې رد څخه هغه ديوبنديان نه دي، چې د خپلو کليو او علاکو د مسجدونو امامانو دغه نوم ورکړی، چې هغوی د ديوبند د عقيدې څخه خبر نه دي، نور د کتاب او سنت تعظيم کوي او چې خبر شي زمونږ د ديوبند دغه نظر او عقیده د قران او سنت څخه مخالفه ده هغه رد کوي او د هغې پسې نه ځي، نو دا مسلمانان گڼو تر څو ښکاره کفر بواح او شرک اکبر ترينه صادر نه شي، تر هغې دوی مسلمانان گڼو، دوی ته د ديوبنديت نسبت په دې دوکه ورکړل شوی، چې گویا ديوبنديت د فقه حنفي دويم نوم دی، چې دا يقيناً غلطه خبره ده ځکه کوم داسې ديوبندي ورور او خور که زمونږ دا رساله تر پايه ولولي، نو مونږ د خپل خالق او مالک څخه دا پوره اميد لرو چې ان شاء الله تعالی هغه به بيا قطعاً د هندوستان دغې ټوټې شرکي ځمکې ته د خپل دين او ايمان متعلق نسبت خوښ نه کړي وماذلك على الله بعزیز

د وطني امارت عقائدو ته مختصره کتنه

دا چې مخکې فصلونو کې دا خبره جوته شوه چې د وطني امارت دعوی لرونکي دا حنفيان نه، بلکې په عقائدو او اصولو کې د امام ابوحنيفه رحمه الله سخت مخالف او د هغه پر ځای د هندوستاني ديوبند څخه د خورو شوېو ماتريدي او اشعري معتقداتو پسې روان حلولي او وحدة الوجودي غالي صوفيان دي، نو په دې فصل کې د دوی د يوڅو معتقداتو، د امام ابوحنيفه رحمه الله د معتقداو سر موازنه ذکر کوو، چې هر عام او خاص ته معلومه شي چې دوی د حنفي مذهب د پيروي په دعوی کښې درواغجن دي.

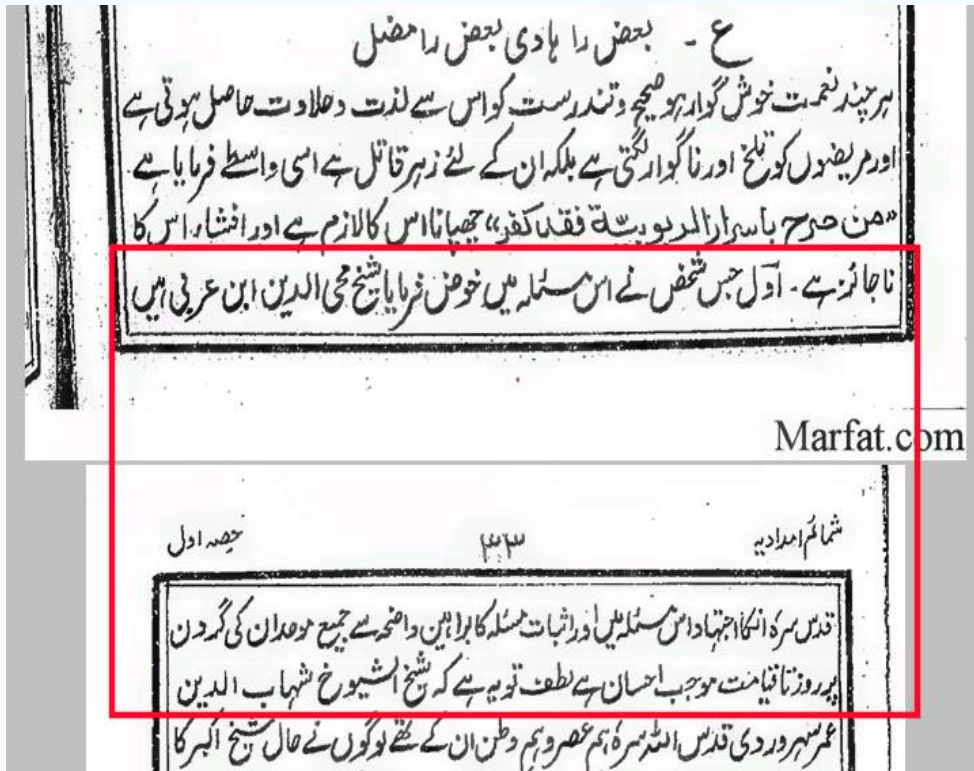

د الله عزوجل په اړه د وطني امارت عقيدہ

وطني امارت د الله متعال باره کې د حلول او وحدة الوجود دوه ډوله عقيدہ لري ، يو دا عقيدہ چې دغه ټول مخلوقات په اصل کې الله دي والعياذ بالله تعالى ، چې دی ته وحدة الوجود وايي، چې په دې نظريه کې دوی د ابن عربي صوفي او د هغه د هم نظرو معتقدین دي، تر دې چې صوفي امداد الله ديو بندي فرار مكي د وحدت الوجود په معتقدینو د دې عقيدې په اړه کافر اکبر محي الدين ابن عربي يو لوی محسن گڼي ، امداد الله وائي : اول جس شخص نے اس مسئلہ میں خوض فرمایا شيخ محي الدين ابن عربي ھے انکا اجتہاد اس مسئلہ میں اور اثبات مسئلہ کا براہین واضحه سے جميع موحدان کی گردن پر روز قیامت موجب احسان ہے ۔

ژباړه اولين هغه شخص چې په دې مسأله کې ژور تلی، هغه شيخ محي الدين ابن عربي دی د هغه اجتہاد په دې مسأله کې او د مسألې د اثبات متعلق واضح دلائل به د ټولو مؤحدینو په غاړه د قیامت په ورځ د احسان موجب وي (شمائم امداديه ص

(۳۲)

Marfat.com

ياد لرئ دلته د امدادالله په نزد د مؤحدينو څخه مراد د وحدت الوجود قائلين دي، نه هغه مؤحدين چه هغه د انبياء عليهم السلام توحيد مني او د سلفو صالحينو په لار روان دي، ځكه ديوبنديانو او بريليانو په نيز مؤحد صرف وحدة الوجودي صوفي ته وايي چې وروسته به دغه وضاحت په خپل مقام كې راشي ان شاء الله تعالى .

او دويمه عقیده چې وطني امارت يي قائل او معتقد دی، هغه دا چې د بعضې اشخاصو څخه په تصوفي رياضياتو سره الله جوړيږي ، چې دپته فناء في الله وايي او په دې كې د مشهور زنديق حسين بن منصور الحلاج او د هغه د همنظرو معتقدين دي! چې ددې دواړه قسمونو عقيدو په اعتبار سره دوی د مخلوق او خالق ترمنځه فرق ته قائل نه دي ، چې دغه دلائل به مونږ وروسته ذكر كړو ، خو اوس راځو او د الله متعال باره كې د امام ابو حنيفه رحمه الله عقیده ذكر كوو، ترڅو دوی په خپل هغه اعتراف كې ريښتوني وگنل شي ، چې دوی د ابوحنيفه رحمه الله سره په عقیده كې توافق نه لري او نه يې پيروي كوي

د الله تعالى په اړه دامام ابو حنيفه عقیده

خو د امام ابوحنيفه رحمه الله عقیده بيا د الله تعالى په باره كې د ديوبندي امارت د يادې عقيدې بيخي مخالف او برعكس ده امام رحمه الله فرمايي :

والله تعالى واحد لا من طريق العدد ولكن من طريق انه لا شريك له لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا أحد لا يشبه شيئاً من الأشياء من خلقه ولا يشبهه شيء من خلقه لم يزل ولا يزال بأسمائه وصفاته الذاتية والفعلية .

ژباړه: او الله تعالى يك تنها دی، نه د شمار په اعتبار سره (چې گویا دويم بل دی دا يو دی) او په اعتبار سره يو دی چې هيڅ شريك نه لری، نه ترې څوك پيدا شوي او نه له چا پيدا شوی او نه يې هيڅوك هم صفته شته او نه د خپلو مخلوقاتو څخه د

څه شي سره مشابه دی او نه ورسره مخلوقاتو کې څه شي مشابه دی، هميشه دی او هميشه به وي موسوم په خپلو نومونو او موصوف په خپلو ذاتي او فعلي صفاتو باندې. (الفقه الأكبر ص ۱۴ باب وحدانية الله).

د لوستونکو د توجوړ!

نو وگورئ لوستونکو! دلته د امارت او د امام ابو حنيفه رحمه الله عقیده څومره ښکاره مخالفت لري، نو تاسې ته بايد د المهند على المفند کتاب دا خبره درياده شوي وي، چې هغې کې خليل احمد سهارنپوري صفا ليکلي وو، چې مونږ په عقیده کې د ابوحنيفه مقلدين نه يو ص ۵ کما مر او د وطني امارت ډله دا د ديو بندي نظرياتو کلک معتقده ډله ده، چې له دې څخه په خوب کې هم انکار نه شي کولی په وينه او هوش کې خولا پرېږده.

نو اوس راځو او د الله د رسول صلى الله عليه وسلم او د هغه د صحابه وو تابعينو محدثينو او د امام ابو حنيفه رحمه الله په شمول د څلور واړو امامانو بلکه د جمله رالېږل شوېو انبياو او رسولانو حتي د ملائکو او صالح جناتو ټولو د عقيدې برعکس او مخالف د ديو بند د مشائخو او د وطني امارت عقیده د مقتدا گانو څخه ثابتوو ان شاء الله.

وحدة الوجود او د امارت مشائخ

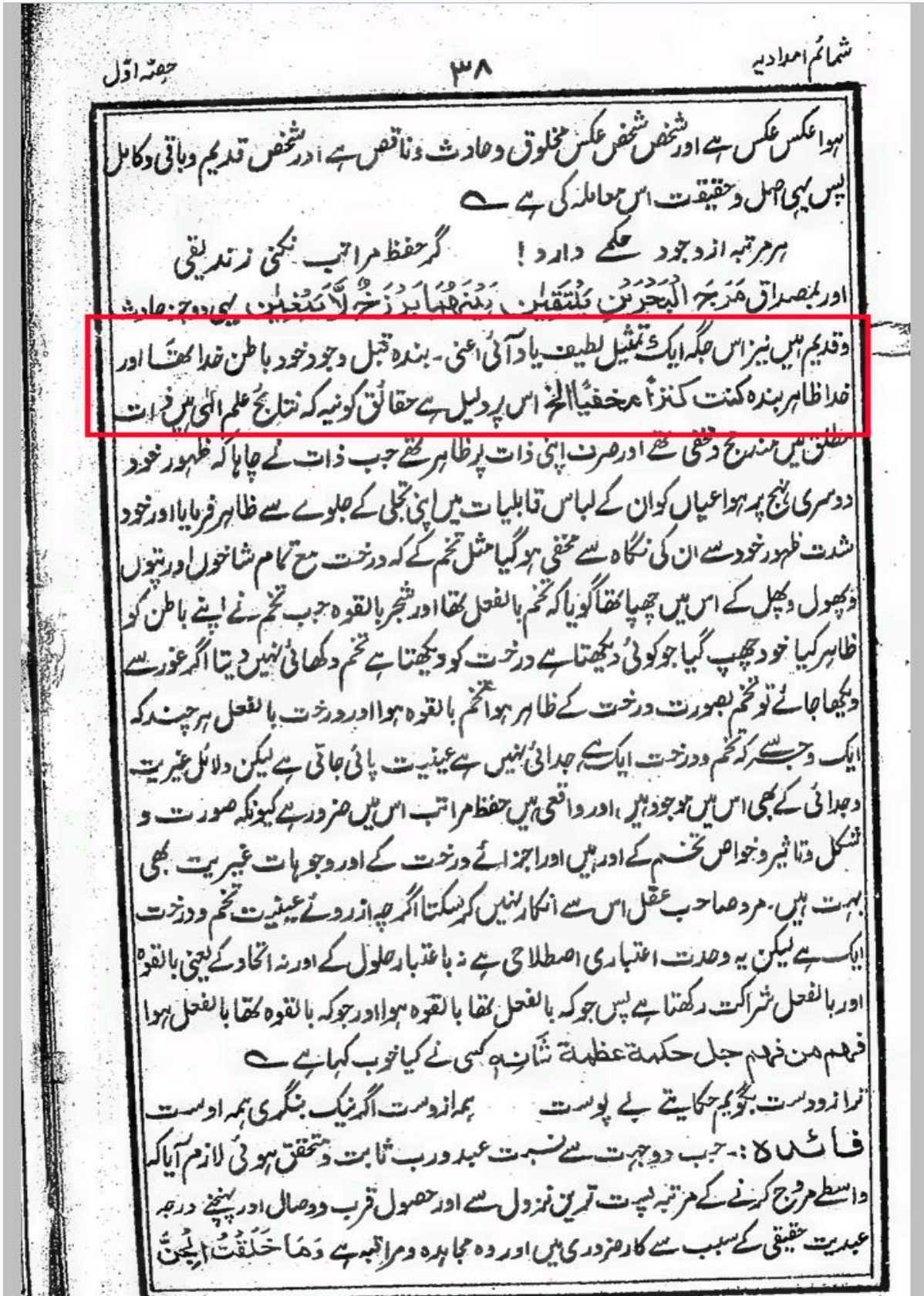
۱ امداد الله چې امارتيان او جمله ديو بنديان يې د مهاجر مكي په صفت موصوف کوي او خپل مقتدا او د ديو بند د مدرسې باني او شيخ يې گڼي دده څخه د وحدة الوجود د عقيدې اثبات وگورئ.
موصوف وائي:

بنده قبل وجود خود باطن خدا تھا او خدا ظاهر بنده کنت کنزا مخفيا.

ژباړه: یعنی بنده مخکې د وجود خپل څخه په باطن کې الله و، او الله په ظاهر کې بنده " (شمائم امدادیة: ص ۳۸)

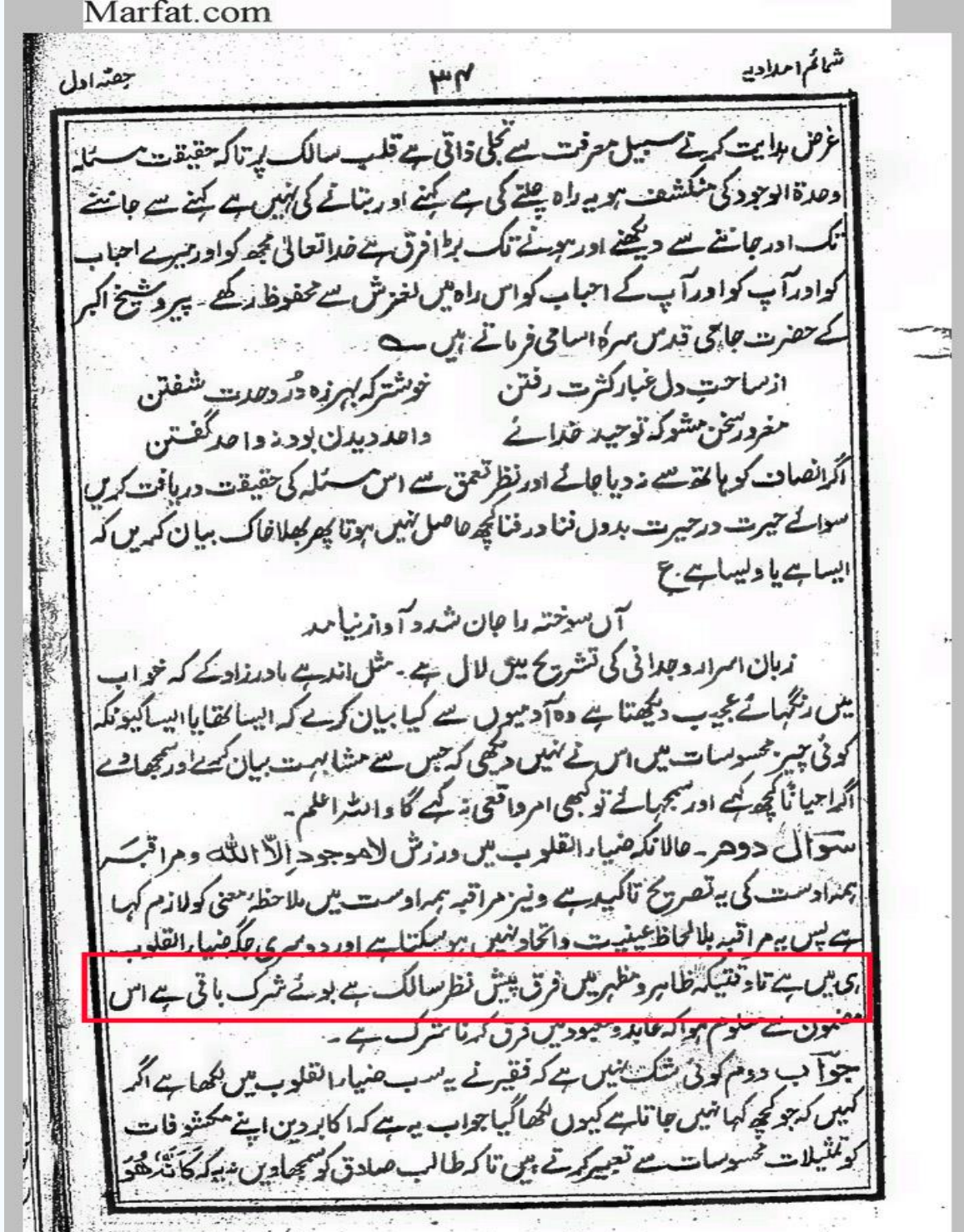

۲ د دیوبندی امارت پیر امداد اللہ صوفی لیکي: تا وقتیکہ ظاہر و مظهر میں فرق پیش نظر سالک ہے بوئے شرک باقی ہے۔

ثبارة: - تر کوم وخته چہ د عابد او معبود یعنی اللہ او مخلوق کہنی د فرق کولو گمان وی نو د شرک بوی به باقی وی. (شمائم امدادیہ ص ۳۴)

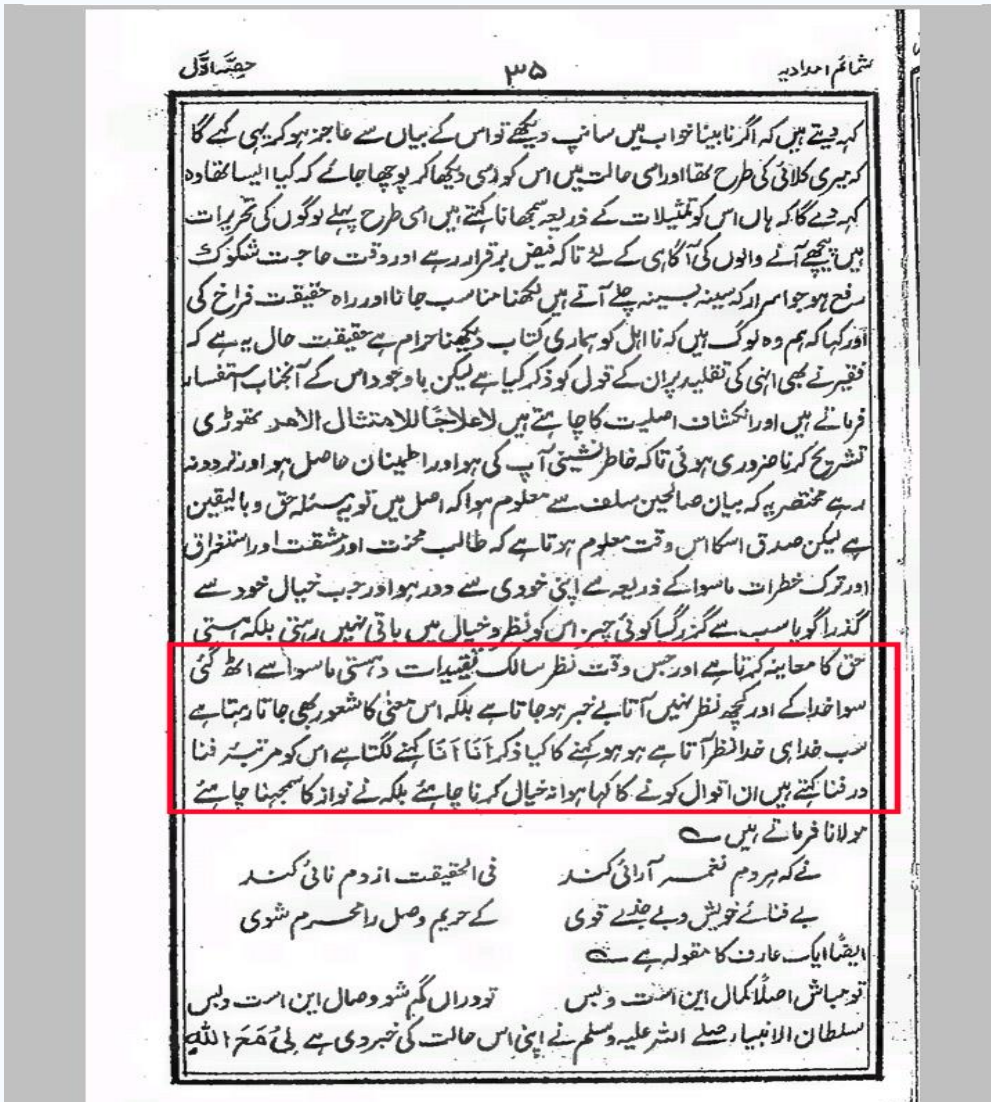
Marfat.com

۳- او بیا پہ صفحہ ۳۵ کی وائی :

اور جس وقت نظر سالک تقیدات و ہستی ماسوا سے اٹھ گئی سوئے خدا کے اور کچھ نظر نہیں آتا بے خبر ہو جاتا ہے بلکہ اس معنی کا شعور بھی جاتا رہتا ہے سب خدا ہی خدا نظر آتا ہے ہو ہو کہنے کہا ذکر آنا آنا کہنے لگتا ہے اس کو مرتبہ فنا در فنا کہتے ہیں۔

ثبارہ: کوم وخت کی چہ د سالک نظر د تقیداتو خخہ او د ہستی ماسوا اللہ خخہ پور تہ شی، نو د اللہ تعالیٰ خخہ سیوا ورتہ نور خہ پہ نظر نہ راخی، بی خبرہ شی او شعورئے ہم ختم شی او د ہو ہو ذکر خہ کوی، بیا آنا انا وای او دیتہ مرتبہ فنا در فنا ویلی کہری۔

۴ همدغه حاجی امداد الله ليكي:

اس مرتبه ميں خدا كا خليفه هو كر لوگوں كو اس تك پهونچاتا هے اور ظاهر ميں بنده اور باطن ميں خدا هوتا هے، اس مقام كو برزخ البرازخ كهتے هيں۔
ژباړه: په دې مرتبه كې بنده د الله خليفه شي او خلكو لره دے حد ته ورسوي، چه ظاهر كنبې بنده او باطن كې الله شي، يعنې ظاهر كنبې انسان دے او باطن كنبې الله دے، (كليات امداديه ۳۵، ۳۶)

ايك هې هي ليكن فرق ظاهر هے تو عارف هر حالت اور هر وقت ميں خدا كے وجود كا تصور كرتا هے اور كوئي چيز اسي كو خدا كے ديكنه هے اور خدا كا ديكنه اور دوسري چيزو ميں ديكنه هے نهين روكتا هے كيونكه عارف حقيقت انساني تك جو كه الوهيت هے پهونچ گيا جس طرح الوهيت كے واسطے وجوب امكان برابر هيں اسي طرح عارف كے لے حق خلقت حق هے كوئي حاجب نهين۔ وَمَا كُنْ اَنْتَ شَيْئًا اِلَّا وَرَ اَيْدُ اللّٰهِ فِيْهِ اور اس كو خلق معدوم محض اور خدا موجود مطلق معلوم هوتا هے اور خدا كے علم كے ذريعے هے اے كو مطلق قدسي آنا هوا تصور كرتا هے اور قهركا وجه هے اے بنده سمجھتا هے۔
اور كهہ اٹھتا هے اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ۔ اس مرتبه ميں خدا كا خليفه
لے جس نے مجھ كو ديکھا اس نے يقيناً خدا كو ديکھ ليا هے ۱۲ شہيد
تھہ تم اپنے وجود كو خدا كے وجود ميں فنا كر ديكونكه توحيد كے معني هيں هيں هے فنا كو فنا كر ديكونكه تعظيم هيں هے ۱۲ شہيد

ضياء القلوب ۳۶
كليات امداديه
هو كر لوگوں كو اس تك پهونچاتا هے اور ظاهر ميں بنده اور باطن ميں خدا هوتا هے اس مقام كو برزخ البرازخ كهتے هيں اور اس ميں وجوب امكان مساوي هيں كسي كو كسي پر غلبه نهين صرّح ايجين بلتقيان
بلينهما برزخ لا يلبغيان اس مرتبه پر پهونچ كر عارف عالم پر متصرف هوتا هے۔ اور سلسلے للم
مافي السموات و مافي الارض كا انكشاف هوتا هے اور وہ ذی اختيار هوتا هے اور خدا
كي جن تجلّي كو چاھتا هے اپنے اوپر كرتا هے اور جن صفت كے ساتھ چاھتا هے متصف هو كر اس كا اثر
ظاهر كر سكتا هے چونكه اس ميں خدا كے اوصاف پائے جاتے هيں اور خدا كے اطلاق هے وہ متزين هے
اور اس نے جمال سبع عليكم نعمه ظاهره و باطنه كو ديکھا هے اور نور علي نور هو گيا
اس وجه هے حال اس كے تابع هو گيا هے۔ قطعہ

۵ حاجی امداد اللہ وائی: اور اس کے بعد اس کو موہو کے ذکر میں استقدر منہمک ہو جانا چاہیے کہ خود مذکور یعنی (اللہ) ہو جائے اور فنا در فنا کے یہی معنی ہیں۔

ثبارة: او ذکر کونکی تہ لہ دے بعد پہ ہوہو ذکر کی دومرہ وردوبیدل پکار دی چہ دا خپلہ مذکور یعنی اللہ وگرخی او د فنا فی الفنا ہمدامعنادہ (کلیات امدادیہ ص ۱۸)

۱۸ ضیاء القلوب
۱۲ اللہ کا تصور حضور قلب سے کرنا چاہئے اور اپنی ذات و صفات کو جناب باری کی ذات صفات کے ساتھ اس طرح مربوط کر دے کہ لا الہ الا اللہ سے مستثنائ کی نفی ہو جائے جب سالک یہ مرتبہ حاصل کر لیتا ہے۔ تو مرتبہ دل سے متجاوز ہو کر مرتبہ روح پر پہنچ جاتا ہے اور چونکہ روح کا ذکر اسم کا ذکر ہے اس واسطے سالک کو چاہئے کہ اسم ذات کے ذکر میں اس طرح متوجہ ہو جائے کہ الف لام جو اللہ پر داخل ہے باقی نہ رہے اور صرف لفظ ہو رہ جائے اس مرتبہ پر پہنچنے پر سالک سر اپا ذکر ہو جائے گا اور مرتبہ روح سے ترقی کر کے مرتبہ سر پر پہنچ جائے گا۔ اور اس کے بعد اس کو ہو ہو کے ذکر میں استقدر منہمک ہو جانا چاہئے کہ خود مذکور یعنی (اللہ) ہو جائے اور فنا در فنا کے یہی معنی ہیں اس حالت کے حاصل ہو جانے پر وہ سر اپا طور ہو جائے گا۔ اور مرتبہ بی بیسبح و جی بیبص (یعنی اس کو خدا کے ساتھ ایسا تعلق خاص ہو جاتا ہے کہ وہ خدا ہی کی آنکھ سے دیکھتا اور خدا ہی کے کان سے سنتا ہے حاصل ہو جائے گا۔ پھر وہ مرتبہ جس میں عبودیت و معبودیت کی حقیقت بے نقابانہ آشکارا ہو جاتی ہے یعنی مرتبہ عبودیت لا الہ الا اللہ جو بنی ظاہر ہو جائے گا۔ اس کے بعد عبادت میں اس کو کما حقہ مشغول ہونا چاہئے اور حفظ مراتب اور احکام شریعت کی بجا آوری کرے اور مسند ارشاد پر جلوہ گر ہو کر طابان حق کے لئے راہنما ہو اور ایسی حالت پر اس کی ولایت اور مشیخت مسلم ہو جائے گی۔

فائدہ ۱: وصال محبوب ہونے میں جس قدر دیر ہوتی ہے اسی قدر آتش شوق میں التهاب و زخاں و صل میں زیادتی ہوتی جاتی ہے اور جو شخص استقلال و مردانگی سے جدوجہد کرے گا اس کے متعلق خدا کے فضل و کرم سے ظفر مندی و کامیابی کی امید ہے۔

پاس انفاس کا طریقہ

انسان کو ہر سانس پر ہوشیار اور بیدار ہونا چاہئے اور بغیر پاس انفاس کی مدد کے انسان کا قلب کدورتوں اور تاریکیوں سے ہرگز صاف نہیں ہو سکتا ہے اور پاس انفاس اصطلاح صوفیہ اس کو کہتے ہیں کہ سانس لیتے اور سہ ولایت خدا میں فنا ہونے اور اپنی بقا کو خدا کی بقا سے لاپنے ظہور کو خدا کے ظہور سے حاصل کرنے کو کہتے ہیں ۱۲ ص ۱۲ عالم ملک اور عالم ملکوت میں خدا کے حکم سے تعریف کرنے اور اختیار پا جلنے کو مشیخت کہتے ہیں اور مرتبہ مشیخت ولایت سے بالا ہے ۱۳ شہید ۳۰ پاس انفاس بہت سے طریقوں سے ہوتا ہے بعض لوگ ہر سانس میں اللہ اور بعض ہوا الظاہر ہوا الباطنی یا حی یا قیوم اور بعض حق حق اور بعض یا ہوا اور بعض میں کو کہتے ہیں لیکن مقصد یعنی وصول سب سے حاصل ہوتا ہے ۱۴ شہید ۳۱ یعنی نفی کا تصور اس کے ذہن سے جاتا رہے اور صرف اللہ ہی اللہ رہ جائے اور اسی خیال پر ہر وقت قائم رہے ۱۵ شہید ۳۱

د دیوبندي امارت د نورو پیرانو او شیخانو لکه دقاسم نانوتوي ،مولوي یعقوب ،
مولوي احمد حسن وغیره څخه د وحدة الوجود د عقیدې اثبات .

۶ -خلاصه دا چې دغه د وحدة الوجود اعتقاد د امداد الله دیوبندي په نزد یو
صحيح او قابل داتباع اعتقاد دی، موصوف ددې متعلق ليکي : **مسئله وحدت
الوجود حق و صحيح ہے اس مسئلہ میں کوئی شک وشبه نہیں ہے۔ فقیر ومشائخ
فقیر اور جن لوگوں نے فقیر سے بیعت کی ہے سب کا اعتقاد یہی ہے۔ مولوی
محمد قاسم صاحب،(نانوتوي) مولوی محمد یعقوب صاحب اور مولوی احمد
حسن صاحب وغیرہ ہم فقیر کے عزیز ہیں اور فقیر سے تعلق رکھتے ہیں۔ کبھی
خلاف اعتقادات فقیر و خلاف مشرب مشائخ طریق خود مسلک اختیار نہ کریں
گے۔**

ژباړه: د وحدت الوجود مسئله سمه او حق ده ځکه په دې مسئله کې هيڅ شک او
شبهه نشته ،فقیر، د فقیر مشائخ او چا فقیر سره بیعت کړی دی، د ټولو همدا
عقیده ده، مولوي محمد قاسم صاحب مولوي محمد یعقوب صاحب او مولوي
احمد حسن صاحب زما ملگري او (دې فقیر خپل ځان یادوي) سره نیکې اړیکې لري،
کله به هم د فقیر د عقیدې خلاف او د فقیر د مشائخو د تگلارې خلاف مسلک
اختیار نه کړي.(بیان وحدة الوجود ص ۱۲۹ شمائم امدادیه ص ۳۲)

جواب اول۔ نکتہ شناسا مسئلہ وحدۃ الوجود حق و صحیح ہے اس مسئلہ میں کوئی شک و شبہ نہیں ہے۔ فقیر و مشرک فقیر اور جن لوگوں نے فقیر سے بیعت کی ہے سب کا اعتقاد یہی ہے مولوی محمد قاسم صاحب مرحوم و مولوی رشید احمد صاحب و مولوی محمد یعقوب صاحب مولوی احمد حسن صاحب وغیرہم فقیر کے عزیز ہیں اور فقیر سے تعلق رکھتے ہیں کبھی خلاف اعتقادات فقیر و خلاف مشرب مشرک طریق خود مسلک اختیار نہ کریں گے۔ مگر نا؟ اعتقاد ایک کیفیت

قلبی ہے کہ بندہ کو کمال علم و یقین و صدق سے کوئی بات دل پہ مستحکم ہو جائے اور اس کو عرف شرع میں تصدیق کہتے ہیں اور اقرار باللسان واسطے اجرائے احکام مسلمانی ضروری ہے وگرنہ بنا بر ثبوت اسلام عند اللہ اقرار کی کوئی ضرورت نہیں ہے۔ تصدیق قلبی کافی ہے یہ مسئلہ وحدۃ الوجود ایسا نہیں ہے بلکہ اس میں تصدیق قلبی و یقین و زبان رو کے رہنا واجب ہے کیونکہ اسلام شرعی خدا و خلق سے تعلق رکھتا ہے اور اسلام حقیقی محض خدا سے تعلق رکھتا ہے اس میں تصدیق مع اقرار ضرور ہے اور اس میں فقط تصدیق چاہئے سوائے اس کے اس مسئلہ کو چھپانے میں یہ فائدہ ہے کہ اسباب ثبوت اس مسئلہ کے بہت نازک اور نہایت دقیق ہیں فہم عوام بلکہ فہم علمائے ظاہر کہ اصطلاح عرفا سے عاری ہیں اس کے ادراک کی توفیق نہیں رکھتا اور علماء کا کیا ذکر ہے بلکہ جن صوفیوں کا سلوک ابھی ناتمام ہے اور مقام نفس سے گذر کر مرتبہ قلب تک نہیں پہنچے اس مسئلہ سے نقصان اٹھاتے ہیں اور مگر نفس تزلزل و لغزش سے چاہ ضلالت میں سرنگوں ہو کر گرتے ہیں بلکہ اکثر گروہ کے گروہ گم گئے ہیں کما شہدنا ہم نعوذ باللہ من ذالک آپ بھی خوب جانتے ہیں کہ یہ مسئلہ خاصیت عجیب رکھتا ہے۔

ع۔ بعض راہادی بعض راہضل

ہر چند نعمت خوش گوار ہو صحیح و تندرست کو اس سے لذت و حلاوت حاصل ہوتی ہے اور مریضوں کو تلخ اور ناگوار لگتی ہے بلکہ ان کے لئے زہر قاتل ہے اسی واسطے فرمایا ہے "من صرح باسرار الربوبیۃ فقد کفر" چھپانا اس کا لازم ہے اور افشاء اس کا ناجائز ہے۔ اول جس شخص نے اس مسئلہ میں خواص فرمایا شیخ محی الدین ابن عربی ہیں

نو مطلب دا شو چه دا عقیده د دیوبندی امارت په نزد داسې صحیح عقیده ده چې هیڅ شک او شبهه په دې کښې نه شته، ځکه خو تر ننه دغه یادو دیوبندی بزرگانو او یا د دوی شاگردانو او نه یې هم عقیده امارتیانو کې د کوم یو څخه ددی ردّ په ډاگه شوی، بلکې د امدادالله دا نظریه او عقیده یې په من او عن سره منلې او تسلیم کړې ده .

د دیوبندی امارت د بل پیر او شیخ رشید احمد گنگوهي څخه د وحدة الوجود د عقیدې اثبات :

۷ موصوف خپل پیر امدادالله ته د خط په اخر کې لیکي: یا الله معاف فرما نا که حضرت ک ارشاد سے تحریر ہوا ہے ، جھوٹا ہوں کچھ نہیں ہوں ، تیرا ہی ظل ہے تیرا ہی وجود ہے میں کہا ہوں کچھ نہیں ہوں اور وہ جو میں ہوں وہ تو ہے اور میں اور تو خود شرک در شرک ہے۔ استغفر الله استغفر الله استغفر الله.

ژباړه : یا الله ما معاف کړې دا خط د حضرت په حکم سره لیکل شوی دی ، ښه دروغجن یم ، هیڅ هم نه یم ، صرف ستا سپوری دی، صرف ستا وجود دی۔ زه څه یم هیڅ هم نه یم او هغه چه زه یم هغه ته یې ۔ اوزه او ته د شرک له پاسه شرک دی۔ یعنی دا ویل چه انسان هم موجود دی، او الله هم موجود دی۔ دا خبره کول ډبل شرک دی۔(فضائل صدقات از زکریا کاندهلوي حصه دوم ۵۵۸)

بے رنگ کا ہے جو مشکوٰۃ انوار حضرت سے پہنچی ہے۔ پس زیادہ عرض کرنا گستاخی اور شوخ چٹھی ہے۔ یا اللہ معاف فرمانا کہ حضرت کے ارشاد سے تحریر ہوا ہے۔ جھوٹا ہوں۔ کچھ نہیں ہوں۔ تیرا ہی ظل ہے، تیرا ہی وجود ہے میں کیا ہوں کچھ نہیں ہوں۔ اور وہ جو میں ہوں وہ تُو ہے اور میں اور تُو خود شرک و شرک ہے۔ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ۔ اب عرض سے معذور فرما کر قبول فرماؤں۔ والسلام۔ ۱۳۰ھ

یہ گرامی قدر مکتوب وصال سے سترہ سال قبل کا ہے ان سترہ سال میں مح و ذم کی برابری میں اور غیر حق سے نفع و ضرر کی طرف عدم التفات میں جو ترقیات ہوئی ہوں گی، ان کا ادراک بھی کون کر سکتا ہے۔

دوسرا واقعہ جس کو امیر شاہ خان صاحب نے اُمِّیْرُ الرِّوَايَات میں لکھا ہے۔ وہ لکھتے ہیں کہ تحصیل سکندر آباد میں ایک گاؤں ہے حسن پور۔ میں نے بھی دیکھا ہے۔ بہت بڑا گاؤں ہے۔ یہ ایک وقت میں مولوی محمد اسحاق صاحب (دہلوی جوشہور) اساتذہ حدیث میں ہیں اور مولوی محمد یعقوب صاحب کا تھا۔ مولوی مظفر حسین صاحب (کاندھلوی) فرماتے تھے کہ مولوی محمد اسحاق صاحب اور مولوی محمد یعقوب صاحب نہایت سخی تھے اور اکثر تنگی کی وجہ سے کچھ طول رہتے تھے۔ لیکن ایک روز میں نے دیکھا کہ دونوں بھائی نہایت ہشاش بشاش ہیں اور خوشی میں ادھر سے ادھر آتے جاتے ہیں۔ اور کتا ہیں یہاں سے وہاں اور وہاں سے یہاں رکھتے اور خوشی کے لہجہ میں آپس میں باتیں کر رہے ہیں۔ میں یہ دیکھ کر یہ سمجھا کہ شاید آج کوئی بڑی رقم ہندوستان سے آگئی (دونوں حضرات مگر مکرّمہ میں تشریف فرما تھے) جس سے یہ سقاہ خوش ہیں۔ یہ سمجھ کر میں نے چاہا کہ واقعہ دریافت کروں۔ مگر بٹے میاں سے تو پوچھنے کی ہمت نہ ہوئی۔ چھوٹے میاں سے پوچھا کہ حضرت آپ آج بہت خوش نظر آتے ہیں اس کی کیا وجہ ہے؟ انہوں نے تعجب کے لہجہ میں فرمایا کہ تم نے نہیں سنا؟ میں نے کہا

۸: همدا دؤل دمشهور حلولي حسين بن منصور الحلاج المصلوب په اړه زکريا تبليغي ديوبندي داسې وايي: **دی گئی منصور کو پھانسی ادب کے ترک پر تھا انا الحق حق مگر اک لفظ گستاخانه تھا.**

ژباړه: منصور د ادب د پریښودلو په سبب په دار راوړل شو.

هغه دا انا الحق (کوم چې یې په سبب کافر شوی و چې ویلي یې وو چې : زه الله یم) دا کلمه حقه وه خو لفظ د د ادب منافي و(ولي کامل از مفتی عزیز الرحمن ص ۲۴۹) ایا دا خبره چې حلاج دې دعوی کې په حقه و، چې دا الله گرځیدلی والعیاذ بالله داکفر او ردت نه دی؟ خو د امارت ددې قائد او د دیوبند ددې بزرگ څخه څوک پوښتنه وکړی.

په یو ځای کې زکريا تبليغي ديوبندي د وحدت الوجود اظهار په دې الفاظو سره کوي وايي : **حق سبحانه و تقدس جو حقیقت هر جمال و حسن کا منبع ہیں اور حقیقتا دنیا میں کوئی بھی جمال ان کے علاوہ نہیں ہے۔**

ژباړه: حق سبحانه چې په حقیقت کې د هر ښایست او جمال سرچینه ده او حقیقتاً هیڅ یو جمال په دنیا کې له هغه څخه پرته نشته. (تبليغي نصاب فضائل قرآن ص ۳۰۰)

يعني هر یو ښایست همدا ټول خپله یو الله دی، انا لله وانا اليه راجعون

۹: د ديوبندي امارت د بل پیر ضامن علي جلال ابادي څخه د وحدة الوجود د عقیدې اثبات:

ضامن علي جلال ابادي هم په خپل وخت او عصر کې د وحدة الوجود یو سرگرم پیر تیر شوی ، دا هغه شخص دی، چې د ديوبندي طائفې منل شوی شیخ او امام رشید أحمد گنگوهي یې په حق کې د یوې پوښتنې په ځواب کې وویل:

" ضامن علي جلال ابادي تو تو حید بی میں غرق تھے۔"

ثبارة: ضامن علي جلال آبادي خو په توحيد کې ډوب وؤ 'تذكرة الرشيد ۲/۲۴۲

۲۴۲

شامل فرمایا اس قصہ کو نقل فرما کر حضرت امام ربانی قدس سرہ نے ارشاد فرمایا "مجھے بھی کچھ آتا جانتا ہوں
ہے لوگوں کو توبہ کرادیا کرتا ہوں کہ یہی وسیلہ میری نجات کا ہو۔"
ایک روز حضرت مولانا خلیل احمد صاحب زید مجدہ نے دریافت کیا کہ حضرت یہ حافظ لطافت علی
عرف حافظ منڈھو شیخ پوری کیسے شخص تھے حضرت نے فرمایا "بھکا کا فر تھا" اور اس کے بعد مسکرا کر ارشاد
فرمایا کہ "ضامن علی جلال آبادی تو توحید ہی میں غرق تھے۔"

الذی یزید صاحب سادھی

ایک بار ارشاد فرمایا کہ ضامن علی جلال آبادی کی سہارنپور میں بہت رنڈیاں مرید تھیں ایک بار یہ سہارا
میں کسی رنڈی کے مکان پر ٹھہرے ہوئے تھے سب مرید نیاں اپنے میان صاحب کی زیارت کیلئے
حاضر ہوئیں مگر ایک رنڈی نہیں آئی میان صاحب بولے کہ فلائی کیوں نہیں آئی رنڈیوں نے
جواب دیا "میان صاحب ہم نے اُس سے بہتیرا کہا کہ چل میان صاحب کی زیارت کو اُس نے کہا
میں بہت گناہگار ہوں اور بہت رو سیاہ ہوں میان صاحب کو کیا منہ دکھاؤں میں زیارت کے قابل
نہیں" میان صاحب نے کہا نہیں جی تم اُسے ہمارے پاس ضرور لانا چنانچہ رنڈیاں اُسے لیکر آئیں جب
وہ سامنے آئی تو میان صاحب نے پوچھا "بی تم کیوں نہیں آئی تھیں؟" اُس نے کہا حضرت رو سیاہی
کی وجہ سے زیارت کو آئی ہوئی شرماتی ہوں۔ میان صاحب بولے "بی تم شرماتی کیوں ہو کر رہنے والی
کون اور کرانے والا کون وہ تو وہی ہے" رنڈی یہ سن کر آگ ہو گئی اور خفا ہو کر لالہ لعل و لا توتہ اگرچہ بے سار
و گنہگار ہوں مگر ایسے پر کے منہ پر چشما بھی نہیں کرتی۔" میان صاحب تو شرمندہ ہو کر سرنگون رہ گئے
اور وہ اٹھ کر چل دی۔

ایک بار ارشاد فرمایا کہ ایک ملحد کے سامنے سے تین شخص گزرے پہلا تو خاموش اور تیز رفتاری کے ساتھ
لپکا چلا گیا ملحد کی طرف نہ پھیر کر بھی نہ دیکھا اور دوسرا شخص آہستہ آہستہ ملحد کے سامنے کوٹھکا مگر چلا گیا کچھ بولا
تھیں اور تیسرا شخص ملحد کی تردید کے درپے ہو گیا اور کٹھن ہو کر لگا کھنے تو فاسق ہے اور ایسا ہے ویسا ہو
ملحد نے کہا یہ تیسرا شخص تو یقیناً میرا ہوا یا مجھ سے نکلتا محال ہے اور دوسرا بھی غالب ہے کہ قابو میں
آجائے مگر پہلا سالہنہج نکلا اور کود گیا۔

ایک دن رسول شاہی فقیروں کا تذکرہ تھا حضرت امام ربانی نے فرمایا رسول شاہ الور کا باشندہ
ایک فقیر تھا اگرچہ احکام شرع کا پابند تھا مگر شراب پیا کرتا تھا اور شاید اسکی وجہ ہو گئی کہ اُس نے اپنی جہالت

الذی یزید صاحب سادھی

د دیوبندیانو په نزد په دیوبندی توحید کې ډوب شوی د دغه پیر د توحید دا عقیده هم لږه وگورئ په تذکرة الرشید کې یې دده متعلق صفا لیکلي چې:

ایک بار ارشاد فرمایا که ضامن علی جلال آبادی کې سهارنپور میں بہت رنڈیاں مرید تھیں ایک بار سهارنپور میں کسی رنڈی کے مکان پر ٹہرے ہوئے تھے سب مرید نیاں اپنے میاں صاحب کی زیارت کیلئے حاضر ہوئیں مگر ایک رنڈی نہیں آئی ، میاں صاحب بولے کہ فلانی کہوں نہیں آئی؟ رنڈیوں نے جواب دیا میاں صاحب ہم نے اس سے بھیتر ا کھا کہہ چل میاں صاحب کی زیارت کو اس نے کہا میں بہت گناہگار ہوں اور بہت روسیاء ہوں میاں صاحب کو کہا منہ دکھاؤں ، میں زیارت کے قابل نہیں میاں صاحب نے کہا نہیں جی تم اسے ہمارے پاس ضرور لانا چنانچہ رنڈیاں اسے لیکر آئیں جب وہ سامنے آئی تو میاں صاحب نے پوچھا: بی تم کہوں نہیں آئی تھیں ؟ اس نے کہا حضرت روسیاء کی وجہ سے زیارت کو آتی ہوئی شرماتی ہوں ، میاں صاحب نے بولے: بی تم شرماتی کہوں ہو؟ کرنے والا کون اور کرانے والا کون؟ وہ تو وہی ہے رنڈی یہ سنکر آگ بگولہ ہوگئی اور خفا ہو کر لاحول ولاقوة الا با اللہ کہا اگرچہ میں روسیاء و گناہگار ہوں مگر ایسے پیر کے منہ پر پیشاب بھی نہیں کرتی میاں تو شرمندہ ہو کر سرنگوں رہ گئے اور وہ اٹھ کر چل دی۔

ژباړه : یوه ورځ ئے (رشید احمد) ارشاد وفرمائیلو چه د ضامن علي جلال آبادي په سهارنپور کښې ډیرې رنډۍ (زناکارې ښځې) مریدانې وې، یوه ورځ په سهارنپور کې د یوې رنډۍ په کور کښې ضامن علي جلال آبادي میلمه شو، ټولې مریدانې دخپل پیر صاحب د زیارت دپاره حاضرې شوې، مگر یوه رنډۍ حاضره نشوه، میا صاحب پوښتنه وکړه چې فلانی ولې نه ده راغلې نو باقي رنډیو ځواب ورکړ، چې میا صاحب مونږه هغې ته ډیر وویل چه لاړه شه د پیر صاحب زیارت دپاره ، لیکن هغې ویل چه زه ډیره گناهگاره یمه ، او روسیاء (تور مخ) یم پیر صاحب ته خپل مخ څنگه وښایم

زہ د زیارت قابلہ نہ یم نو پیر صاحب وویل چہ نہ ضرور بہ تاسی دا راولی ، کله چہ رندیو دا راوستلہ چہ کله ہغہ پیر صاحب تہ مخامخ شوہ نو پیر صاحب وویل چہ بی بی تہ ولہ نہ راتلی ؟ نورندی وویل چہ د خپل تور مخ لہ وجی خخہ زیارت تہ راتگ شرم گنم ، نو پیر صاحب وویل چہ بی بی تہ ولہ شرمیری ، کونکی د زنا خوک دی او ستا نہ دا زنا صادر وونکی خوک دی ، ہغہ خو ہمغہ (اللہ) دی۔ رندی چہ دا الفاظ واوریدل نو خفہ شوہ او لاحول ولاقوة الا باللہ کلمہ یی ولوستلہ ، او ویی ویل چہ اگر چہ بنہ گناہکارہ یمہ مگرد داسی پیر پہ مخ باندي زہ متیازی ہم نہ کومہ ، پیر شرمندہ شو او سر بی بنکتہ کرو او رندی لارہ۔ (تذکرۃ الرشید ۲/۲۴۲)

۲۴۲

شامل فرمایا اس قصہ کو نقل فرما کر حضرت امام ربانی قدس سرہ نے ارشاد فرمایا ”مجھے بھی کچھ آتا ہے انیس
سے لوگوں کو تو بہ کر دیا کرتا ہوں کبھی وسیلہ میری نجات کا ہو۔“

ایک روز حضرت مولانا خلیل احمد صاحب زید مجاہد نے دریافت کیا کہ حضرت یہ حافظ لطافت علی
عرف حافظ منہج شوخ پوری کیسے شخص تھے حضرت نے فرمایا ”کچھ کافر تھا“ اور اسکے بعد مسکرا کر ارشاد
فرمایا کہ ”ضامن علی جلال آبادی تو توحید بی من عرق تھے۔“

ایک بار ارشاد فرمایا کہ ضامن علی جلال آبادی کی سہارنپور میں بہت رنڈیاں مرتد تھیں ایک بار یہ سہارا
میں کسی رنڈی کے مکان پر ٹھہرے ہوئے تھے سب مرتدیاں اپنے میان صاحب کی زیارت کیلئے
حاضر ہوئیں مگر ایک رنڈی نہیں آئی میان صاحب بولے کہ فلاں کیوں نہیں آئی رنڈیوں نے
جواب دیا ”میان صاحب ہم نے اُس سے بہتیرا کہا کہ چل میان صاحب کی زیارت کو اُس نے کہا
میں بہت گناہگار ہوں اور بہت رو سیاہ ہوں میان صاحب کو کیا منہ دکھاؤں میں زیارت کے قابل
نہیں“ میان صاحب نے کہا نہیں جی تم اُسے ہمارے پاس ضرور لانا چنانچہ رنڈیاں اُسے لیکر آئیں جب
وہ سامنے آئی تو میان صاحب نے پوچھا ”بی تم کیوں نہیں آئی تھیں؟“ اُس نے کہا حضرت رو سیاہی
کی وجہ سے زیارت کو آئی ہوئی شرماتی ہوں۔ میان صاحب بولے ”بی تم شرماتی کیوں ہو کر نہ وال
کون اور کرائے والا کون وہ تو وہی ہے“ رنڈی یہ سنکر آگ ہو گئی اور خفا ہو کر لکھلا چل ولا تو اگرچہ میں سیاہ
و گناہگار ہوں مگر ایسے پرکے منہ پر مشاب بھی نہیں کرتی۔“ میان صاحب تو شرمندہ ہو کر سرنگون رہ گئے
اور وہ اُٹھ کر چل دی۔

ایک بار ارشاد فرمایا کہ ایک محد کے سامنے سے تین شخص گزرے پہلا تو خاموش اور تیز رفتاری کے ساتھ
لپکا چلا گیا محد کی طرف منہ پھیر کر بھی نہ دیکھا اور دوسرا شخص آہستہ آہستہ سامنے کو نکلا مگر چلا گیا کچھ بولا
تھیں اور تیسرا شخص محد کی تردید کے درپے ہو گیا اور کھڑا ہو کر لگا کھٹنے تو فاسق ہے اور ایسا ہے ویسا ہی
معدے کے کما تیسرا شخص تو یقیناً میرا ہوا یا جب سے نکلتا محال ہے اور دوسرا بھی غالب ہے کہ قابو میں
آجائے مگر پہلا سالم بچ نکلا اور کوٹ گیا۔

ایک دن رسول شاہی فقیر و ن کا ذکر ہوا تھا حضرت امام ربانی نے فرمایا رسول شاہ اور کلابا شندہ
ایک فقیر تھا اگرچہ احکام شرع کا پابند تھا مگر شراب پیاکر تاشا اور شاید اسکی وجہ ہوگی کہ اُس نے اپنی جہاں

الزیر یومہ فیوض صاحب سادھوی

الزیر یومہ فیوض صاحب سادھوی

۱۰: د دیوبندی امارت د بل پیر او استاذ اشرف علی تہانوی خخہ د وحدۃ الوجود د عقیدی اثبات:

أشرف علی تہانوی لیکي:

ایک موحد سے لوگوں نے کہا کہ اگر حلو اور غلیظ ایک ہیں تو دونوں کو کھاؤ انہوں نے بشکل خنزیر ہو کر گوہ کو کھا لیا پھر بصورت آدمی ہو کر حلوہ کھا لیا اس کو حفظ مراتب کہتے۔

ثبارة: یو مؤحد ته وویلی شو چې که حلوا او گندگی (د انسان غټ اودس ماتې) یو شی دی، نو دواړه خوړه نو هغه اول خنزیر شو گندگی یې خوړه، بیا د انسان په شکل شو نو حلوا یې خوړه. (امداد المشتاق ۱۰۰ اشرف علی تہانوی).

امداد المشتاق الی اشرف الاخلاق

(۲۲۳) ایک درویش کے بارے میں فرمایا کہ اُس کا حال شل حال وزیرِ خادع کے ہے کہ مثنوی شریف میں قصہ اُس کا مذکور ہے۔

(۲۲۳) فرمایا کہ ایک موحد سے لوگوں نے کہا کہ اگر حلوا و غلیظ ایک ہیں تو دونوں کو کھاؤ انہوں نے بشکل خنزیر ہو کر گوہ کو کھا لیا پھر بصورت آدمی ہو کر حلوا کھایا اس کو حفظ مراتب کہتے ہیں جو واجب ہے۔ (حاشیہ) قولہ انہوں نے بشکل خنزیر ہو کر گوہ کھا لیا قول

اس معرض کی غباوت کے سبب اس تکلف و تصرف کی ضرورت پڑی ورنہ جواب ظاہر ہے کہ یہ اتحاد مرتبہ حقیقت میں ہے نہ کہ احکام و نگار میں۔ ۱۲

(۲۲۵) فرمایا کہ مجھ کو فخر ہے کہ تھانہ بھون میں ایسے ایسے عشاق گزرے ہیں کہ عشق میں اپنے سر دے دیے ہیں جیسے مثنوی عاشق تھانہ بھون مشہور ہے۔ (راقم) مولانا اشرف علی صاحب سے فرمایا تھا۔ (حاشیہ) قولہ مجھ کو فخر ہے کہ تھانہ بھون میں ایسے ایسے عشاق گزرے ہیں اقول یہ فخر نفس عشق پر ہے نہ کہ اس کے عمل کی قید کے ساتھ جیسے ایک بزرگ کی حکایت ہے کہ ایک مصلوب سارق کے پاؤں چومے پوچھا گیا تو فرمایا کہ اس کے استقلال کی تعظیم کرتا ہوں قطع نظر اُس کے مصروف کے۔ ۱۳

(۲۲۶) فرمایا کہ مرض بھی رزق ہے اُس کو نعمت شمار کرنا چاہیے۔

(۲۲۷) مومن خاں (دہلوی) مجھ سے بہت اعتقاد رکھتے تھے میں نے پوچھا کہ بعض لوگ کہتے ہیں کہ مثنوی کی نظم سست ہے جواب دیا کہ کوئی جاہل کہتا ہوگا اساتذہ کے نزدیک مثنوی سند ہے بعد انتقال خاں صاحب کے لوگ حسب وصیت ان کی قبر پر گئے، ان کا حال عمدہ پایا۔

(۲۲۸) فرمایا حضرت جنید بغدادی بیٹھے تھے ایک کتا سامنے سے گزرا، آپ کی نگاہ اس پر پڑ گئی، اس قدر صاحب کمال ہو گیا کہ شہر کے کتے اس کے پیچھے دوڑے، وہ ایک جگہ بیٹھ گیا سب کتوں نے اس کے گرد حلقہ باندھ کر مراقبہ کیا۔ (حاشیہ) قولہ اس قدر صاحب کمال ہو گیا اقول کمال خاص مراد ہے نہ کمال مطلوب۔ ۱۲

(۲۲۹) جب نسبت روحانی حاصل ہوتی ہے وقت میں وسعت ہوتی ہے لہٰذا ای الروح

دلته وگورئ عزتمندو! د تصوف په شريعت کې دغه ياد مؤحد باندې دا اعتراض راغی چې تاسې وایئ چې دا ټول کائنات يو الله دي (والعياذ بالله تعالى) نو بيا د گندگي او حلوا ترمنځه فرق ولې کوئ، دواړه خورئ کنه؟ نو وايي چې دغه صوفي وجودي ځان فرض کړ، چې خنزير يم نو هغه گندگي يې وخوړه او بيا يې د انسان په صورت کې يې هغه حلوا وخوړه ، خو که دغه واقعه د دوی مخ ورتوروي او دا اعتراض يې د عقيدې دا گنده بوتې له بيخه وباسي، نو اشرف علي دغه اعتراض کونکی رد کوي وايي: **اقول اس معترض کې غباوة کے سبب اس تکلف و تصرف کې ضرورة پڑی ورنه جواب ظاهر ہے کہ یہ اتحاد مرتبه حقيقت میں ہے نہ کہ احکام و آثار میں -**

ژباړه: دا معترض غبي ؤ ، په دی وجه دا مؤحد ، دې تکلف او تصرف ته محتاج شو ، گني ځواب ظاهر ؤ ، چه حلوا او گندگي حقيقت کې متحد دي، نه په احکامو او آثارو کې: (امدادالمشتاق ۱۰۰)

۱۰۰ امداد المشتاق الی اشرف الاخلاق

(۲۲۳) ایک درویش کے بارے میں فرمایا کہ اُس کا حال مثل حال وزیر خادع کے ہے کہ مثنوی شریف میں قصہ اُس کا مذکور ہے۔

(۲۲۴) فرمایا کہ ایک موحد سے لوگوں نے کہا کہ اگر حلوا و غلیظ ایک ہیں تو دونوں کو کھاؤ انہوں نے بشکل خنزیر ہو کر گوہ کو کھالیا پھر بصورت آدمی ہو کر حلوا کھالیا اس کو حفظ مراتب

کہتے ہیں جو واجب ہے۔ (حاشیہ) قولہ انہوں نے بشکل خنزیر ہو کر گوہ کھالیا اقول اس معترض کی غباوت کے سبب اس تکلف و تصرف کی ضرورت پڑی ورنہ جواب ظاہر ہے کہ یہ اتحاد مرتبہ حقیقت میں ہے نہ کہ احکام و کما میں۔ ۱۲

(۲۲۵) فرمایا کہ مجھ کو فخر ہے کہ تھانہ بھون میں ایسے ایسے عشاق گزرے ہیں کہ عشق میں اپنے سر دے دیئے ہیں جیسے مثنوی عاشق تھانہ بھون مشہور ہے۔ (راقم) مولانا اشرف علی صاحب سے فرمایا تھا۔ (حاشیہ) قولہ مجھ کو فخر ہے کہ تھانہ بھون میں ایسے ایسے عشاق گزرے ہیں اقول یہ فخر نفس عشق پر ہے نہ کہ اس کے محل کی قید کے ساتھ جیسے ایک بزرگ کی حکایت ہے کہ ایک مصلوب سارق کے پاؤں چوے پوچھا گیا تو فرمایا کہ اس کے استقلال کی تعظیم کرتا ہوں قطع نظر اُس کے مصرف کے۔ ۱۲

51

(۲۲۶) فرمایا کہ مرض بھی رزق ہے اُس کو نعمت شمار کرنا چاہیے۔

(۲۲۷) مومن خاں (دہلوی) مجھ سے بہت اعتقاد رکھتے تھے میں نے پوچھا کہ بعض لوگ کہتے ہیں کہ مثنوی کی نظم ست ہے جواب دیا کہ کوئی جاہل کہتا ہوگا اساتذہ کے نزدیک مثنوی سند ہے بعد انتقال خاں صاحب کے لوگ حسب وصیت ان کی قبر پر گئے، ان کا حال عمدہ پایا۔

(۲۲۸) فرمایا حضرت جنید بغدادی بیٹھے تھے ایک کتا سامنے سے گزرا، آپ کی نگاہ اس پر پڑ گئی، اس قدر صاحب کمال ہو گیا کہ شہر کے کتے اس کے پیچھے دوڑے، وہ ایک جگہ بیٹھ گیا سب کتوں نے اس کے گرد حلقہ باندھ کر مراقبہ کیا۔ (حاشیہ) قولہ اس قدر صاحب کمال ہو گیا اقول کمال خاص مراد ہے نہ کمال مطلوب۔ ۱۲

(۲۲۹) جب نسبت روحانی حاصل ہوتی ہے وقت میں وسعت ہوتی ہے لانه ای الروح

اشرف علی لیکي: کله کله (انسان د عبادت) په وجه داسې حالت ته رسیږي، چه د هغه څخه تکالیف شرعیه (عبادتونه) ساقطیږي، لیکن دا حالت یوه لمحہ دوه لمحي وي - امداد المشتاق ص ۲۰ مزید لیکي :
- پیران پیر چې دا ویلي: چه قدمی علی رقاب اولیاء الله - نو پدی وخت کښې هغه د الوهیت یعنی عروج په مرتبه کښې و او شیخ معین الدین چشتي د عبدیت یعنی نزول په درجه کښې و . (امداد المشتاق ص ۴۵)

جبکہ حدود و اصول کے اندر ہوں۔

(۱۳) فرمایا کہ ایک روز دو آدمی آپس میں بحث کرتے تھے ایک کہتا تھا کہ حضرت شیخ معین الدین چشتی رحمہ اللہ حضرت غوث اعظم قدس سرہ سے افضل ہیں اور دوسرا حضرت غوث پاک کو شیخ پر فضیلت دیتا تھا۔ میں نے کہا کہ ہم کونہ چاہیے کہ بزرگوں کی ایک دوسرے پر فضیلت بیان کریں اگرچہ اللہ فرماتا ہے فضلنا بعضهم علی بعض جس سے معلوم ہوا کہ واقع میں تو تفاضل ہے لیکن ہم دیدہ بصارت نہیں رکھتے اس واسطے مناسب شان ہمارے نہیں ہے کہ محض رائے سے ایسی جرأت کریں البتہ مرشد مرقمائی اس کے معاصرین پر فضیلت باعتبار محبت کے دینا مضائقہ نہیں کیونکہ ظاہر ہے کہ باب کی محبت بچا سے زیادہ ہوتی ہے اور اس میں آدمی معذور ہے اس نے یعنی قادری نے ذیل پیش کی کہ جس وقت حضرت غوث پاک نے قدمی علی رقاب اولیاء اللہ فرمایا تو حضرت

۳۵ امداد المشتاق الی اشرف الاخلاق

معین الدین نے فرمایا بل علی عینی یہ ثبوت انضیلت حضرت غوث پاک کا ہے۔ میں نے کہا کہ اس سے تو فضیلت حضرت معین الدین صاحب کی حضرت غوث پر ثابت ہو سکتی ہے نہ برخلاف اس کے کیونکہ معلوم ہوتا ہے کہ حضرت غوث اس وقت مرتبہ الوہیت یعنی عروج میں تھے۔ اور حضرت شیخ مرتبہ عبدیت یعنی نزول میں اور نزول کا افضل ہونا عروج سے مسلم ہے۔

(۱۵) فرمایا کہ کلمہ "لا الہ الا اللہ" کے باعتبار مراتب مردمان کے تین معنی ہیں لا معبود لا مطلوب لا موجود الا اللہ اور یہ سب مراتب سے اعلیٰ ہے۔

(۱۶) فرمایا کہ کفر مظہر ایمان ہے دیر عکس اس کے اگر کفر مخلوق نہ ہوتا کوئی ایمان کو کیونکر جانتا۔ (حاشیہ) قولہ کوئی ایمان کو کیونکر جانتا اقول لان الاشیاء تعرف باضدادھا مقصود کفر کی حکمت تکوینیہ کا بیان کرنا تھا۔

دا وگورئ عزتمندو! دا ټول د دیوبند د دې حکیم الامت او د امارت د دې مقتدا اقوال دي، چې د حلول او وحدة الوجود په نظریه او عقیده یې گواهي ورکوي لاحول ولا قوة الا بالله

۱۱ : د دیوبندي امارت د یوېل شیخ او استاذ انورشاه کشمیري څخه د وحدة الوجود د عقیدې اثبات: انور کشمیري دیوبندي په فیض الباري کښې د یو حدیث متعلق په شرح کې لیکي : **وفي الحديث لمعة الى وحدة الوجود و كان مشائخنا مولعون بتلك المسئلة الى زمن شاه عبد العزيز اما انا فلست بمتشدد فيها.**

ژباړه په دې حدیث کې یوړنا ده د وحدة الوجود عقیدې ته او زمونږ ټول مشائخ په دې کې سخت متشدد وو، تر زمانې د شاه عبدالعزیز، اما زه چې یم نو ډیر تشدد کونکی نه یم په دې کې. (فیض الباري ۴/۴۲۸)

د امارت د یادې عقیدې خلاصه

عزتمندو! تردې ځایه د الله تبارک و تعالی متعلق د وطني امارت د دوی د رومبۍ عقیدې په اثبات مو درته د دوی د مشرانو دغه اقوال د هغوی د اعترافاتو په صورت کې ذکر کړل او همدا هغه عقیده ده چې نن یې وطني طالبانو د نشر او اشاعت پوره کوشش شروع کړی دی، د دوی په راتلو سره تاسې د افغانستان په خاوره د بدعي خانقاو کثرت او د تصوف د مجالسو او په هغې دغه ناروا او بدعي بیعتونه وینئ، دا ټول ښکاره دلیل دی، چې دوی د همدې عقیدې نشرول خپل مرکزي هدف او مقصود گڼي، تاسې لږه موده مخکې ولیدل چې د همدې عقیدې اظهار د وطني دیوبندي امارت د کابل د عملاؤ رئیس او د سراج الدین حقاني پیر صوفي دین مامد د تصوف په حلقه کې د ممبر په سرباندې وکړ، موصوف وویل چې: که یو پیر سره دې بیعت کړی وي او بل پیر پسې گرځي، نو دلته تاوان دادی چې ته مشرک شوې او الله هره گناه ښی او شرک نه ښی او بیا یې دا ایت ولوسته چې

إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن يشاء چې هر عقل لرونکی دا مني، چې دلته د صوفي دين مامد غرض د حلول د عقيدې دی، يعنې له ده څخه اوس نعوذ بالله تعالى (الله) جوړ شوی، نوچې دا پريږدي او بل پير پسې ځي، نو دا شرک شو، نو که دا د امارت عقیده نه وای، نو دين مامد صوفي به يې په ممبر هيڅکله اظهار نه وکړی، نو ځکه خو امارت ديوبندي د دې خلاف کوم اکشن هم وانخيست، که دا چرته ريښتيا يو اسلامي او شرعي محمدي نظام وای، نورومي به يې د دين مامد په الحاد او کفر فتوی صادره کړې وای، او بيا به يې لکه د حلاج او سهروردي ورڅخه سر په توره وهلی وای.

خو أنى ذلك الغرض خلاصه مقصود د وحدة الوجود دا شو:

اول: ټول مخلوق دا اصل کې خپله الله دی، صرف شکلونه يې مختلف دي .

دويم: څوک که دخالق او د مخلوق ترمنځه فرق کوي دا به مشرک وي!

دريم: مؤحد به هغه وي چې ټول موجودات يوگني او د خالق او مخلوق ترمنځه فرق نه کوي!

څلورم: د حلالو او حرامو د پاک او نجس تمیز ختم دی، په هيڅ معصيت او خطا کارۍ خفگان نه دی پکار، ځکه دا ټول يو الله دی، که هرڅه کوي خپل ځان سره يې کوي! والعياذ بالله

پنځم: که هرڅوک د هرڅه عبادت کوي نو دا اصل کې يوشی دی، صرف شکلونه يې مختلف دي، نور حقيقت کې هيڅ فرق نه لري والعياذ بالله، چې دغه پنځه غټ غټ اهداف د دې عقيدې څخه توليديږي، دا بيا بيله خبره ده، چې دوی يې مني او که نه، خود وحدة الوجود منونکي د دې منونکي دي .

يوه نا آشنا ملازمه

نن د دیوبندي امارت دا نظریه هم د دوی د وحدۃ الوجود د عقیدې ترجماني کوي ، چې نه رافضي ته مرتد او مشرک وايي او نه سیک او هندو خپل دښمن گڼي ، څنگه چې د غربي کافر سره ورورولي پالي او د امن ساتنې کوشش یې کوي ، داسې د شرقي چېنایي کافر څخه هم کرکه او ډډه نه کوي ، ځکه چې د وحدۃ الوجود د عقیدې له مخه دا ټول په حقه دي او په خپلو کې هیڅ فرق نه لري ، که د بوت عبادت کوي او که د اور ، د غوا عبادت کوي او که د لمر او سپوږمۍ ، د قبر عبادت کوي او که د صلیب او یا د بل کوم شي ، نو په حقیقت کې دا هسې هم یو وجود دی نعوذبالله تعالیٰ ، نو دښمني او عداوت ته په دې اعتبار سره هیڅ کوم حاجت او ضرورت نه شته چې گویا دوی د بل دین او مونږ د بل دین پیروان یو. نعوذ بالله من ذلک .

د ملاعمر زوی د پیر په پښو کې .

د دې ملازمې په اساس او د خپلې دعوې په ثبوت دا د دلیل په توګه وړاندې کوو ، چې د وحدۃ الوجود د ناولې عقیدې برکات دي ، چې نن د ملاعمر زوی هم لیدل کېږي ، چې پیر ته په پښو کې خپل سر ږدي .

اسلام ته په منسوبو باطل پرستو ډلو کې ډېری خلق د شرک ددې تباهی ښکار شوي ، خو د روافضو په شمول د تصوف څلور واړه مرکزي سلسلې او له دې څخه خپرې شوې فرعي سلسلې ټولې په دې ککړ دي ، خو بیا ډېر افسوس دا چې د دوی بې علمه خوڅه چې ، هغه د علم او شیخۍ دعوې چې کوي ، هغوې هم په دې لاعلاجې مرض مبتلا شوي دي ، چې یو هم له هغې څخه د ملاعمر ځوي مولوي الیاس هم دی ، چې نوموړی د خپل فراغت په ورځ هم د خپل پیر لاسونه په خپل مخ سولوي او هم د هغه په پښو کې خپل سر ږدي ، که له موصوف څخه وپوښتو چې ستا دغه

إنحاء او د خپل پیر په پښو کې سر ایښودل دا هغه ته سجده ده او که نه ؟ نو دا به څه ځواب ولري.

که بیا تري وپوښتو چې مخلوق ته په محمدي شریعت کې الله متعال پرمونږ سجده کول حرامه کړې ده او که نه؟

او که بیا تري وپوښتو چې دغه ډول کړنه صحابه وو دپیغمبر صلی الله علیه وسلم سره کړې ده؟

وروسته کوم صحابي یا تابعي د ابوبکر، عمر، عثمان او یا هم د علي رضي الله عنهم دور کې دکوم یو سره کړې ده؟

خپله ابو حنیفه رحمه الله خپل کوم استاذ او شیخ سره داسې معامله کړې ده؟ حنفي فقه کې د دی ثبوت وړاندې کولای شئ؟ جواب ندارد

ځکه دا خو بدیهي ده چې په دې باب کې قرآن اوسنت کې ښکاره منع او په حرمت یې دلائل موجود دي، الله تبارک وتعالی فرمایي:

وَمِنْ ءَايَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ . (سورة فصلت ۳۷)

ژباړه: او د نښو د (قدرت) د هغه شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ دي، تاسې لمر او سپوږمۍ ته سجده مه کوئ، بلکې هغه الله ته سجده وکړئ چې دا یې پیدا کړې دي، که په رښتیا سره تاسې د هغه عبادت کوونکي یاست.

دغه ډول حدیث کې ښکاره له داسې سجدې څخه انسانان منعه شوي دي ، قیس بن سعد رضي الله عنه فرمایي زه الحيرة ته لاړم ما هغوی ولیدل چې سجدې یې ورته کولې کوم چې د دوی رئیس و ، ، نو ما وویل ای دالله رسوله آیا مونږ تاته سجده ونه کړو ؟ نو هغه وفرمایل «لو أمرت أحدا أن يسجد لأحد، لأمرت النساء أن يسجدن لأزواجهن، لما جعل الله عليهن من حقهن .

ژباړه: که چرته ما امر کولی، یو چاته د دې چې سجده وکړي بل ته نو ما به زنانه وو ته امر کړی وی، چې دوی خپلو خاوندانو ته سجدې کړې وی، له دې وجې چې الله په دوی هغوی حقدار گرځولي! (سنن الدارمي باب النهي أن يسجد لأحد رقم الحديث ۱۵۰۵)

نو چې کله الله او د هغه رسول صلی الله علیه وسلم د یو عمل څخه مونږ منع کوي، نو د ملا عمر د زوی ملا الیاس نه بیا پوښتو، چې ستا دا عمل د الله او د رسول صلی الله علیه وسلم مخالفت نه دی؟ دا چې ته د احادیثو د دورې د فراغت د کوم سند د اخستو دعوی کوي، ته په دغه احادیثو کې د یو حدیث څخه ددې اثبات کولی شې، چې د یو چا په پښو کې دا ډول سر ایښودل روا کوي؟ کلا وحاشا، بلکې د الله شریعت له دې گنده اعتقاد څخه پاک او بري دی، بلکې ددې شرکي معتقداتو او شعیرو په ختمولو او ددې خلاف په جهاد کولو یې راتلل کړي والحمد لله رب العالمین "

تصوف د اماره منهج دی!

دا خو ټولو لوستونکو ته مالومه ده چې د اوسني موجوده وطني امارت ډېری مشران د تصوف د شرکي عقیدې درلودونکي دي له ملا هیبت او دین مامد څخه راواخله تر سراج حقاني او نورو لوړ پوړو او ټیټ پوړو یې ډېری ددغه ناوې عقیدې پیروان دي ، موږ به په دې اړه لا وضاحت ورکړو چې دا یوه د صوفي ایزم په مرض اخته ، وحدة الوجودي ډله ده ، چې فعلاً یې د طائفې ممتنعې حکم خپل کړی، نو څوک دا گمان ونه کړي ، چې موږ د ملا عمر زوی ځکه خاص ذکر کړ چې گوندې دا مسلمان دی ، او داسې ناوړه عمل یې ولې وکړ! نه، بلکې دا د امارت اخوندان خود ډېری نواقضو مرتکبین او معتقدین دي، خو موږ د دوی په دې قسم ناوړه ارتکاباتو سره اصلاً هغه ناخبره دوکه شوي او د حق له معرفت څخه لرې پاتې شوي مسلمانان د

دوی په دې ډول خرافاتو او شرکیاتو اگاه کوو، تر څو دغه طالب مشرکین ښه وپېژني، ځانونه او ایمانونه ترینه لرې وساتي، د دې لپاره چې د خسر الدنيا والآخرة له هلاکت څخه نجات ومومي، ځکه دوی ځانونه مسلمانان معرفي کړي، دعوی هم د جهاد او مجاهدینو کوي او خپل کفري نظام هم په اسلامي نظام سره تعبیروي، خو حقیقت به د دوی اړوند هغه وي چې مونږ یې ذکر کوو، ځکه دا خواران په جمله معتقداتو کې دیوبندیان دي او دیوبند د وروستنېو معتزله وو په عقائدو ولاړ ماتريدي مسلک دی، چې په عقائدو کې یې ښه برملا د امام ابو حنیفه رحمه الله سره خپل مخالفت اعلان کړی دی. او په دې موږ درته مخکې د دوی له کتاب څخه حواله ذکر کړه.

گنې نور خو انسان ته سجده کول او هغه ته نعوذ بالله من ذلک الهي صفات منسوبول او د الله حقوق ورکول دا د تصوف مرکزي اعتقاد دی، چې تاسې د طالب مشرانو په عمل کې ښکاره هره ورځ کورئ او دا امارت خپل منهج گرځولی دی، د ملا عمر قبر هم دا دی یومعبود گرځیدلی، د امارت د راتلو سره سم شرکي مزارات له مخکې څخه ډېر په ترقی روان دي، دغه دیوبندي امارت له امریکا څخه په راتلونکو پېکېجونو کې یو خاص اندازه پېکېج د همدې زیارتونو د ترمیم لپاره خاص کړی دی انا لله وانا الیه راجعون.

لوستونکو دا مه هیروئ چې په تصوف کې پیرانو ته سجدې کول عادي خبره ده، قرطبي رحمه الله د دوی دغه قسم سجدې رد کوي او فرمایي: **وهذا السجود المنهي عنه قد اتخذه جهال المتصوفة عادة في سماعهم وعند دخولهم على مشايخهم واستغفارهم، فيرى الواحد منهم إذا أخذه الحال بزعمه يسجد للأقدام لجهله سواء أكان للقبلة أم غيرها جهالة منه، ضل سعيهم وخاب عملهم.**

ژباړه: او دغه قسم سجدې چې منع کړای شوي، له هغې څخه دا دغه جاهلو

صوفيانو خپل عادت گرځولی، چې د سماع (غناء ډول دمبق) او پيرانو ته د ورځليدو او د هغوی څخه د مغفرت غوښتو په وخت کې کوي، نو فکر کوي يو له دوی څخه په خپل گمان دا چې ده لره وجد ونيولو نو سجده وکړي، په قدمونو کې د هغوی، دجهل په سبب بيا برابره ده چې دا قبلي طرف وي او که غيرقبلي طرف د ناخبرۍ له وجې، نو برباد شي کوشش دده او غرق شي عمل دده. .
(تفسير القرطبي ج ۱ / ص ۲۹۴)

دوی چې کله خپل پير او جعلي هرولي الشيطان ويني، نو خاماځا يې يو ځل په اوږو خارښت لږيري او سر ورته په پښوکې رغروي، ځکه د دوی د وحدت الوجود او حلول د اعتقاد موافق پيرته سجده کول دا الله ته سجده کول دي، ولې؟ ځکه چې دا پير اوس دالله صفت خپل کړی دی، لکه څنگه چې دکابل په منځ کې د ممبر په سرزنديق صوفي دين مامد د دی عقيدې اظهار کړی دی. والعياذ بالله تعالى.

ديوبندي امارت ته چلنج

دا شوه زمونږ دعوی چې په بې شميره دلائلو مزيّنه ده، خو اوس که ياد ديوبندي امارت له دې څخه انکارکوي او وايي چې مونږ د وحدة الوجود يا د حلول عقیده نه لرو، نو پوه شئ چې دا د دوی يوه ناچله چالاکي ده، چې هيڅ وخت د منلو وړ نه ده د دوی د دغې دعوي په تکذيب مونږ سره دا څو پوښتنې دي، چې مونږ يې د خپل رب او معبود په توفيق د چلنج په صورت کې له دوی څخه کوو چې که دوی په خپله دعوی کې ريښتوني وي نو دا به ځواب کړي.

اوله پوښتنه! د وحدة الوجود ياده عقیده تاسې گفر گڼئ که اسلام؟ که کفروي نو د خپلو يادو مشرانو متعلق د کفر فتوی ورکوئ که نه؟

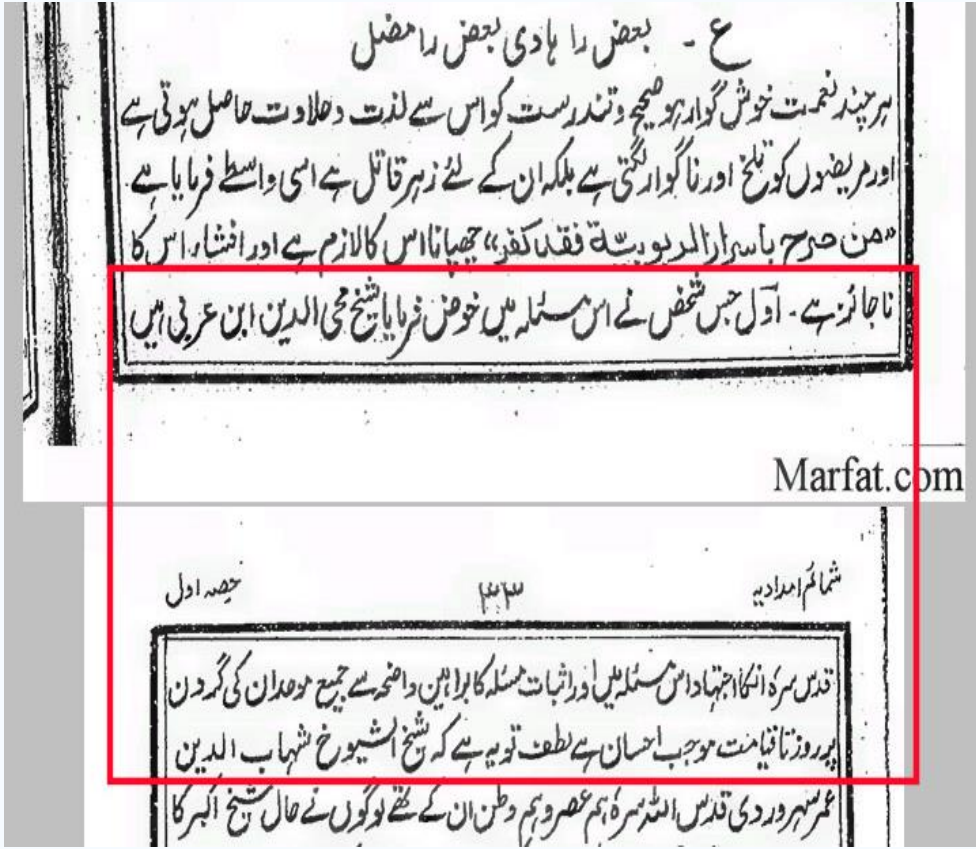
او که اسلام يې گڼئ، نو بيا دغه عقیده تاسې د امام ابوحنيفه يا د امام ابويوسف او يا د امام محمد او زفر او يا بل کوم امام څخه ثابتولی شئ؟ دا وضاحت ضرور

دويمه پوښتنه! تاسې ځانونه ديوېنديان گڼئ که نه ؟ که ديوېنديان ياستئ، نو د ديوېند د يادو مشرانوڅخه مو درته د هغوی څخه ثابته کړه چې هغوی د وحدة الوجود عقیده درلوده، اوس تاسې ووايئ چې تاسې يې دغه عقیده کې منئ او که نه؟ که منئ يې نو وکرئ اقرار او رانېکاره کړئ دغه ناولې عقیده مو، چې له مسلمانانو څخه مو پته کړې او که تاسې دغه يادو مشرانو سره په دې عقیده کې مخالف ياستئ، نو د مخالفت اظهار مو په ډاگه وکړئ، ترڅو مسلمانان وپوهيږي چې تاسې د وحدة الوجود په شرکي عقیده کې اخته او ککر نه ياستئ، خو مونږ بيا دا خبره کوو چې لمربه له مغرب څخه راپورته شي، خو تاسې به ترهغې زمونږ په دې پوښتنو کې يوه پوښتنه هم ځواب نه کړای شئ يا ښه تعالی .

ابن عربي د ديوېنديانو شيخ اکبر دی

لکه څنگه چې تاسې ملاحظه کړه چې وطني امارت د ديوېندي افکارو او معتقداتو حامی او هم عقیده دی، او د ديوېند عقیده دا په وحدة الوجود باندې راڅرخي، چې ترننه امارت له دې عقیدې تردید کړی او نه يې ترینه براءت اعلان کړی، چې دا دلیل دی په دی چې دوی هم په من او عن سره ددې عقیدې منونکي او موافق دي او ولې به داسې نه وي، چې د کابل د عملاؤريس يې دغه عقیده ښکاره په ممبرونو بيانوي او وطني امارت يې هيڅ رد او مخنيوی نه کوي، مخکې مو د دې خبرې يادونه کړې، چې ديوېنديان په دې عقیده کې د محي الدين ابن عربي الطائي پيروان دي، ځکه خو د ديوېنديانو پير حاجي امدادالله فرار مکی ددې متعلق وايي چې د ټولو وحدة الوجودي عقیدې والو په غاړه به د قيامت په ورځ د ابن عربي احسان بار وي (کمافی شمائم امداديه ص ۳۲)

دغہ ابن عربی تہ دیوبندیان شیخ اکبر وای۔
لکہ کلیات امدادیہ ص ۲۱۹ کنبی ذکر دی : مات قطب الوقت من کان ولی اللہ
ثبارہ : د وخت قطب مر شوچہ د اللہ تعالی ولی و۔

کلیات ادلایه

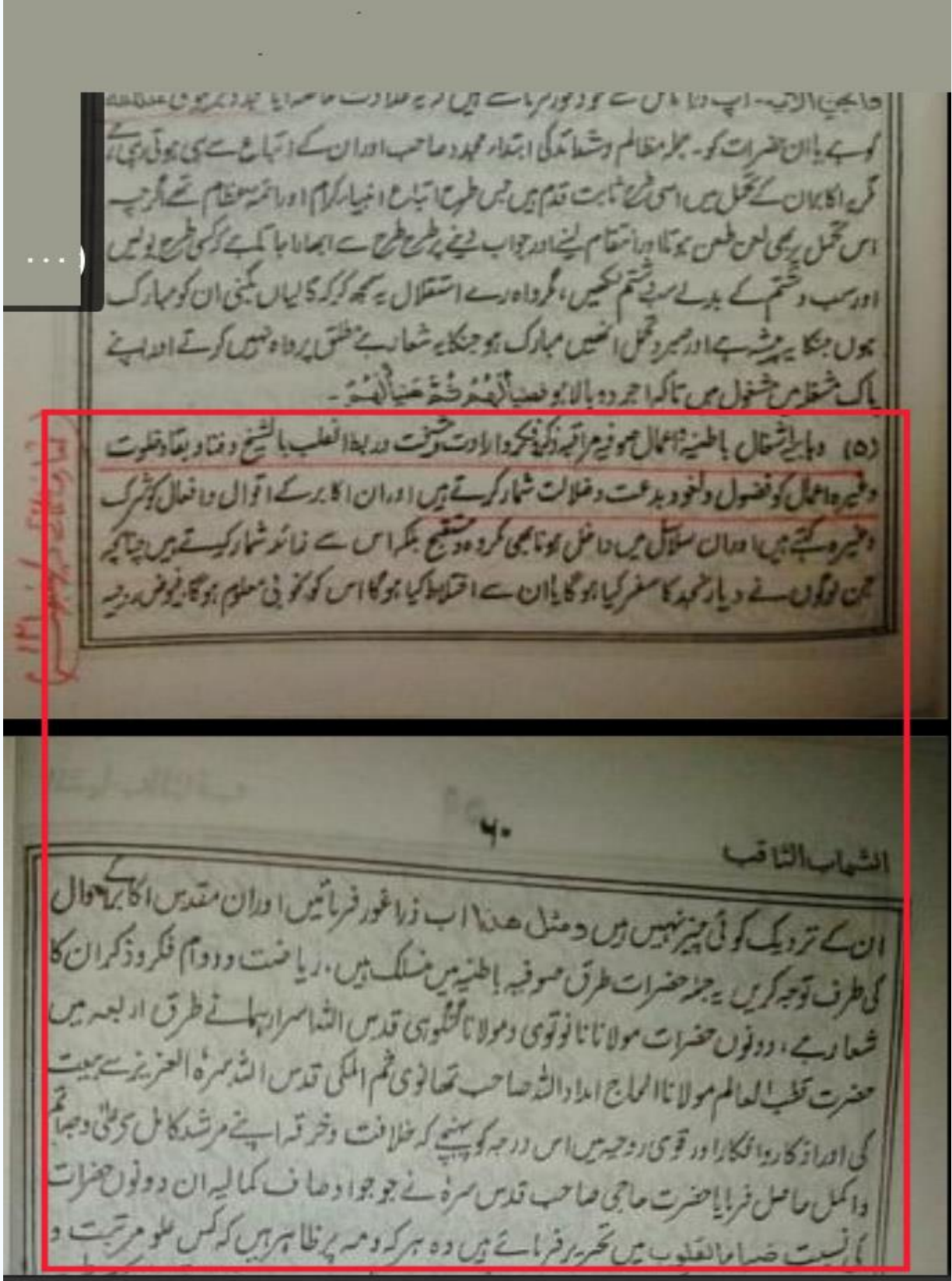
۲۱۹

فقر معتقد کسانیکه با فقر بیعت کرده و تعلق میدارند، ممکن است مولوی محمد قاسم صاحب موعود و مولوی بر محمد احمد صاحب موعود و مولوی محمد یعقوب صاحب موعود و مولوی احمد حسن صاحب موعود و غیرهم از عزیزان این فقیر اند و تعلق با فقیر میدارند، هیچگاه خلاف اعتقادات فقیر و خلاف مشرب مشایخ طریق خود مسلکی نخواهند پذیرفت مگر با تمنا و کیفیت است قلبی که بنده را از کمال علم یقین صدق برامری و در دل مستحکم گردانید و این را در عرف شرع شریف تصدیق قلبی کافی است این مسئله و حده الوجود چنان نیست بلکه در نیخانه تصدیق قلبی و متین و کف لسان واجب است چرا که اسلام شرعی تعلق با خدا و با خلق میدارد اسلام حقیقی محض تعلق با خدا دارد و آنجا تصدیق با قرار ضرورت است اینجا فقط تصدیق باید سوائے آن در استفسار این مسئله فائده همین که اسباب ثبوت این مسئله بسیار نازک و نهایت دقیق فهم عوام بلکه فهم علماء ظاهر که از اصطلاح عرفا عاری اند و درک آن نمی دارد و چه علماء بلکه صوفیایک نیز سلوک خود تمام ناکرده باشند از مقام نفس گذشته بمرتبه قلب نارسیده از این مسئله فروری یابند و از کمال نفس و تنزل و لغزش پا در چاه اباحت و قعر ضلالت سرنگول می افتند بلکه گرده با افتاده اند کما شهدنا فهد فعود بالله من ذلک جنابیم نیکو میدانند که این مسئله خاصیت عجیبی دارد و بعضی را هادی و بعضی را مضل هر چند نعمت خوشگوار است اصحاب از ازل لذت حلاوت حاصل مرضی را تلخ و ناگوار و در حق شایان اوزیر قاتل برای همین فرمود من مراح اسرار الربوبیة فقد کفر استار آن لازم افشای آن نجا از اول کیسه در این مسئله غرض فرمود شیخ محمد الدین ابن عربی است قدس سره اجتهاد او در این مسئله و اثبات آن بهر این واضحتر بر گردون جمع معطلان تا قیام قیامت منت نهاد و لطف اینها است که شیخ الشیوخ شهاب الدین عمر سهروردی قدس الله سره جمع و هم بلد بود مردمان حال شیخ اکبر اند و پرسیدند گفت نهوزندیق مردمان از صحبت او احترازی کرد و نه چون وفات یافت از شیخ الشیوخ حال آخرت او پرسیدند فرمود صات قطب الوقت من کانت ولی الله یمه مردمان تعجب کردند پرسیدند که چرا او را زندیق گفته ما را از استفاده محروم داشتی گفت او ولی و واصل بحق بود اما مجذبه قوی داشت هر چند مقرب بارگاه بود لکن قابل اتباع نبود و در زمان اخیر مجذوب شده بود زبان او در افشای اسرار بے اختیار شده اگر شما در صحبت او میرسیدید گمراه می شدید چرا که از غلبه حال سخنان که می گفت در فهم شما می آمد و عوام را زیان دارد اگر دانید بر شما منت نهادم پس اینجا غور باید فرموده که مردمان را چه می رسد که با کس او ناکس باز مسئله حده الوجود گرم داریم و عوام را که جنودی از ایمان تعلیدی میدارند از آن هم بی نصیب سازیم در اینجا گفتگو می حاصل است وقت خود اعتقاد عوام ضائع کردن است معارف آگاه را بر آنست همین اعتقاد اجاب فقیر مثل فقیر زبان از این قبل و قال لبته میدارند و احتراز میکنند سائلان را اشارت بتاویلات می نمایند سائلان آن مسئله نگوید بسیار مردم بدستادیز این مسئله سریشنی برداشته مجلسهای آرایند خود گمراه شده گروه مسلمانان را گمراه می سازند چنانچه مشاهد می آید پس از این قبل و قال چه فائده اگر بیاید مردمان را بطریق حق و ترک تعلق دنیا و

حسین احمد مدنی، دیوبندی وای : وہابیان د تصوف اکابرینو پہ شان کنہی
گستاخی کوی. (الشہاب الثاقب ص ۵۹)

ابن عربي د مسلمانانو په نظر کې

اوس د ابن عربي صوفي د وطني امارت د مقتداگانوله نظر څخه بعد لږ د مسلمانانو نظر هم وگورئ حافظ ابن حجر فرمائي: **وقد كنت سألت شيخنا سراج الدين البلقيني عن ابن عربي فبادر بالجواب بانه كافر.**

ژباړه: ما د خپل استاذ امام شيخ الاسلام سراج الدين البلقيني څخه د ابن عربي متعلق پوښتنه وكړه، نو هغه په جلتۍ سره ځواب راكړ وېي ويل چه دا كافر دى. (تنبيه الغبى الى تكفير ابن عربي للمحدث البقاعي ص ۱۵۹)

حافظ ابن دقيق العيد د امام ابو محمد عز الدين عبد العزيز بن عبد السلام السلمي الدمشقي څخه د ابن عربي په اړه پوښتنه وكړه نو هغه وفرمائيل: **شيخ سوء كذاب مقبوح يقول بقدم العالم ولا يحرم فرجاً.**

ژباړه: دا دروغژن دى، ناكاره انسان دى، په قدم د عالم باندي قائل دى او زنا حرامه نه گڼي. (تنبيه الغبي الى تكفير ابن عربي للمحدث البقاعي ص ۱۳۸) مفسر امام ابو حيان محمد بن يوسف الاندلسي فرمائي:

ومن ذهب من ملاحدهم الى القول بالاتحاد والوحدة كالحلاج والشوذي وابن أحنى وابن عربي المقيم بدمشق و ابن الفارض واتباع هؤلاء كابن سبعين والتستري تلميذه و ابن مطرف المقيم بمرسية والصغار المقتول بغرناطة وابن اللباج وابو الحسن المقيم....الخ.

نو گورئ دلته هم ابو حيان رحمه الله د ابن عربي په شمؤل د تصوف دغه سركرده امامان ملحدان گڼلي، (تفسير البحر المحيط ۲۱۰/۴)

شيخ الاسلام ابن تيميه فرمايي: **فان ابن عربي وامثاله وان ادعوا انهم من الصوفية فهم من صوفية الملاحدة الفلاسفة ليسوا من صوفية اهل الكلام فضلاً عن أن يكونوا من مشايخ اهل الكتاب والسنة .**

ژباړه: ابن عربي او د ده امثال اگر چه دعوی د صوفیت کوي، لیکن دا صوفیه د ملحدو فلاسفو څخه دی، دا د اهل الکلام له صوفیانو څخه نه دی، پاتې خولا دا چه دوی دې د کتاب او سنت د شیوڅو څخه حساب شي.

(الفرقان بین اولیاء الرحمن واولیاء الشیطن : ص ۱۴۱)

امام بقاعی وائي چه زمونږ استاذ امام ابن حجر د ابن امین صوفي سره مباحله وکړه، د ابن عربي په باره کښ د مباحلي الفاظ دادي :

قل: اللهم إن كان ابن عربي على ضلال فالعني بلعنتك، فقال ذلك، فقلت أنا: اللهم إن كان ابن عربي على هدى فالعني بلعنتك، واftرقنا، قال: وكان يسكن الروضة، فاستضافه شخص من أبناء الهند، ثم بدا له أن يتركه وخرج في أول الليل مصمما على عدم المبيت، فخرجوا يشيعونه إلى بيته، ففي أثناء رجوعه أحس بشيء مر على رجله، فقال لأصحابه: مر على رجلي شيء ناعم فنظروا فلم يروا شيئا، وما رجع إلى منزله إلا وقد عمي في نفس الليلة، وما أصبح إلا ميتا، وكان ذلك في ذي القعدة سنة سبع وسبعين، وكان تهاذه المباحلة في رمضان منها.

ژباړه: حافظ صاحب وايي ما ابن امین ته وویل چې ووايه : که چېرې ابن عربي په گمراهۍ وي، نو الله تعالی دی په ما باندې لعنت راوليږي نو هغه دا وویل :چه يا الله که ابن عربي په هدايت وي، نو ما باندې خپل لعنت راوليږه، او مونږه د يو بل نه جدا شو او دغه سړی په روضه کښې اوسیده، نو يو سړي هند والا څخه دا میلمه کړ او بيا ورته ښکاره شوه ، چه دوی پريږدي نو دا د شپې په اوله حصه کښ ووتلو او دوی هم ووتل. چه دوی رخصت کړي، نو دا ابن امین څه محسوس کړل، چې د ده په پښه څه شی تیر شو نو ملگرو ته پې وویل :چې زما په پښه باندې څه شی تیر شو، چه نرم ؤ، تاسې وگورئ چې څه شی دی ؟

نو هغوی چه وکتل هيڅ هم نه وو ،نو ابن امین لار کور ته، او هلته لا نه ؤرسیدلی

چه روند شو او له سبا مخکې مردار شو، دا واقعه په ذوالقعدة کې شوې وه او مېاهله په رمضان کې.

(تنبيه الغبي : ص ۱۳۶ ، ۱۳۷ ، والرد على القائلين بوجدة الوجود لعلی القاري ص ۱۵۴)

قاضی تقی الدین علی بن عبد الکافي السبکي فرمائي :

ومن كان من هؤلاء الصوفية المتأخرين كابن عربي وغيره فهم ضلال جهال خارجون عن طريقة الاسلام .

ژباړه: او هغه چې ددې وروستنيو صوفيانو څخه دي لکه ابن عربي او غير له دوی څخه، نور نو پس دوی گمراه او جاهلان دي او د اسلام څخه خارج دي. (تنبيه الغبي ص ۱۴۳)

امام شمس الدين ذهبي يي په حق کې فرمايي : **الذجال المنتظر.**

ژباړه : ابن عربي خودجال دی چې انتظار يې کېدای شي. (تنبيه الغبي : ص ۱۷۸)

امام ابو زرعه ولي الدين احمد العراقي فرمائي: **لا شك في اشتغال الفصوص المشهورة عنه على الكفر الصريح الذي لا يشك فيه وكذلك فتوحاته المكية فان صح صدور ذلك عنه واستمر الى وفاته فهو كافر مخلد في النار بلاشك.** ژباړه: شك نشته په مشتمل والي د فصوص كتاب کې ، چې مشهور دی له هغه څخه او همدا ډول فتوحات مکيه كتاب چې دواړه په صريح کفر باندې مشتمل دي، نو چرته د دې صدور د محي الدين ابن عربي نه يقيني شوی وی او پدې عقیده باندې دی وفات شوی وی، نو بيا شک نېشته چې دا کافر دی او هميشه به په اور کې وي (تنبيه الغبي ص ۱۳۵)

ملا علي قاري ليکي: **وکفر ابن عربي و امثاله فوق کفر القائلين لن نؤمن حتى نؤتي**

مثل ما اوتي رسل الله ولكن ابن عربي وأمثاله منافقون زنادقة اتحادية في الدرك الأسفل من النار.

ژباړه: د ابن عربي او د هغه د همصفتو کفر د هغو ويونکو څخه هم اوچت دی، چې هغوی ویلي وو، چې مونږ ايمان نه راوړو ترڅو چې راکړای شي، مونږ ته هغه څه چې رسولانو د الله ته ورکړي شوي دي، لیکن ابن عربي او د ده امثال منافقان دي، زندیقان دي، اتحادیه دي او په لاندې طبقه د اور کښې به وي، (کتاب الرد علی القائلین بوحدة الوجود ص ۶۰)

بل ځای کې فرمایي : فان كنت مؤمنا حقا ومسلما صدقاً فلاتشك في كفر جماعة ابن عربي ولا تتوقف في ضلالة هذا القوم الغوى والجمع الغبى فان قلت هل يجوز السلام عليهم ابتداء ؟ قلت لا ، ولا رد السلام عليهم بل لا يقال لهم عليكم ايضا فانهم شر من اليهود والنصارى وان حكمهم حكم المرتدين عن الدين فعلم به أنه اذا عطس احد منهم فقال الحمد لله لا يقال له : يرحمك الله وهل يجاب بيهديك الله محل بحث وكذا اذا مات احد منهم لا يجوز الصلاة عليه وان عباداتهم السابقة على اعتقاداتهم باطلة كطاعاتهم اللاحقة في بقية اوقاتهم فالواجب على الحكام في دار الاسلام ان يحرقوا من كان على هذه المعتقدات الفاسدة والتأويلات الكاسدة فإنهم انجس وانجس ممن ادعى ان عليا هو الله وقد احرقه على رضي الله عنه ويجب احراق كتبهم المؤلفة ويتعين على كل احد ان يبين فساد شقاقهم وكساد نفاقهم فان سكوت العلماء واختلاف بعض الآراء صار سبباً لهذه الفتنة وسائر انواع البلاء .

ژباړه : که چېرته ته مؤمن یې په حقه سره او مسلمان یې په رښتیا سره نو شک مه کوه په کفر د جماعت د ابن عربي او توقف مه کوه په گمراهۍ د دې قوم کې، او غي جماعت کې ، که ته وائي چې آیا سلام اچول په دوی جائز دي ؟ نو زه وایم چې نه

دي جائز ، او نه خواب د سلام وركول، بلكې عليكم به هم ورباندې نه وايي، ځكه دوى د يهوديانو او نصاراو څخه هم زيات شريان دي، او د دوى حكم ، حكم د مرتدينو دى له دين څخه ، او كه چرته يو كس په كې پرنجى سره الحمد الله وويله ، نو يرحمك الله سره به ورته خواب نه شي وركول كيداى او په يهديك الله سره به ورته خواب وركوې كه نه ؟ په دې كښې بحث شته دى- او كه چرته يو كس په كښې مړ شو نو د جنازې لمونځ ورباندې نه دى جائز او د دوى سابقه عبادات ټول باطل دي او آينده طاعات يې هم باطل دي، نو پس واجب په حكامو باندې په دار اسلام كې دا دي، چه دوى په اور باندې وسوځوي ، ځكه دوى ډير كنده دي له هغه خلكو څخه، چې هغوى علي رضى الله عنه ته الله ويلي و او علي رضى الله عنه هغوى وسوځول، دا رنگ د دوى د كتابونو سوځول هم واجب دي او په هر چا باندې دا لازمه ده چې د دوى گمراهي او نفاق خلكو ته ښكاره كړي، ځكه په دې مسأله د علماؤ سكوت او اختلاف د بعضو آراء دا سبب گرځيدلى دى د دې فتني (ص ۱۵۶)

ديوبندي امارت به دا جرأت وكړاى شي؟

له پورته بحث څخه معلومه شوه ، چې ابن عربي صوفي د مسلمانانو په نزد يو مرتد او زنديق كافر او مشرك انسان تېر شوى دى، خوددې باوجود يې دديوبند مشران شيخ اكبر او د وحدة الوجود په عقیده كې په خپلو هم عقیده و احسان كونكى گني، او وطني امارت چې د ديوبند د عقائدو او نظرياتو منونكى او تقليد كونكى دى، نو دوى قطعاً دا نه شي كولای، چې ابن عربي ته شيخ اكبر او يا هم مسلمان ونه وايي كه چرته وطني امارت ريښتيا د وحدة الوجود او حلول په عقیده ككړ او اخته نه وي او تصوف يې دين او ايمان نه وي او د امام ابوحنيفه رحمه الله د تقليد په دعوى كې ريښتوني وي ، نو اعلان دې وكړي چې ابن عربي زنديق او كافر تېر شوى دى، د هغه عقیده د كفر عقیده ده، څوك چې د هغې په دې عقیده علم لري او

خبر وي او بياهم هغه ته کافر نه واي نو دا کس کافر دی، خو مونږ په يقين سره وایو چې یاد دیوبندي امارت به دا جرأت قطعاً ونه کړای شي ولو کان بعضهم لبعض ظهيرا .

د الله عزوجل په اړه د دیوبندي امارت دویمه عقیده

دیوبندي امارت په عرش باندې د الله عزوجل له استواء څخه منکر دي ، او دا عقیده په دې بهانه رد کوي چې ددې څخه الله ته جهت ثابتیږي خلیل أحمد سهارنپوي دیوبندي په المهند کې د الله متعال په عرش باندې د استواء متعلق لیکي: **وأما الجهة والمكان، فلا يجوز إثباتهما له تعالى ونقول : إنه تعالى مُنْزَّه ومتعال عنهما وعن جميع سمات الحدود.**

ژباړه هر چه جهت او مکان دی ، نو مونږ به دا جائز نه ګڼو د الله تعالی دپاره ، او مونږ به وایو چه الله تعالی منزه او اوچت دی له دی دواړو څخه او د ټولو علاماتو د حدوث څخه، دا یې هم لیکلي چې قران کې کومه استواء ذکرده، نو ممکن دا د استیلاء په معنا وي او دپته یې حق ویلي دي (وګورئ المهند ص ۶۴ جواب السؤال الثالث عشر) همدا په عرش باندې د الله متعال د استواء څخه څرګند د انکار عقیده ده ، او دا عقیده امارت له خپلو جهیمیه دیوبندي اکابرینو څخه ښه په من وعن سره قبوله کړې، همدا وجه وه چې د رحیم حقاني په مذمومو کوششونو کې یو کوشش همدا و، چې په خپلو درسونو کې به یې خپلو شاګردانو ته دا ذهن جوړاوه، چې الله په عرش نه دی مستوي دده یو درس تاسې کتلی، چې د (این الله ؟) تر عنوان لاندې په ټولنیزه میډیا موجود دی، " د درس خلاصه یې د رب العالمین په عرش له استواء او په عالم د فوقیت څخه انکار دی او رحیم الله د امارت په نزد هغه منل شوی ملاګوتی و، چې د امارت د عقیدې وکالت او ترجماني یې کوله، همدا وه چې کله خلافت وواژه نو ټول امارت ورباندې ویرونه کول ، دا شوه د دیوبندي امارت عقیده،

اوس راشئ او ددې برعکس دامام ابو حنیفه رحمه الله عقیده هم وگورئ:

د الله باره کي د امام ابوحنيفه رحمه الله دويمه عقیده

خواوس راشئ د وطني امارت د دې عقیدې برعکس د امام ابو حنیفه رحمه الله عقیده وگورئ چې هغه فرمایلي د هغه چا باره کي چې وایي: **لا أعرف ربي في السماء أم في الأرض؟ فقال: قد كفر؛ لأن الله يقول: {الرحمن على العرش استوى} وعرشه فوق سبع سماواته، قلت: فإن قال: إنه على العرش، ولكن يقول: لا أدري العرش في السماء أم في الأرض؟ قال: هو كافر، لأنه أنكر أنه في السماء، فمن أنكر أنه في السماء فقد كفر.**

ژباړه : ماته علم نه شته چې زما رب په اسمان کي دی، که په ځمکه کي، نو دا کافر شو ځکه چې الله فرمایلي "رحمان ذات په عرش پورته شوی دی" او د هغه عرش له اوه اسمانونو څخه پورته دی، نو ما ابوطيع بلخي ورته وويل: که ووايي هغه پر عرش دی، خو وایي چې نه پوهیږم چې عرش یې په ځمکه کي دی، که په اسمان کي، نو ابوحنيفه وفرمایلي دا کافر دی ځکه چې ده انکار وکړله دې څخه چې الله په اسمان کي دی او چاچي له دې څخه انکار وکړ نو دا کافر دی (شرح العقيدة الطحاوية ص ۲۶۷ العرش للذهبي ۲/۲۲۶ الفقه الأكبر ص ۱۳۵)

د لوستونکو د توجو وړ!

لوستونکي دې یاد لري چې د الله متعال په عرش باندې استواء او په جمله مخلوق باندې فوقیت او له هغې څخه په جدا والي باندې په کتاب او سنت او اجماع د امت کي دومره دلائل دي چې ابن القيم رحمه الله ترې بعضې ذکرکوي او بیا فرمایي :

فهذه أنواع من الأدلة السمعية المحكمة إذا بسطت أفرادها كانت ألف دليل على

علو الرب على خلقه واستوائه على عرشه؛ فترك الجهمية ذلك كله وردوه بالمتشابه.

ژباړه دا د سمعي محکمو دلائلو اقسام دی، که چرته ددې، یو یو شمارل غواړي، نو زر (1000) دلیله جوړیږي، په اوچت والي د رب په مخلوق باندې، او په استواء د هغه په عرش باندې خو جهمیه وو دا ټول پریښي او په متشابهاتو یې رد کړی دی، (اعلام الموقعین ۲/۲۱۷)

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله فرمایي دومره دلائل دي چې له شمار څخه وتلي دي (الحموية الكبرى ص ۲۰۲)

دغه ډول ددغه مسألې په اثبات باندې سلفو اهل علمو مستقل کتابونه لیکلي لکه امام شمس الدين الذهبي یو کتاب لیکلی کتاب العرش " بل کتاب یې د " العلو للعلي الغفار " په نوم لیکلی، امام ابن ابي شيبه هم د " العرش وماروي فيه " په نوم کتاب لیکلی، ابن تیمیه رحمه الله د " الرسالة العرشية " په نوم مستقله رساله لیکلې، ابو عبد الله الجويني یو کتاب لیکلی په نوم د " رسالة في إثبات الاستواء والفوقية " علامه موفق الدين ابن قدامة هم د " اثبات صفة العلو " په نوم کتاب لیکلی، دغه ډول د دين جمله امامانو او علماؤ دا موضوع د دين له اصل څخه گرځولې او له دې څخه منکرې کافر گڼلې، او ددې برعکس په امت کې هيڅ مسلمان عالم مستقل داسې کتاب نه دی لیکلی، چې له دې څخه په انکار باندې مشتمل وي او نه یې چرته کوم کتاب کې دغې باندې کوم باب او فصل وضعه کړی وي، چې دلته مو صرف ستاسې لوستونکو توجو دې ته راگرځوله چې امارت په دې مسأله کې د ابو حنیفه رحمه الله سره سره د کتاب او سنت او اجماع د امت څخه هم مخالف دی، که چرته امارت په دې عقیده کې د ابو حنیفه رحمه الله مخالف نه وي، نو اعلان دې وکړي، چې الله د خپل شان او جلال موافق په عرش استواء

کړې او عرش له اوه اسمانونو څخه بره دی او څوک چې له دې ناخبره او یا منکر وي، نو څنگه چې ابو حنیفه رحمه الله ورته کافرویلې، مونږ یې هم کافر گڼو! خو یاد ساتئ بیا دا خبره کوو، چې لمر به له مغرب څخه راپورته شي، خو وطني امارت به هیڅکله داسې ونه شي کړای، چې دغه نه کول به یې لوستونکو ته قناعت بخش دلیل وي، چې امارتيان دیوبنديان دي خو حنفيان نه دي.

د الله عزوجل په اړه د امارت دریمه عقیده

د دیوبندي وطني امارت دا عقیده ده، چې د الله متعال جمله صفات بغیر له ۷ یا ۸ څخه نور په خپل حقیقت نه مني، بلکه هغې کې تأویلونه کوي.

مثلاً: د الله متعال دوه لاسونه: دا الله متعال ځان ته په قرآن او رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه لره په حدیثو کې ثابت کړي او د امت په سلفو کې هیڅ معتمد عالم په دې کې اختلاف نه دی کړی، خو دیوبندي امارت دغه صفات د الله د یو ناقابل قبول تأویل په سبب رد کوي، ځکه خو خلیل احمد سهارنپوري دیوبندي لیکي: **وأما ما قال المتأخرون من أئمتنا في تلك الآيات، يُؤوّلونها بتأويلات صحيحة سائغة في اللغة والشرع بأنه يمكن أن يكون المراد من الاستواء: الاستيلاء، ومن اليد القدرة إلى غير ذلك، تقريباً إلى أفهام القاصرين فحق أيضاً عندنا**

ژباړه: اوهغه چې ویلي زمونږ د مشرانو څخه په متأخرينو کې په دې ایاتونو کې چې هغوی دغه کې تأویل کوي په تأویلونو سره، چې په شرع او لغت دواړو کې صحیح دي، دا چې ممکن له استواء څخه استیلاء او دید نه مراد قدرت وي او داسې نور چې د کم علمو ذهن ته هم پریوتونکي وي، نو دا هم زمونږ په نزد حق دی، (المهند علی المفند ص ۶۴)

همدا ډول تأویل یې په تفسیر عثمانی کې هم د سورة الأعراف په تفسیر کې په ص ۲۰۲ کړی دی، دا شوه د امارت عقیده اوس راشئ چې د امام ابو حنیفه رحمه

د الله عزوجل په اړه د امام ابوحنيفه رحمه الله دريمه عقیده:

وله يد ووجه ونفس كما ذكره الله تعالى في القرآن فما ذكره الله تعالى في القرآن من ذكر الوجه واليد والنفس فهو له صفات بلا كيف ولا يقال إن يده قدرته او نعمته لأن فيه إبطال الصفة وهو قول أهل القدر والاعتزال ولكن يده صفته بلا كيف وغضبه ورضاه صفتان من صفات الله تعالى بلا كيف.

ژباړه : او دغه الله لره لاس مخ او نفس ثابت دي، لکه څنگه چې الله تعالى په قرآن کې ذکر کړي، نو هغه چې الله په قرآن کې ذکر کړی د مخ لاس او نفس څخه، نو دا به د هغه صفات وي، بغير له کیفیت څخه او دا به نه شي ويل کېدای، چې د لاس څخه یې قدرت او یا نعمت مراد دی، ځکه چې په دې کې د ده د صفت بطلان راځي او دا د قدریه وو او معتزله وو قول دی، لکن صحیح دا ده چې لاس یې صفت دی، بلا کیف او دغه ډول غضب او رضاء هم صفتونه دي، د صفاتو دالله څخه بغير له کیفیت څخه، (الفقه الأكبر ص ۲۷)

د دلوستونکو د توجو وړ!

لکه څنگه چې تاسې ولوستل چې امارت د امام ابوحنيفه رحمه الله سره د الله متعال په باره کې څنگه مخکې دوه مقاماتو کې اختلاف کونکی و، داسې یې په دريمه عقیده کې هم ورسره په لاره تلل نه دي غوره کړي، چې هغه د الله متعال د صفاتو متعلق عقیده ده، چې په دې کې ابو حنيفة رحمه الله داهل السنة والجماعة مسلمانانو له جملې او د هغوی د امامانو څخه دی، الله متعال ته ټول هغه صفات چې الله ځانته ثابت کړي او یا ورته خپل نبي او رسول صلى الله عليه وسلم ثابت کړي، دا الله ته بغير له کیفیت، تعطيل، تشبيه، تأويل او تمثيل څخه مني، خو د دې برعکس د یو بندي افغاني امارت د جهمیو او معطله وو له قبیلې څخه دی،

چې په خپله يوه عقیده هم د ابو حنيفه رحمه الله څخه اثبات نه شي وړاندې کولی او يا هم ورسره موافقت نه شي پيش کولای، تنها د ياد امارت د وحدة الوجود عقیده کافي ده ددې څخه چې د دوی نور ناولي عقايد ذکر او د امام رحمه الله د عقيدې سره يې موازنه کړای شي، خودا چې لوستونکې په يوه سويۀ نه وي، نو لهذا چې عالم او جاهل دغه ډول ذهين او کوند ذهن ټولو ته د امارت دجل او د حنفييت سره يې د مخالفت دغه راز په اسانۍ سره معلوم شي، نو ځکه مو د دوی د يو څو غټو غټو عقائدو يادونه مناسب وگڼله، نو اوس بايد وطني امارت په دوه کارونو کې يو کار ته لازم ده چې راتلل وکړي، که دا په خپله دعوی کې صادق وي او په ريښتيا حنفيان وي، نو د ديو بند دغه عقیده دې وغندي او رد دې ورباندې اعلان کړي او لکه د امام ابو حنيفه رحمه الله غوندې دې، ورته قدریه او معتزله ووايي او که ديو بند په دې عقیده کې په حقه گڼي، نو بيا دې مسلمان بالعموم او په هغوی کې افغانان بالخصوص نه دوکه کوي چې ځانونو ته احناف وایي، ځکه دا د ابو حنيفه مقلدين او پيروان نه، بلکې د هغې څخه سرکشه، باغيان او مخالفين دي، خوياد لري د امارت هر فرد ته که د زمري زړه هم په سينه کې واچول شي، نو بيا به هم دغه دوه کارونو کې يو ته هم راتلل ونه کړای شي، ولو کان بعضهم لبعض ظهيرا.

د الله عزوجل په اړه د امارت څلورمه عقیده

د دیوبند مرکزي عقیده ده چې اولیاء په غیبو پوهیږي او فوق الأسباب امور وکې تصرف کولی شي.

مولوی نصیر الدین غورغشتي دیوبندي لیکي: **إن للأولياء مدداً ظاهراً بالغاً لزوارهم بحسب أدبهم.**

ژباړه: یقیناً اولیاء په ظاهره کې ښه پوره مدد کولی شي د خپلو زائرینو د هغوی د ادب په اندازه [حاشیه المشکاة: ۱/ ۱۶۹]

د امارت حکیم الأمت اشرف علي تهمانوي په ارواح ثلاثه کښ ذکر کړي: حکایت (۲۰۵) فرمایا که ایک صاحب کشف حضرت حافظ صاحب رحمة الله عليه کے مزار پر فاتحه پڑھنے گئے بعد فاتحه کہنے لگے کہ بھائی یہ کون بزرگ ہیں بڑے دل لگی باز ہیں ، جب میں فاتحه پڑھنے لگا تو مجھے فرمانے لگے کہ جاؤ فاتحه کسی مردہ پر پڑھو یہاں زندوں پر فاتحه پڑھنے آئے ہو یہ کہا بات ہے جب لوگوں نے بتلایا کہ یہ شہید ہیں.

ژباړه: یو صاحب کشف د حضرت حافظ په قبر حاضر شو د فاتحې لوستلو دپاره ، د فاتحې د لوستلو نه وروسته یې وویل چه دا بزرگ څوک دی، ډیر زړه راښکونکی دی، چه کله ما فاتحه لوستله نو ده ما ته ویل چه لاړ شه په مړي باندې فاتحه ووايه دلته په ژوندو باندې د فاتحې لوستلو لپاره راغلی یې، نو خلکو وویل دا خو شهید دی . (ارواح ثلاثه: ۲۰۳، حکایت الاولیاء : ۱۸۸)

نہ سہے لہو۔

حکایت (۲۰۵) فرمایا کہ ایک صاحب کشف حضرت حافظ صفا رحمۃ اللہ علیہ کے

Marfat.com

ارواحِ ثلاثہ

۲۰۴

مزار پر فاتحہ پڑھنے گئے۔ بعد فاتحہ کہنے لگے کہ بھائی یہ کون بزرگ ہیں بڑے دل لگی با ہیں۔ جب میں فاتحہ پڑھنے لگا تو مجھ سے فرمانے لگے کہ جاؤ فاتحہ کسی مردہ پر پڑھو یہاں زندوں پر فاتحہ پڑھنے آئے ہو۔ یہ کیا بات ہو۔ جب لوگوں نے بتلایا کہ یہ شہید ہیں۔

حکایت (۲۰۶) فرمایا کہ حافظ محمد صفا من رحمۃ اللہ علیہ اپنے مرشد حضرت میا نجیور کے ہمراہ ان کا جوتہ بغل میں لیکر اور توبرہ گردن میں ڈال کر جھنڈا نہ جاتے تھے اور ان کے صاحبزادے کی سسلا بھی وہیں تھی۔ لوگوں نے عرض کیا کہ اس حالت سے جانا مناسب نہیں وہ لوگ حقیر سمجھ کر کہیں رشتہ نہ توڑ ڈالیں۔ حافظ صاحب نے فرمایا کہ رشتہ کی ایسی سیسی۔ میں جانے میں اپنی سعادت ہرگز نہ چھوڑو گا۔

حکایت (۲۰۷) فرمایا کہ ایک نوجوان حضرت صفا من صاحب کی خدمت میں آنے لگا تھا۔ حضرت کی برکت سے اسکی کچھ حالت بدلنے لگی۔ اس کے باپ نے حافظ صاحب سے شکایت کی کہ جبے لڑکا آپ کے پاس آنے لگا، بگڑ گیا۔ حافظ صاحب نے جوش میں فرمایا کہ ہکو تو بگاڑنا ہی آتا ہے۔ ہمیں بھی تو کسی نے بگاڑا ہی ہے۔ ہم کسی کو بگاڑتے تھوڑا ہی ہیں۔ جسکو سنو رنا ہو تو وہ ہمارے پاس آو۔ ہمیں تو بگاڑنا ہی آتا ہے۔

د دیوبند مدرسې مهتمم قاری طیب وای یوه ورځ د دیوبند دارالعلوم د مشرانو استاذانو په منځ کې څه جنجال رامنځته شو او دا خبره لږه اوږده شوه: اسی دوران میں ایک دن علی الصبح بعد نماز مولانا رفیع الدین صاحب رحمہ اللہ علیہ نے مولانا محمود الحسن صاحب کو اپنے حجرے میں بلایا (جو دارالعلوم دیوبند میں ہے) مولانا حاضر ہوئے اور بند حجرے کے کواڑ کھول کر اندر داخل ہوئے موسم سخت سردی کا تھا۔ مولانا رفیع الدین رحمہ اللہ علیہ نے فرمایا، پہلے یہ میرا رویی کا لباده دیکھ لو۔ مولانا نے لباده دیکھا تو تر تھا۔ اور خوب بھیگ رہا تھا۔ فرمایا کہ واقعہ یہ ہے کہ ابھی ابھی مولانا نانوتوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ جسد عصری کے ساتھ میرے پاس تشریف لائے تھے جس سے میں ایک دم پسینہ پسینہ ہو گیا۔ اور میرا لباده تر بتر ہوا اور یہ فرمایا کہ محمود الحسن کو کہہ دو کہ وہ اس جھگڑے میں نہ پڑے۔ پس میں نے یہ کہنے کے لئے بلایا ہے۔ مولانا محمود الحسن نے عرض کیا کہ حضرت میں آپ کے ہاتھ پر توبہ کرتا ہوں کہ اس کے بعد میں اس قصہ میں کچھ نہ بولوں گا۔

ژباړه: په دې دوران کې یوه ورځ د سهار له لمانځه څخه وروسته، رفیع الدین صاحب، مولانا محمود الحسن خپلې حجرې ته راوغوښت، مولانا صاحب راغی او د حجرې وړ یې خلاص کړ او ننوتلو، د سختې یخنۍ موسم و، مولانا رفیع الدین صاحب وویل: ته اول زما دا ورین (د وړیو، سنیو یا مالوچو) څادر ته وگوره مولانا صاحب چې د هغه څادر ته وکتل نو هغه لوند و او اوبه ورڅخه څڅېدلې، بیایې ورته وویل: داسې کېسه ده، همدا اوس نانوتوي رحمہ اللہ زما خواته په خپل دنیاوي جسم سره راغلی و، چې ناڅاپه په خولو کې ډوب شوم او څادر مې لوند شو او دا یې را ته وویل: محمود الحسن ته دا پیغام ورسوه چې له دې جنجال څخه لاس په سر شي نو ما ته د دې خبرې لپاره راوبللې، مولانا محمود الحسن وویل: حضرت زه

ستا پہ لاس توبہ کوم چي له دې خخه وروسته به زه په دې کبسه کې هیخ نه وایم]
ارواح ثلاثه ص ۲۴۲]

ارواح ثلاثه

۲۴۲

کا ایک وعظ سہارنپور میں ہوا جس میں مولانا محمد مظہر صاحب نانوتوی بھی شریک تھو
اور ختم وعظ پر فرمانے لگے کہ بھلا اُن کے ہوتے ہوئے کوئی واعظ وعظ کہہ کر کیا ایسی
تبیسی کھائے گا۔ یہ علوم کہاں سے لائینگا اور یہ اثر کہاں سے آئینگا۔

حکایت (۲۴۷) حضرت عم محترم مولانا حبیب الرحمن صاحب مرحوم نے
فرمایا کہ مولوی احمد حسن صاحب احمدی اور مولوی فخر الحسن صاحب گنگوہی میں
باہم معاصرانہ چشمک تھی اور اس نے بعض حالات کی بنا پر ایک منی صمتہ اور منازعتہ
کی صورت اختیار کر لی۔ اور مولانا محمود حسن صاحب گو اصل جھگڑے میں نہ شریک
تھے نہ انھیں اس ختم کے امور سے دلچسپی تھی۔ مگر صورت حالات ایسی پیش آئی
کہ مولانا بھی بجائے غیر جانبدار رہنے کے کسی ایک جانب جھک گئے اور یہ ختم

کچھ طول پکڑ گیا۔ اسی دوران میں ایک دن علی الصباح بعد نماز فجر مولانا یوسف الدین
صاحب رحمۃ اللہ علیہ نے مولانا محمود حسن صاحب کو اپنے حجرہ میں بلایا (جو دارالعلوم
دیوبند میں ہے) مولانا حاضر ہوئے اور بند حجرہ کے کواڑ کھول کر اندر داخل ہوئے
موسم سخت سردی کا تھا۔ مولانا یوسف الدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ نے فرمایا کہ پہلے یہ
میرا روٹی کا لبادہ دیکھ لو۔ مولانا نے لبادہ دیکھا تو تر تھا۔ اور خوب بھیگ رہا تھا۔ فرمایا
کہ واقعہ یہ ہے کہ ابھی ابھی مولانا نانوتوی رحمۃ اللہ علیہ جب عنصری کے ساتھ میرے
پاس تشریف لائے تھے جس سے میں ایک دم پسینہ پسینہ ہو گیا اور میرا لبادہ تر ہو گیا۔
اور یہ فرمایا کہ محمود حسن کو کہہ دو کہ وہ اس جھگڑے میں نہ پڑے۔ بس میں نے
یہ کہنے کے لئے بلایا ہے مولانا محمود حسن صاحب نے عرض کیا کہ حضرت میں آپ کے
ہاتھ پر توبہ کرتا ہوں کہ اسکے بعد میں اس قصہ میں کچھ نہ بولوں گا۔

اوس په دې خرافاتي او شیطاني کیسه، د دیوبندي امارت د مشر اشرف علي تہانوي تبصره هم وگورئ چې څه وایي؟

یہ واقعہ روح کا تمثیل ہے اور اس کی دو ہی صورتیں ہو سکتی ہیں ایک یہ کہ جسد مثالی تھا مگر مشابہ جسد عنصری کے، دوسری صورت یہ کہ روح نے خود عناصر میں تصرف کر کے جسد عنصری تیار کر لیا۔

ثبارة: دا کیسه د روح د تمثیل ده او دا دوه ډوله کېدای شي، یو دا چې د هغه (قاسم نانوتوي) جسم مثالی دی، خو له جسم عنصری سره مشابہ دی او دویم دا چې د هغه روح په عناصرو کې له تصرف کولو څخه وروسته خپل عنصری جسم (فزیکی جسم یا بدن) جوړ کړی دی [ارواح ثلاثه : ص ۲۴۳]

ارواح ثلاثه

۲۴۳

شکایت (۲۴۷) - یه واقعہ روح کا تمثیل تھا اور اسکی دو صورتیں ہو سکتی ہیں ایک یہ کہ جسد مثالی تھا۔ مگر مشابہ جسد عنصری کے۔ دوسری صورت یہ کہ روح نے خود عناصر میں تصرف کر کے جسد عنصری تیار کر لیا ہو۔ مگر وقت گذر جانے پر پھر اس مرکب فلیل کر دیا جاتا ہے۔ (دشت)

شکایت (۲۴۸) - عم محترم مولانا حبیب الرحمن صاحب نے فرمایا کہ مولانا محمود حسن صاحب مرحوم حضرت نانوتویؒ کے اخلاق مریبانہ اور شفقت و رحمت کی توصیف کرتے ہوئے فرماتے تھے کہ بس حضرت کے اخلاق کا اندازہ اس مثال سے ہو سکتا ہے کہ مثلاً اگر میں اپنے ماں باپ کا اکلوتا بیٹا ہوں جو بہت تنہاؤں کے بعد پیدا ہوں ظاہر ہے کہ مجھ سے انھیں کتنا اُمنس ہوگا۔ اچانک میں گرفتار ہو کر دم بخبر ہوں۔ 246

ما کہ پھر میری واپسی اور ملاقات کی کوئی توقع ماں باپ کو نہ ہے ظاہر ہے کہ ان پر کس درجہ غم و الم کے پہاڑ ٹوٹ پڑینگے۔ کہ گویا وہ قبل از مرگ ہی مر جائینگے پھر میں اچانک رہا ہو کر آؤں اور اک دم ماں باپ کے سامنے پہنچ جاؤں تو بتلاؤ کہ اس وقت کی خوشی و مسرت کا کیا اندازہ ہو سکتا ہے۔ بس یوں سمجھو کہ میں اگر دن بے دن مرتبہ بھی حضرت کی خدمت میں حاضر ہو کر سلام کرتا تو مجھے دیکھ کر مرتبہ آنکھیں خوش ہوتے تھے جتنا کہ میرے ماں باپ اس وقت خاص میں خوش ہو سکتے تھے۔

شکایت (۲۴۹) - حضرت والد صاحب مرحوم نے فرمایا کہ حضرت نانوتویؒ عموماً امت اپنے مرشد کی طرف سے کرتے تھے۔ چند ایک ہی لوگ تھے جنکو براہ راست اپنے بیعت فرمایا۔ ایک دیوان محمد سیس مرحوم دلو بندی کہ جب انھوں نے بیعت کیا،

په يو ځای کې اشرف علي تېهانوي ليکي: بعض بزرگوں کو جو اهل تصرف ہوتے ہیں عناصر پر قدرت ہو جاتی ہے کہ وہ اس سے چند اجساد کو ترکیب دے کر شکل بدل لیتے ہیں چونکہ روح میں انبساط ہے۔ اس سے ایک روح کو ان چند اجساد کے ساتھ متفق کر کے چند شکلوں میں متشکل ہو سکتے ہیں۔

ژباړه ځينې بزرگان کوم چې اهل تصرف وي، هغوی ته په عناصرو باندې قدرت حاصلېږي چې هغوي عناصرو ته ترکیب ورکړي او خپل شکل بدل کړي ځکه په روح کې انبساط دی، په دې سره یو روح له څو جسمونو سره اتفاق کولو سره په مختلفو شکلونو کې خپل صورت جوړولی شي. [مقالات حکمت ص ۴۱]

حاجي امداد الله دیوبندي فرار مكي وايي: اس زمانے میں مراقبے میں، میں نے حضرت شیخ الشیوخ خواجه معین الدین چشت کو دیکھا "قد منا الله باسراہ" کہ فرماتے ہیں کہ میں نے تمہارے ہاتھ پر زر خطیر صرف کہا اور ارشاد فرمایا کہ اس وقت سے کوئی حاجت ضروریہ دینویہ تمہاری بند نہ رہے گی۔ فالحمد لله کہ اس وقت سے ایسا ظہور میں آیا جیسا کہ حضرت خواجه نور الله مرقدہ نے ارشاد فرمایا۔

ژباړه: ما په دې زمانه کې حضرت شیخ الشیوخ خواجه معین الدین چشتي په مراقبه کې ولیدلو قد منا الله باسراہ نو هغه وفرمایل: ما ستا په لاس باندې ډیر زیات زر (مال) مصرف کړي دي او زیاته یې کړه چې له دې وروسته به په دنیاوي حاجت کې ستا لاس نه بندېږي، نو الحمد لله له هغه راهیسې همداسې وشول لکه څنگه چې خواجه فرمایلي وه. [شمائم امدادیہ حصہ اول: ص ۱۲]

عبد القادر شاہ صاحب کی غیب دانی کا تذکرہ مولوی عبد القیوم صاحب اس طرح کرتے ہیں کہ شاہ صاحب اکبری مسجد کی سہ راہی میں بیٹھا کرتے تھے۔ بازار آنے جانے والے آپ کو سلام کہا کرتے تھے سو اگر سنی سلام کرتا تو آپ سیدھے ہاتھ سے جواب دیتے اور شیعہ سلام کرنا تو الٹے ہاتھ سے جواب دیتے تھے۔ یہ بیان کر کے مولوی عبد القیوم صاحب فرماتے ہیں کہ کہا کہہ دوں۔

ثبارة: د شاہ عبد القادر صاحب د غیب پوهنې یادونه مولوي عبد القیوم شاہ صاحب داسې کوي ، شاہ صاحب به د اکبري جمات په پوزکي ناست و، بازار ته تلونکو او راتلونکو خلکو به ورته سلام کاوه، که یو سني به سلام وکړ نو په بني لاس

بہ یی خواب ورکاوہ او کہ یو شیعہ (رافضی) بہ سلام وکر، نو پہ چپ لاس بہ یی خواب ورکاوہ. لہ دے کیسی خخہ وروستہ مولوی عبد القیوم صاحب فرمای: زہ بہ پکی خہ ووایم۔ [ارواح ثلاثہ ص ۴۶]

حکایات اولیاء (46)
 سے لکھا جاوے تو اس کو قرآن کہیں گے گویہ بھی کہیں گے کہ غلط ہے اس پر وہ سنی ہو گیا اور بچتے اس کے ساتھ شیعہ تھے وہ بھی سنی ہو گئے اور جب اس کی خبر اور شیعوں کو ہوئی تو اور بھی چند شیعہ سنی ہو گئے اور اس رئیس نے بہت دھوم کے ساتھ مٹھائی بانٹی۔
 حکایت (۴۰) خان صاحب نے فرمایا کہ مولوی عبد القیوم صاحب نے فرمایا کہ اور قصہ سناتا ہوں اکبری مسجد جس میں شاہ عبد القادر صاحب رہتے تھے اس کے دونوں طرف بازار تھا اور اس مسجد میں دونوں طرف حجرے اور سہ دریاں تھیں ان میں سے ایک سہ دری میں شاہ عبد القادر صاحب رہتے تھے اور اپنے حجرے سے باہر سہ دری میں ایک پتھر تلم لگا کر بیٹھا کرتے تھے بازار کے آنے جانے والے آپکو سلام کیا کرتے تھے سو اگر سنی سلام کرتا تو آپ سیدھے ہاتھ سے جواب دیتے تھے اور اگر شیعہ سلام کرتا تو اٹھنے ہاتھ سے جواب دیتے تھے یہ بیان کر کے مولوی عبد القیوم صاحب نے فرمایا میں کیا کہوں المؤمن بنظر بنور اللہ
 حکایت (۴۱) خان صاحب نے فرمایا کہ مولوی عبد القیوم صاحب مولوی محمود پھلتی مولوی اعلم علی صاحب فرماتے تھے شاہ عبد العزیز صاحب کے زمانہ میں کسی شخص پر جن آیا اس کے قریب دار اس کو شاہ عبد العزیز صاحب شاہ غلام علی صاحب اور دوسرے بزرگوں کے پاس لے گئے اور سب نے جھاڑ پھونک گئے تعویذ کیے مگر کچھ افاقہ نہ ہوا اتفاق سے شاہ عبد القادر صاحب اس وقت دہلی میں تشریف نہ رکھتے تھے جب شاہ صاحب تشریف لائے تو ان کی طرف بھی رجوع کیا شاہ صاحب نے جھاڑ دیا وہ اسی روز اچھا ہو گیا جب شاہ عبد العزیز صاحب کو اس کی اطلاع ہوئی تو آپ نے شاہ صاحب سے پوچھا میاں عبد القادر تم نے کون سا عمل کیا تھا انہوں نے فرمایا کہ حضرت لہ اس نقول کی بنا کر امت ہوتا تو ظاہر ہے باقی کرامت میں جو دوام نہ ہوتا مقرر ہے سو مراد دوام اختیاری کی نفی ہے۔ اور ہاتھ سے سلام کے منی عنہ ہونے کا اگر شبہ ہو تو وہ غیر ضرورت میں ہے اور یہاں ضرورت ہوگی مثلاً سلام کرنے والا دور ہوتا ہوگا کہ جواب سننے میں تکلف ہوتا ہوگا ایسی حالت میں خود حضور اقدس ﷺ سے اشارہ بالید غایت ہے اور یا نسی کا حمل آفتابا اشارہ ہے اور جمع میں اجازت ہو (اشرف علی)

حاجی امداد اللہ لیکي: عارف جنتی و دوزخی کو اسی دنیا میں جان لیتا ہے۔

ولی خود دوزخی او جنتی پہ دے دنیا کی پیڑنی (شمائم امدادیہ : حصہ سوم : ص ۸۵)

حصہ سوم

۸۵

شمائم امدادیہ

حضرت اپنا ہاتھ سید صاحب کے ہاتھ سے چھڑاتے ہیں اور کہتے ہیں کہ تمہارے بعض مجاہد راض ہیں اب ہم یہاں نہ رہیں گے لیکن سید محمود صفا نہیں چھوڑتے درختے ہیں کہ ہم کو ایک ہی تو بار غار ملا ہے ہم کیسے چھوڑیں گے اور اس منکر کو بہت لعن کیا جب وہ خواب سے بیدار ہوا اور تمام واقعہ بیان کیا اور اپنے انکار سے باز آیا اور یہ کیفیت عام طور سے مشہور ہو گئی اور جنہوں نے بابت دفن کے رو پر لیا تھا بھنت و ساجت پس کیا۔ فرمایا کہ مزار مقدس آپکا خام ہے البتہ حلقہ نچتہ ہے لوگوں نے چاہا کہ ایک ہاتھ سے اونچا کر دیں آپ نے کسی کو خواب میں اشارہ کیا کہ غلاف سنت نہ کرو ایک ہی ہاتھ اونچا رہے دو۔ فرمایا کہ حضرت پیر و مرشد کے کوئی قریب حج کو تشریف لائے مجھ سے دریافت کیا کہ اجازت ہو تو قبر مبارک زمر نو درست کر دی جائے میں نے کہا کہ کیا مضائقہ ہے بعض فقہا جائز لکھتے ہیں پھر حضرت نے فرمایا کہ میں کیسے منع کر دیتا جس مزار سرا یا انوار سے میں نے فیض حاصل کیا ہو میرے نزدیک اس کی دوستی و صلاح تو فرض ہے فرمایا کہ امر ہے میں ایک ہندو تھا وہ حضرت عبدالباری سے کمال اعتقاد رکھتا تھا اس نے آپ سے عرض کیا کہ میرے کوئی اولاد نہیں ہے تعویذ دیجئے حضرت نے تعویذ دیکر فرمایا کہ ابھی تو اپنی بیوی کے بازو پر یا ندھ دو اور بعد تولد فرزند اس کے ہاتھ دینا تعویذ کی برکت سے اس کے لڑکا پیدا ہوا جب وہ سن تیس کو پہنچا باغوائے بعض ہندو اس تعویذ کو کھول ڈالا اس میں اور ڈری بھینسری ساؤن آنا لکھا تھا ہاتھ کر اس نے تعویذ بھینک ڈالا تعویذ بھینک کر وہ نہانے کو گیا اور اس ڈوب کر مر گیا۔ اس امر کا تذکرہ تھا کہ عارف جنتی و دوزخی کو اسی عالم میں جان لیتا ہے مناسب اس کے حکایت بیان فرمائی کہ ہمارے پیر کھانی شیخ امام الدین کھالوی ایک مرتبہ حضرت پیر و مرشد کے ساتھ بھنبھالے گئے تھے اور وہ زمانہ حضرت کے مرض الموت کا تھا جب شیخ صاحب اپنے وطن واپس آنے لگے حضرت نے فرمایا کہ جسے دنیا میں جنتی دیکھنا ہو انہیں دیکھ لے فرمایا کہ حضرت حافظ ضامن صاحب سے پیر بھانی مقام منہ دریں چھ بیٹے ہیں مگر بسبب توجہ پیر و مرشد دم انا مٹی کا نہیں بنا اور کبھی کلمات شیطانیات زبان پر نہیں لائے بلکہ اسم دہسلی میں مستغرق رہتے تھے اور ذکر قلبی سانی دونوں ایک وقت میں کرتے تھے اور یہ اجتماع بہت مشکل ہے شادی حنوی کے درس میں شیخ کامل کی صحبت کے فوائد کا بیان تھا میں نے (مولانا احمد حسن صاحب نے) عرض کیا کہ کیا مجھ صحبت بدوں ذکر و شغل کے بھی مفید ہوتی ہے فرمایا مفید ہوتی ہے بلکہ شیخ کامل کی پہچان کا ایک طریقہ مقرر کیا گیا ہے کہ اگر کسی شیخ کی صحبت سے دنیا سے دل سرد ہوتا جاتا ہے اور جنتی کی طرف میلان زیادہ ہو تو وہ شیخ کامل ہے اور اگر وہ شیخ مکار ہے تو اول بیاعت تشابہ ظاہری کے لیں

دا ټول عبارات مونږ د دیوبندي فقهي له کتابونو څخه را اخیستي، دا شوه د د یوبندي امارت د مقتداگانو عقیده چې خپلو خود ساخته اولیاؤ ته یې علم الغیب ثابت کړی او د تصرف واکمن یې گرځولي دي، په دې باب کې خو که د دوی د کتابونو او حوالو ذکر کول که وغواړو، نوله هغې به مستقل کتاب نه، بلکې کتابونه جوړیږي، بس دغه لږ د خروار نمونه وگنئ اوس راشئ چې وگورو چې ایا ریښتیا د ابوحنیفه رحمه الله هم دا عقیده وه او که نه په ریښتیا هم دیوبندیان احناف نه دي .

د الله عزوجل په اړه د امام ابو حنیفه رحمه الله څلورمه عقیده

امام طحاوي رحمه الله د عقیدې په باب کې د ابوحنیفه رحمه الله او د هغه د جمله شاگردانو عقیده نقلوي او ترجماني یې کوي وایي: **ونقول في توحيد الله معتقدين بتوفيق الله إن الله واحد لا شريك له ولا شيء مثله.**

ژباړه او مونږ ټول د الله د توحید په باره کې وایو داسې چې ددې معتقدین یو د الله په توفیق چې بې شکه الله یک تنها دی، هیڅ شریک نه لري او هیڅ شی دده په مثل او صفت نه شته دی (متن الطحاوية ص ۲).

د لوستونکو د توجو وړ!

درنو لوستونکو! وگورئ د امام ابوحنیفه رحمه الله عقیده څه وایي او د دیوبندي امارت مقتداگان څه وایي، دا خو ظاهره ده چې که د دیوبند دغه عقیده شرک وي او د الله سره په صفاتو کې مخلوق ته برخه ورکول نه وي، نو بیا نه فرعون کافر تیر شوی او نه ابو جهل مشرک .

بل دغه ډول که ټول حنفي فقه وکتل شي، بلکه هر هغه څه چې امام ابوحنیفه رحمه الله ته محض منسوب دي هم ولوستل شي، نو قطعاً به له هغې څخه دغه عقیده او نه په دې باندې اقرار او سکوت وموندل شي، کوم چې تاسې ته مونږ د

دیوبندی امارت د مقتدا گانو څخه وړاندې کړه ، ځکه چې دا د الله متعال د توحید
نقض دی.

خو که دیوبندی امارت بیا هم ځان حنفي ثابتول غواړي، نو د ابوحنیفه رحمه الله
څخه دې په دې شرکتیاو دلیل راوړي، چې هغه هم دغه شان عقیده درلوده والعیاذ
بالله خو بیا وایو چې دا به ونه شي کړای.

د قران کریم په اړه د امارت عقیده

: اهل دیوبند دا عقیده ساتي چه کلام دوه قسمه دی ، لفظي او نفسي ، او نفسي د
الله تعالی صفت دی، غیر مخلوق دی او کلام لفظي حادث دی ،یعني مخلوق دی او
مخلوق ممکن وي.

تذكرة الخلیل کښې ذکر دي :

کهونکه کلام لفظی په جو مرکب الفاظ هو اور جو مرکب الفاظ په هو وه حادث
په اور جو حادث په وه ممکن هی .

ژباړه: ځکه چې دا لفظي کلام دی چې مرکب دی د الفاظو څخه او هغه چې د الفاظو
څخه مرکب وي، هغه حادث دی او چې حادث وي هغه ممکن وي (تذكرة الخلیل

(۱۴۳

۱۴۳

تیسرے روز پھر چوتھا جلسہ منعقد ہوا۔ چونکہ سلطان محمود پہلے مناظرہ کا ڈھنگ دیکھ چکا تھا اس لئے اس روز اس نے چاہا کہ بحث کو بیدلے مگر خلاف داب مناظرہ چلنے نہ دیا گیا اور گوتیسرے جلسہ کے خاتمہ پر سلطان محمود پر جواب دی رہی تھی تو آج اس پر جواب دینا لازم تھا۔ مگر مولانا نے از سر نو دلائل پیش کئے اور وہ کل تین دلیلیں تھیں۔

پہلی دلیل یہ تھی کہ ہم کہہ چکے ہیں کہ کلام نفسی میں کذب ممتنع بالذات ہے لیکن کلام لفظی میں ممکن بالذات ہے کیونکہ کلام لفظی وہ ہے جو مرکب الفاظ سے ہو اور جو مرکب الفاظ سے ہو وہ حادث ہے اور جو حادث ہے وہ ممکن ہے اور جو ممکن ہے وہ بحکم آیت **اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ** داخل تحت قدرت ہے، تو کلام لفظی باقسامہ داخل تحت قدرت ہے پھر ہر ایک مقدمہ کا ثبوت شرح عقائد نفسی سے کر دیا۔

اس دلیل کو سن کر جو کیفیت سلطان محمود اور اس کے رفقاء غلام دستگیر وغیرہ کی ہوئی تھی وہ قابل دید تھی۔ بہر کیف اس کے جواب میں ساکت محض ہوئے اور اس دلیل کو کسی طرح نہیں توڑ سکے۔

مگر اگر یہ کہا کہ ہم شکل اول نہیں جانتے امکان کذب کو کسی کتاب سے ثابت کیجئے۔

مولانا نے چند بار پکار کر یہ بھی کہہ دیا کہ اگر آپ صاحبوں میں سے کوئی میری دلیلیں کے کسی مقدمہ کو باطل کر دیں گے تو میں اپنی دلیل سے دست بردار ہو جاؤں گا مگر کوئی کچھ نہ بولا۔

دوسری دلیل یہ تھی کہ حق تعالیٰ ارشاد فرماتا ہے۔ **اِنَّ اللّٰهَ لَا یَغْفِرُ اَنْ یُّشْرَکَ بِهِ** فرق ثانی کی بدحواسی اب ہم پوچھتے ہیں کہ حق تعالیٰ کو اس کے خلاف پر قدرت ہے کہ نہیں؟ وہ مشرک کو بخش سکتا ہے یا نہیں؟ جناب میاں صاحب نے فرمایا ہاں بخش سکتا ہے تو مولانا نے کہا کہ یہی امکان کذب ہے۔ اس پر سلطان محمود اور غلام دستگیر باتفاق بولے کہ خدا تعالیٰ مشرک کو نہیں بخش سکتا اور غلام دستگیر نے جلدی سے جلالین منگائی اور ادھر ادھر لوٹ پوٹ کر اپنا سامنہ لے کر رہ گئے اور کتاب

سے شروع ہی میں۔ سہ بیشک اللہ تعالیٰ ہر شے پر قدرت والے ہیں اور شے وہ ہے جس پر مشیت وارد ہو وہ ہر ممکن ہے۔ سہ سابقوں کے ساتھ صادق بھی کاذب بھی۔ سہ بیشک اللہ تعالیٰ نہیں بخشیں گے اس کو کہ ان کے ساتھ شرک کیا جائے۔ سہ کہ جو فرمایا ہے کہ نہ بخشیں گے اس کے خلاف یعنی بخش دینا قدرت میں تو ہے مگر وعدہ کی وجہ سے نہ بخشیں گے تو بخشنا خود تو ممکن ہو ممکن بالذات اور وعدہ کی وجہ سے منع ہو۔

له دې څخه معلومه شوه چه دا موجوده قرآن د اهل دیوبند په نزد د الله تعالی صفت نه دی، دا مخلوق دی او مخلوق د الله تعالی صفت نشی کېدای ، حالانکه د الله تعالی ټول صفات د کلام لفظي په شمول هغه غیر مخلوق دي، لیکن د دوی په نيزد د الله تعالی صفت کلام نفسي دی او هغه تر اوسه پورې نه دی اوریدل شوی، او کوم چه اوریدل کېږي، هغه ممکن او مخلوق دی، د الله تعالی صفت نه دی، همدا خبره په شرح العقائد کي هم ذکر ده ، چې د دیوبندیانو په جمله مدارسو کې لوستل کېږي او ښه په شوق سره یې وایي، بلکې دا کتاب یې د خپلې عقیدې رهبر گرځولی او حال دا چې دا عقیده د خلق القرآن عقیده ده خو اوس راشئ وگورئ چې ابوحنیفه رحمه الله په دې باب کې څه عقیده لري .

د قرآن کریم په اړه د امام ابوحنیفه رحمه الله عقیده

امام طحاوي رحمه الله په دې باب کې د ابوحنیفه رحمه الله د عقیدې ترجماني داسې کوي فرمایي: **وَإِنَّ الْقُرْآنَ كَلَامُ اللَّهِ مِنْهُ بَدَأَ بِهَا كَيْفِيَّةً قَوْلًا وَأَنْزَلَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَحْيًا وَصَدَقَهُ الْمُؤْمِنُونَ عَلَى ذَلِكَ حَقًّا وَأَيَقِنُوا أَنَّهُ كَلَامُ اللَّهِ تَعَالَى بِالْحَقِيقَةِ لَيْسَ بِمَخْلُوقٍ كَكَلَامِ الْبَرِيَّةِ فَمَنْ سَمِعَهُ فَزَعَمَ أَنَّهُ كَلَامُ الْبَشَرِ فَقَدْ كَفَرَ وَقَدْ ذَمَّهُ اللَّهُ وَعَابَهُ وَأَوْعَدَهُ .**

ژباړه: او بې شکه قرآن د الله کلام دی ، له هغه څخه ثابت شوی په ویلو سره بغیر له کیفیت څخه او نازل کړی یې دی په خپل رسول باندې د وحې په ذریعه ، او مؤمنانو یې تصدیق کړی په دې باندې په حقه باندې او یقین یې کړی په دې چې دا حقيقي کلام دی دا الله تعالی مخلوق نه دی، لکه د مخلوق د کلام پشان ، نو چا چې واوریده او گمان یې وکړ چې دا د بشر کلام دی ، نو کافر شو چې دغه انسان الله عیبجن کړي او د عذاب وعده یې ورسره کړې ده (متن الطحاوية ص ۴۰) .

د لوستونکو د توجو وړ!

دلته هم ښه وگورئ د مخکې عقائدو په څېر د یو بنديان دلته هم د امام ابو حنیفه رحمه الله سره په لاره تلل نه خوښوي، نو که وطني امارت زمونږ دا دعوی نه مني، نو د تذکرة الخلیل ذکر شوي عبارت او د شرح العقائد دغه عقیده چې د قران تقسیم په کې لفظي او نفسي ته شوی دا دې باطل او مردود وگڼي او مسلمانانو ته دې ددې کفري عقیدې څخه براءت اعلان کړي او که دوی دا نه شي کولی، نو بیا دې واوري چې امام ابو حنیفه رحمه الله د دوی څخه خپل براءت ډیر پخوا اعلان کړی.

علامه بزدوي په کشف الاسرار کې نقل کړي:

وقد صح عن أبي يوسف أنه قال ناظرت أبا حنيفة في مسألة خلق القرآن ستة أشهر فاتفق رأيي ورأيه على أن من قال بخلق القرآن فهو كافر وضح هذا القول عن محمد رحمه الله.

ژباړه: او دا د ابویوسف څخه صحیح ثابت ده، چې هغه وایي ما د ابوحنیفه سره د خلق القرآن په مسأله کې شپږ میاشتې مناظره وکړه چې بیا زما او د هغه رأيي په دې متفق شوې، چې که چا قرآن ته مخلوق وویلي نو هغه کافر دی او دا خبره د محمد رحمه الله څخه هم صحیح ثابت ده (کشف الأسرار ۱ ج / ص ۹)

د جهاد په اړه د امارت عقیده

افغاني د یو بندي امارت د د یو بندي نظريې موافق د کفارو سره جهاد صرف د کرسی اقتدار او وطنیت په اصولو روا گڼي او له دې څخه بغير جهاد حرام او ناروا گڼي، په دې باب کې مونږ د کتاب مقدمه کې خبره کړې، خو وگورئ وطني امارت د وطن د اقتدار حاصلولو څخه بعد د جمله عالم کفر سره جهاد حرام وگرځاوه، هر مشرېي دا خبره کوي، چې مونږ د ځان غوندې د کفارو په بي امنۍ هم غمجن کېږو ته به

وايې چې گويا د قران اياتونه او د نبی صلی الله عليه وسلم احاديث چې د جهاد باره کې دي، د هغې دغه مطلب و چې د بی پرېې اشرف غني مرتد په چوکۍ رپرور مرتد ملا حسن کښيناسته نو بس نور دا احکام له عمل څخه وغورځيدل لاحول ولاقوة الا بالله خوراشی چې د جهاد په باب کې له ابو حنيفه رحمه الله څخه ثابته کړو چې هغه څه وايي:

د جهاد باره کې د امام ابو حنيفه رحمه الله عقیده

خو د ابو حنيفه رحمه الله او د هغه د شاگردانو د عقيدې ترجماني چې طحاوي رحمه الله کوي، نو هغه په دې ډول ده موصوف فرمايي:

والحج والجهاد ماضيان مع أولي الأمر من المسلمين برهم وفاجرهم إلى قيام الساعة لا يبطلهما شيء ولا ينقضهما.

ژباړه: حج او جهاد دا دواړه به ترقيامت پورې جاري وي، د مسلمانانو اميرانو په قيادت کې، که صالحين وي که فاسقان، نه يې کوم څه ختمولی شي او نه يې کمولی شي (متن الطحاوية عقيدة نمبر ۷۷ ص ۷۱)

د لوستونکو د توجو وړ!

ښه وگورئ دلته ديوښدي امارت د کفارو مقابل کې جهاد حرام گڼي او خپل امارت د واشنگټن د امن ذمه وار او سبب گڼي، امريکا خپله دښمنه نه گڼي او په مقابل کې د اسلامي دولت تحركات غندي او د مخنيوي کوشش يې کوي، کله ايران او کله پاکستان ته دلالي او ديوثي کوي، تر څو هلته د خلافت د مجاهدينو اهداف شنې کړي، خو ددې برعکس بيا د امام ابوحنيفه رحمه الله دا عقیده ده، چې جهاد به ترقيامته جاري وي او هيڅ شی او هيڅوک يې مخه نه شي نيولی، نو اوس دې لوستونکي دا پوښتنه له دوی څخه وکړي، چې تاسې څنگه او په کومه خوله د حنفيت دعوی کوئ، چې د کفارو او مرتدينو په خلاف مو جهاد تعطيل او حرام

د اولياؤ د تفضيل باره كې د امارت عقیده

مخكې مو ثابته كړه چې امارتيان عالي صوفيان او د ابن عربي او حلاج ذنادقه وو متبعين دي، تر دې چې ال ديوبند ابن عربي شيخ اكبر او د وخت امام گڼي او د هغه په شمول د صوفيانو د سركرده وو لكه حكيم ترمذي ابن حموي وغيره صوفيان دا عقیده لري چې ولي په نبي افضل وي وگورئ (مجموع الفتاوى ۱۱/۴۴۴) او د تصوف څلور واړه سلسلې ديوبند په من او عن سره منلي دي، په المهند كې ليكي چې مونږ د څلور واړو سلسلو منونكي او د هغې عملي كونكې يو، وگورئ المهند الجواب الأول ص ۸

د اولياؤ په اړه د ابو حنيفه رحمه الله عقیده .

خو د ديوبندي امارت د عقيدې برعكس وگورئ چې ابو حنيفه رحمه الله څه عقیده لري:

نو هغه دا ده چې كومه ترينه امام طحاوي نقل كوي فرمايي: **ولا نفضل أحدا من الأولياء على أحد من الأنبياء عليهم السلام ونقول: نبي واحد أفضل من جميع الأولياء .**

ژباړه: او مونږ يوكس د اولياؤ څخه په انبياؤ باندې نه غوره كوو او دا وايو چې يو نبي دا د ټولو اولياؤ څخه غوره او افضل دی (عقیده نمبر ۸۹ ص ۸۳)

د لوستونكو د توجو وړ!

دلته هم ممكن وطني امارت خپل عادت تکرار کړي او کوشش وکړي چې د دغه عقيدې له ښکاره منلو څخه انکار وکړي، خو دا يې د خلاصون لاره او زمونږ په نزد د منلو وړ ادعاء نه ده، که دوی په ريښتيا دا عقیده نه لري، نو زمونږ په څېر دې

صفا دا اعلان وکړي، چې هرڅوک چې نبي باندې ولي غوره کني نو دا کافر دی او څوک چې ددې کافر په کفر خبر وي او بيا هم ورته شيخ اکبر په ويلو او د احترام او وقار په ساتلو قائل وي دا هم کافر دی، نو که داسې ووايي بيا به يې ومنو چې څه دغه يوه عقیده کې امارت د ابن عربي او ديوېنديت څخه بغاوت کړی، لکه څنگه يې چې نورو کې د ابوحنيفه رحمه الله څخه بغاوت کړی. ودونه خرط القتاد .

د توسل باره کې د امارت عقیده

د امارت په شمول جمله ال ديوېند داعقیده لري، چې د اولياؤ او انبياؤ په حرمت او مخ باندې سوالونه او دعاگانې جايزگني، سهارنپوري ديوېندي ليکي:

عندنا وعند مشايخنا يجوز التوسل في الدعوات بالأنبياء، والصالحين من الأولياء والشهداء والصديقين في حياتهم وبعد وفاتهم، بأن يقول في دعائه: اللهم إني أتوسل إليك بفلان أن تجيب دعوتي وتقضي حاجتي ...

ژباړه: زمونږ او زمونږ د مشائخو په نزد به دعا کې توسل په انبياؤ صالحينو د اولياؤ څخه او د شهداؤ او ريښتينو څخه جايز دی په ژوند د دوی او وروسته د مرگ له دوی څخه، داسې چې ووايي په دعا کې ای الله زه تاته وسيله کوم دغه فلانی ددی د پاره چې ته زما دعا قبوله کړې او زما حاجت پوره کړې او داسې نور.

(المهندص ۱۶)

د توسل باره کې د امام ابو حنيفه رحمه الله عقیده

خو د امارت په شمول دجمله ال ديوېند ددې عقيدې برعکس د فقهي حنفي د مسلک مشهور ترجمان مريغاني بيا د حنفي مسلک عقیده په دې باب کې داسې نقلوي ليکي:

"ويكره أن يقول الرجل في دعائه بحق فلان أو بحق أنبيائك ورسلك؛ لأنه لا حق

ژباړه : او مکروه دی دا چې یوسړی په خپله دعا کې ووايې چې په حق د فلاڼي او په حق د انبیاءو او رسولانو یې راکړه، چې داسې حق د مخلوق نه شته په خالق باندې (الهدایة ۴/۳۸۰ کتاب الکراهیة مسائل متفرقة)

د لوستونکو د توجو وړ!

مونږ د لوستونکو تر غوږونو دا خبره رسوو چې حنفي مسلک کې د مکروه څخه مراد تحریم یعنې حرام والی دی، چې کله مطلق ذکر شي، نو په دې اساس د ابوحنیفه رحمه الله او د هغه د مسلک همدا عقیده ده، چې د مخلوق حتی په دې کې د انبیا و په حق او توسل هم دعا غوښتل حرام او ممنوع دي، خو دیوبندي امارت دغه کار بیخي جایز او روا بولي همدا وجه ده چې د دوی ملایان او شیخان په خپلو حاجتونو او دعاوو کې دغه ممنوع توسل باندې ښه بې غمه عمل کونکي دي.

اوس که دوی په حقه وي، د حنفي مسلک دغه اعتقاد دې باطل اعلان کړي او که په باطله وي لکه څنگه چې دي، نو بیا دی ځانونو ته احناف قطعاً نه وایي.

عزتمندو لوستونکو! له دې به مو اندازه لگولې وي، چې امارت او جمله ال دیوبند چې د حنفیت کومه دعوه کوي، نو دا هسې په خوله ده، حقیقت سره تعلق نه لري او که یونیم مسأله کې حنفي مذهب پسې ځي، نو هغه هم چې د دوی د خواهش مطابق وي، هغه هم فرعي مسائلو کې، ځکه عقیده کې خو دوی خپله اقرار کړې او په دې معترف دي، چې په عقیده کې د ابوحنیفه رحمه الله څخه بغاوت کونکي دي کما فی المهند.

د دوی ډیری مسائل داسې دي چې د ابوحنیفه رحمه الله څخه په کې مخالفت کونکي دي.

مثلاً: د قبرونو څخه فیوضاتو ته وطني امارت او جمله ال دیوبند قائل او فاعل

دی.

خو امام ابوحنيفه رحمه الله څخه يې تر قيامته ثبوت نه شي وړاندې کولی. په امامتۍ باندې تنخوا او اجرت د امارت وطني او جمله ال ديو بند په نزد جاي زدی، خو د امام ابوحنيفه رحمه الله څخه يې د جواز ثبوت قطعاً نه شي وړاندې کولی، بلکه هغه ورته حرام او ناروا ويلي دي دوی تصوف د جنت لنډه لاره گڼي، خو امام ابوحنيفه رحمه الله يې د نوم سره هم آشنا او بلد نه و.

الغرض دا شوه د وطني امارت د ناولې عقيدې او تور منهج يوڅو مثال له نور داسې سلگونه مسائل شته چې ابو حنيفه رحمه الله ورته حلال خو دوی ورته حرام وايي او امام رحمه الله ورته حرام خو دوی ورته حلال او ناروا ويلي دي، چې دغه څو د هغې څخه نمونه او په هغې دليل وگڼي او دا زړه ته په يقين سره کوزه کړي او د خپلې عقيدې برخه يې وگرځوي، چې دا د کتاب اوسنت سره سره د حنفي مسلک نه هم بري او بيزاره دي، چې نن يې د نړۍ د جمله کفري ملتونو سره د ولاء (دوستۍ) او د مسلمانانو مقابل کې يې ورسره دهمکارۍ څخه په اسانه دا اندازه لگولی شئ، نو درنو لوستونکو! دا وه د وطني امارت د عقيدې لنډه ارزونه، چې دوی ځانونه احناف گڼي، خو تاسې ته په اثبات ورسيدله چې دوی حنفيان نه دي، بلکې د تصوف د شرکي دندې هغه مردار چونگېنان او مضره حشرات دي چې د ضرر دفعه کول يې نن سبا په هر مسلمان لازم دي، بايد ټول مسلمانان ددغه مضرو حشرو د نابودۍ لپاره د اسلامي دولت د مجاهدينو سره لاسونه يو کړي او دشرک دا تور تگرد خراسان له خاورې ورتول کړي، د امارت په کشرخيلو غږ کوو! ترڅو به په دغه عقيدوي انحرافاتو او خرافاتو سرياست، بڼه ده چې له دغه شرک او ارتداد څخه توبه وباسئ او د الله عزوجل دين ته راستانه شئ، ترڅو مو دنيا او اخرت خاپسته شي.

فاللهم عليك بهم اجمعين وبمن والاهم من المرتدين والبالعمة المجرمين اجمعين
اللهم ارنا في هزيمتهم الفاضحة عجائب قدرتك يا قوي يا عزيز آمين يارب العالمين
وصلى الله تعالى على خير خلقه محمد وعلى آله وصحبه وسلم.

فهرست

- 1..... مقدمه
- 3..... امارتيان ديو بنديان دي!
- 4..... ديو بنديان احناف نه دي!
- 5..... د ديو بنديانو څخه څو پوښتني!
- 6..... د صوفيانو امارت!
- 7..... د ديو بندي معنا او مفهوم!
- 9..... د ديو بند د مشرانو تور تاريخ!
- 15..... د ديو بندي ملا په فتوى جهاد عبث كار دى
- 16..... د ديو بند د شيخ الهند كفري فتوى
- 19..... انگرېزانو تهانوي ته هم تنخوا ورکوله
- 20..... دانگرېزانو گورنر د ديو بند په مدرسه کې
- 22..... انگرېز او د ديو بند مدرسې سره تعاون
- 24..... هندوان او د ديو بند له مدرسې سره تعاون!
- 30..... نني امارتيان اود ديو بند پروني مشران
- 39..... د پاکستان تحريکيان او شريعت!!
- 40..... د وطني امارت عقائدو ته مختصره کتنه
- 41..... د الله عزوجل په اړه د وطني امارت عقیده
- 42..... د الله تعالى په اړه دامام ابو حنيفه عقیده
- 43..... وحدة الوجود او د امارت مشائخ
- 63..... يوه نا آشنا ملازمه

- 63..... د ملا عمر زوی د پیر په پښو کې .
- 65..... تصوف د اماره منهج دی!
- 67..... دیوبندي امارت ته چلنج
- 68..... ابن عربي د دیوبندیانو شیخ اکبر دی
- 72..... ابن عربي د مسلمانانو په نظر کې
- 76..... دیوبندي امارت به دا جرأت وکړای شي؟
- 77..... د الله عزوجل په اړه د دیوبندي امارت دویمه عقیده
- 78..... د الله باره کې د امام ابوحنیفه رحمه الله دویمه عقیده
- 80..... د الله عزوجل په اړه د امارت دریمه عقیده
- 81..... د الله عزوجل په اړه د امام ابوحنیفه رحمه الله دریمه عقیده:
- 83..... د الله عزوجل په اړه د امارت څلورمه عقیده
- 92..... د الله عزوجل په اړه د امام ابو حنیفه رحمه الله څلورمه عقیده
- 93..... د قرآن کریم په اړه د امارت عقیده
- 95..... د قرآن کریم په اړه د امام ابوحنیفه رحمه الله عقیده
- 96..... د جهاد په اړه د امارت عقیده
- 97..... د جهاد باره کې د امام ابو حنیفه رحمه الله عقیده
- 98..... د اولیاء د تفضیل باره کې د امارت عقیده
- 98..... د اولیاء په اړه د ابو حنیفه رحمه الله عقیده .
- 99..... د توسل باره کې د امارت عقیده
- 99..... د توسل باره کې د امام ابو حنیفه رحمه الله عقیده

دوطني امارت

كندة عقيدة اوتورمنهج

